מוסף על המשמר
מס' 16 (848)
17 באפריל 1987
י"ח בניסן תשמ"ז

ציורים מתוך הגדה עתיקה
מימי הביניים

תיקונים ועידכונים
ארנון אבני

חכם מה הוא אומר?

מה העדות והחוקים
והמשפטים אשר ציווה
יי אלוהינו אתכם?

[illegible]

רשע מה הוא אומר?

[illegible]

ולפי שהוציא את עצמו
מן הכלל – כפר בעיקר.

תם מה הוא אומר?

„לא ידענו"

שאינו יודע לשאול
את פתח לו –

גם בפעם הבאה בטח לא תדע.

חג החרות

כתובת המערכת:
"על המשמר". רח' תומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: ישראל זמיר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: ישע וינשטיין
עיצוב גרפי: ארנון אבני
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות
■ "לא איכפת לי אם אני בוכה"
לוחם לשוויון הגזעים, אסיר שהשתחרר — דניס גולדברג
מאת עדנה קוברסקי 6
■ אדוני המחשב
בתי המשפט לתעבורה סתומים. המחשב יכול להועיל
מאת ורד לוי 8
■ עם אכזר
האוקראינים בעיניו של חוקר
מאת שלי יחימוביץ' 10
■ סנטאנה
הלהקה הוותיקה מגיעה ארצה
מאת עמית רוט 12
■ קבוצה שיש לה עיירה
הפועל בית־שאן — אחד־עשר משחקים ללא הפסד
מאת שלמה גלזר 14
■ כוחה של מלה
סרט חדש
מאת יעל ישראל 19
■ ראיון
"אין דבר כזה פליט, כשקיימת מדינת ישראל"
שיח עורכי עיתונים רוסיים
מאת ישראל זמיר 20
■ סיפור
חרי ושלומית – תמונת מצב חד־ממדית
מאת דודו פלמה 18
■ מדורים וטורים
הלו חותם 4
■ חותם אישי
מאת אמנון שמוש 16
■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17
עודד ליפשיץ — 2; נתן רענן — 2; מיכאל הרסגור — 3; ראובן רחוביצקי — 3; אלי הכהן — 3; זאב צחור — 4; חיים מאור — 5; שמואל בונים — 5;
■ כל יום
(עיצוב: רחל דביר) 22־27
טבלת יאוש שימושית לפסח
מאת ארנון אבני 28
■ בשער
אין משפט — יש פרשות

מלה רעה

אלוהים, הוא לא פרייאר של באבא ברוך

תפילת הדרך

יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותסמכנו לשלום. ותגיענו אל מחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום (ותחזירנו לשלום). ותצילנו מכף כל אויב ואורב בדרך ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבוא לעולם. ותשלח ברכה במעשה ידינו ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו. ותשמע קול תחנונינו כי אל שומע תפילה ותחנון אתה. ברוך אתה ה' שומע תפילה.

תפילת הדרך – הזמנה לתאונות דרכים

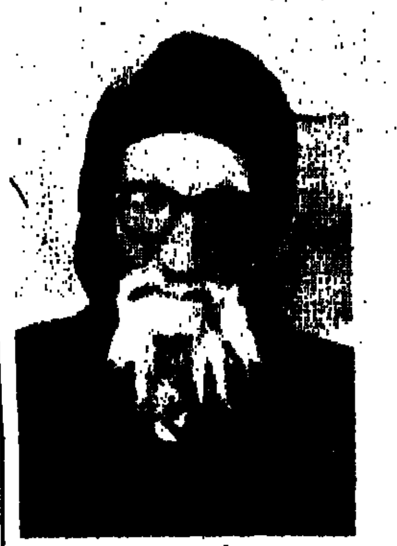
בבא סאלי הצדיק מנתיבות

הבאבא ברוך מנתיבות, עבריין לשעבר, בנו ומי שמתיימר להיות יורשו הרוחני של הבאבא סאלי, ישראל אבו־חצירה שהלך לעולמו, מצליח לעבוד על המאמינים בו. הקונצרן התעשייתי מסחרי שהוא עומד בראשו מוכר מים קדושים, מזוזות, קמיעות, ושאר סגולות בדוקות בעשרות מיליוני שקלים מדי שנה, והביקוש רק עולה. אם לא די בכך, אפילו ראש ממשלתנו, שמיר, עלה אליו לרגל לנתיבות. לא נתפלא אם בקרוב, אחרי הסיסמא האמינה "אל תסמוך על המזל, מלא טוטו", תבוא סיסמא עוד יותר אמינה: "אל תסמוך על הטוטו, קנה מים קדושים מבאבא ברוך".

על אלוהים, כך מסתבר, הבאבא ברוך לא מצליח לעבור בעיניים: משפחתו נפגעה משורה ארוכה של תאונות דרכים. אם נקבל את התיאוריה של הרב — שר הפנים לשעבר — יצחק פרץ, תאונות כאלה הן עונש משמים לחוטאים במזוזות פסולות וכיוצא בהן, מה שמחייב לשלוח מהר פקחים שיבדקו את כשרות המוצרים של קונצרן באבא ברוך. יש גם סימנים נוספים המחייבים בדיקה כזו: לא רק משפחתו הקרובה של באבא ברוך נפגעה: בנתיבות, עיירת מגוריו של הצדיק המפוקפק הזה, יש יותר נפגעים מדקירות סכין של ערבים מעזה מאשר בעיירות סמוכות, כמו שדרות, שאין בהן צדיק, ועומד בראשן ראש מועצה כופר מ"העבודה" כמו עמיר פרץ, רחמנא ליצלן!

אם בדיקה תוכיח שהקמיעות והמזוזות כשרות, זהו סימן שריבונו של עולם עונש את משפחתו ועירו של באבא ברוך על חטאים אחרים, ובעיניו הצדיק הנ"ל אינו רב קדוש אלא רב־נוכל או רב־נואף או שניהם יחד.

הצרה היא שבכל מקרה אלוהים לא יוצא טוב מהסיפור הזה: מדוע הוא פוגע בחפים מפשע, קרוביו של הבאבא ברוך או תינוקות של בית רבן מפתח־תקווה, שנהרגו בהתנגשות הרכבת והאוטובוס בצומת הכונים? לשאלה העתיקה הזו יש, עקרונית, שתי תשובות, אחת של הדתיים, אחת של החילוניים, ושתיהן קרובות יותר זו לזו מכפי שנדמה לעיתים.

● לדעת הדתיים, אלוהים ברא את האדם בצלמו ובדמותו, ואם ההעתקים, בני האדם שבעולמנו, דומים למקור, לאלוהים — אז המקור הזה אינו משהו שניתן להתפעל ממנו. ההעתקים נוהגים לפגוע בחפים מפשע, כולל אנשים דתיים, העתקים שמאמינים במקור, כמו אלה שנקמו חשבנו בתושבים שלווים של קלקיליה את נקמת דמם של מתנחלי אלפי־מנשה שנרצחו במכוניתם שהוצתה בבקבוק תבערה.

● החילוניים מאמינים שהאדם ברא את אלוהים, בצלמו ובדמותו, ואז בוודאי שאין להתפלא על כך שהוא פועל על־פי אמות המידה המוסריות המקובלות על רבים מאלה החיים עלי אדמות.

ניתן לשאול שאלה נוספת: איך בעבר אלוהים בחר בשליחיו, אנשי מוסר נאורים כמו הנביאים ירמיהו וישעיהו, ומה גורם לו לבחור כיום בנוכלים לשעבר, כמו באבא ברוך, על מנת שייצגו אותו?

התשובה היא שזה קורה מפני שהדור הלך ופוחת, והמידות נשחתות, אם מפני שהסיבה היא, על־פי גירסת הדתיים בכך שאלוהים מדרדר ומאבד את ערכיו, או כטענת החילוניים, מפני שהאנשים שמוסרם וערכיהם בעת הזו פגומים, יוצרים לעצמם אלוהים בני דמותם, שמקדש את מי "מקורות" דוך באבא ברוך או וודקה ושיירי ארוחה אצל הרבי מלובאביץ'. ומה עושים כשלמרות הקמיעות והמים הקדושים המצב ממשיך להידרדר והמכוניות, והמחבלים, ממשיכים לפגוע בבני ישראל קדושים? פונים לעזרת השם: מחליפים את השם "נתיבות" ל"נתיבות ישראל" על שם אביו המנוח של באבא ברוך, ישראל אבו־חצירה, וזה מקובל בכל גלויות ישראל, שהיו נותנים לבנים ולבנות שני שמות, על מנת שאם חלילה יבוא מלאך המוות, שליחו של אלוהים, לפגוע באותו משה, זרח או באותה שרה ביילה, יתבלבל ולא ימצא את מי שמסתתר מאחורי כפל השמות, יפסח על נתיבות ישראל — וחסל סדר תאונות ומחבלים.

ישנם אנשים, במיעוט החילוני הומניסטי, שמאמינים שמה שיעזור למנוע תאונות דרכים זה כבישים טובים ונהיגה זהירה, ומה שימנע פגיעות טרור זה השלום. אבל למורל החילוני־הומניסטי יש פחות ביקוש מבעבר, ולכן או שאלוהים מייצר פחות יחידות כאלה, או שמיעוטן גורם לכך שביישות הקולקטיבית הזו שיצרנו בדמותנו וקראנו לה אלוהים, המורל הזה שוב אינו מטביע את חותמו.

● עודד ליפשיץ

תמונת מצב

שליחות

בקרוב: כהנא כשליח הסוכנות היהודית

ידיעה בעיתון מספרת על זעם בצמרת הסוכנות נוכח החלטתו של ראש מחלקת העלייה מ"חרות", חיים אהרון, לשלוח ל"מסע התעוררות" ל"כבודה" של העלייה לישראל את שלום ואך. איש זה הוא שותף לגועני "כך" בהיותו בין ההוגים והמבצעים הראשיים של הקואליציה המכפישה בקרית־ארבע בין הימין לבין תנועת כהנא.

טובה צימוקי, שדיווחה על כך ב"דבר", איזכרה את החלטת בג"צ שביטלה את ההסכם הקואליציוני הגזעני באותו אתר בעיירתי אשר ממוקם בליבו של אזור ערבי צפוף אוכלוסין בשטחים. אותו שלום ואך נשלח עתה — למרבית האירוניה (גם של שמו הפרטי) — לשווייץ ולצרפת. איך ניתן לקבוע? היפוכו של הביטוי "לתפארת מדינת ישראל". היום ואך ומחר כהנא עצמו כשליח עלייה "ציוני אותנטי". למה לא?

חתן פרס ירושלים לספרות, קוטזי הדרום־אפריקני ממתנגדי האפרטהייד, היה יכול לכתוב סיפור מרתק על קרית־ארבע וגזעני כ"ך, כמו גם על השליחות הזאת. כך עשה בקורותיו של מיכאל ק. וכך כתב ב"מחכים לברברים" הידוע שלו. אותו סיפור עצוב ומקסים הבנוי על שירו של היווני איש אלכסנדריה, קוואפיס, שכתב שיר על השאלה: לשם מה התאספנו בכיכר? יען כי הגיעו שמועות מן הגבול כי הברברים מקיפים את הגבול, צרים עלינו. ואירופאי שיחות השלום של פרס והתנגדות "חרות" לוועידה בין־לאומית, ראוי לאזכר את סיום שירו של קוואפיס.

וכך הוא חותם את עלילתו ששימשה מוטו סמוי לרומן שלו: עתה הגיעו שמועות מן הגבול ששוב אין ברברים מסביב. בלעדיהם, בלעדי הברברים והשמועות, מה נוכל לעשות עכשיו? זהו טעם הקיום של קיצוני הימין שלנו נוכח ה"ברברים" מסביבנו, אלא שכאן — כמו בדרום היבשת השחורה — אין ה"ברברים" מסביב אלא אנו חודרים אל סביבותיהם, וראוי לומר בריש גלי: זעם אין בו די. נציגות ה"עבודה" ומפ"ם — ואפילו מפד"ל — בהנהלת הסוכנות ובהנהלה הציונית צריכות לגייס כל מאמץ אפשרי כדי להחזיר ארצה באותו את השליח המחפיר הזה, ויפה שעה אחת קודם, ותסלחו לי על חריפות הביטוי נוכח היותנו חווים במשפט דמיניוק.

ואם לא די בלחץ הציבורי של המפלגות בארץ כדי להשיב איוולת המעשה נואל לתיקנו, אזי יש לגייס בארצות הברית גם את המחנה הנאור השותף לתנועה הציונית. הקונפדרציה והרפורמים יתנו וודאי יד ל"מסע התעוררות" פוליטי שישים קץ למסע ההתעוררות האירוני של מחבר פרקי המצע עליהן השתתה קואליציית־האפליה הגזענית בקרית־ארבע, וכל המקרים לפעול — תבוא עליו הברכה ואנחנו לא נוליך את החרפה אל ארצות חיים והחרים.

● נתן רענן

רשות דיבור

לפרופ' הלל שובל, יו"ר חמד"ת (חופש מדע דת)

הרוב הדומם — נגד כפייה דתית

בשבועות האחרונים התחילה שוב מערכת של הפגנות והפגנות־נגד דתיים־חילוניים. מדי אביב מוצאים חרדיים אמתלה חדשה להפגנה. בירושלים דומה שכבר התרגלו למצב ולא נותר אלא לשאול מה תהיה האמתלה השנה ועד היכן תגיע האלימות הפעם. השבוע שוחחתי עם הלל שובל, יו"ר ארגון חמד"ת ושאלתי אותו האם לא הגיעה השעה שארגונו, כמו ארגונים אחרים, ינסו לפתות לשים קץ למצב הבלתי־נסבל המתרחש מדי שנה.

"חמד"ת החליטה השנה על מאבק בארבעה מישורי פעולה עיקריים: ● ראשית החלטנו בימים אלה על הקמת קבוצת עבודה שתטפל בפתרונות להקמת חברות קדישא ובתי קברות שלא בשליטה אורתודוקסית. בשלב זה אני מופקד על הנושא. אנחנו בודקים כרגע מכלול של היבטים משפטיים בעיקרם, ובעוד זמן לא רב אני מניח שנגשים הלכה למעשה תוצאות ראשוניות. אנחנו פועלים ונמשיך לפעול באופן פוליטי, למשל: פנינו ליועץ המשפטי לממשלה ודרשנו נקיטת צעדים נגד הרייניים שיצאו בפומבי נגד החלטת בג"צ. הגשנו תלונה ליועץ המשפטי נגד כתב רדיו המשמש גם עורך של הביטאון ההנהגיסטי: "הג'ואיש פרס", עיתון שתקף בין היתר את המערכת המשפטית בישראל. ● אנחנו תומכים ונמשיך לתמוך ביוזמות מקומיות נגד כפייה דתית, למשל תמכנו בקבוצת אזרחים ברמות שפעלו כנגד הכוונה לסגור בריכת שחייה בשבתות. כרגע אנחנו תומכים במאבק דומה המתנהל במעלה אדומים, גם שם רוצים חרדים לסגור את הבריכה ואנחנו נאבקים נגד כוונה זו. ● בשבועות הקרובים נחדש פעילות חינוכית שכוונתה חינוך לסובלנות בין היתר באמצעים חזותיים כמו פוסטרים בתחנות אוטובוסים או באמצעים אחרים כמו חינוך דרך תנועות הנוער.

המצע והפעילות שלכם נשמעים בהחלט יפה. אבל תוך ההסלמה החרדית קיצונית בירושלים, כמו סגירת כבישים, כמו הפגנות במרכז העיר נגד מסעדה, כמו זריקת אבנים. האם לא הגיע הזמן למעשים רציניים יותר?

אנחנו בשום מקרה לא נפעיל אלימות כנגד אלימות. אנחנו נפעל בכל דרך שהיא במסגרת החוק. לדעתי, יש גם סימנים מעודדים כמו למשל המאבק, אם זכור לך בשנה שעברה, על סגירת רחוב ים סוף. בסופו של דבר הרחוב לא נסגר. אני מתחיל לחוש שגם הרוב הדומם מתחיל לאחרונה להתגייס. מתחילים להתבטא יותר ויותר ואני בהחלט מעריך שהשנה תהיה יותר מעורבות של האוכלוסיה הירושלמית נגד ניסיונות כפייה דתית.

אולי תוכל להאיר את עינינו מי הם מרכיבי התנועה שבראשה אתה עומד. ומי מממן את פעילותכם?

חמד"ת היא קואליציה של ארגונים כמו התנועה ליהדות הומניסטית, התנועה הקונסרבטיבית, נעמ"ת, קהילת מבקשי דרך ועוד. אנחנו ממומנים הן על־ידי התנועות, הן על־ידי תרומות והן על־ידי קרן ישראל החדשה. תקציבנו אמנם דל, אבל אנחנו מקווים שבעזרת מעורבות הציבור והאיכפתיות של הציבור נוכל להגשים את מטרתנו.

● אלי הכהן

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

שקיעה ותחייה

מחקר השוואתי לקביעת הארצות בהן חיים טוב או רע בוצע לא מזמן על־ידי מכון וושינגטוני. הדיו של מחקר זה היכו בהלם את הישראלים. מתברר שישראל נמצאת במקום הנ"ג מאחורי קובה ובקושי לפני פורטוגל. אני מכיר ואוהב את פורטוגל וגם מצטער עליה. זאת מדינה אשר מנהיגיה האכילוה מלוקשים מורעלים במשך דורות. הם המציאו מושג אבסורדי של פורטוגל השלמה — כלומר פורטוגל + אנגולה + מוזמביק + גיניאה־ביסאו + טימור + גואה + מקאו — נא לקחת אטלס כדי לגלות את כל המקומות ההיסטוריים הללו. על מנת לשמור על פורטוגל השלמה הזניחו באכזריות את פורטוגל המציאותית. הצבא גויס להגן על השלמה. השרים לא התעניינו במציאותית. עם אמיץ זה אשר קרע את אופקי הגלובוס הגיע לקץ העולם הידוע, עם הומני זה אשר ביטל לראשונה את עונש המוות עוד באמצע המאה ה־19 (כאשר עונש זה עדיין השתולל בארה"ב, רוסיה, אנגליה וצרפת) עם זה הפך, תודות למנהיגיו, לעם מסגר, עני ומתוסכל. השרים הפורטוגליים בילו יותר זמן בחו"ל מבמולדת, ורק חזרו מדי פעם כדי לעודד את הבחורים למות למען פורטוגל השלמה.

בנוגע לקובה, הנמצאת בדירוג לפני ישראל — אין בכל זאת ספק שישראל נמצאת הרבה לפני קובה כאשר מדובר בחירויות דמוקרטיות. אבל אין גם כל ספק שממשלתו של פידל קסטרו לקחה ברצינות לפחות שני ציוויים של התורה הסוציאליסטית: הדאגה לבריאות והדאגה לחינוך. וכאן היא שמה בכיסה הקטן מיניסטרים כמו ארבלי־אלמוזלינו המנצחת רק על התוהו ובוהו שבתחום הבריאות או השר לענייני חינוך אשר דרדר את החינוך לרמה של העולם השלישי וסגר את האוניברסיטאות בפני סטודנטים ללא הורים עשירים. מפלגת העבודה לא הבינה שבבריאות ובחינוך נבחנת גם הסוציאל־דמוקרטיה. אבל מפלגה, שחבריה מתעופפים בחו"ל כאשר הם חייבים לבחון את הפאשלה המודיעינית הנקראת פולארד חסרים בסיס מוסרי מינימלי. אם אבא אבן הוא סוציאליסט או סוציאל־דמוקרט אז אתה קרדינל קתולי ואני נזיר בודהיסטי. איזו ציונות אפשרית בכלל כאשר ישראל נמצאת בדירוג עולמי בתחומים חיוניים אחרי קובה? האם אנחנו מציעים ליהודי ברה"מ לנחות על אחוריה של האי הליטיני האמריקני? מי שעוסק במקצת בהיסטוריה, אזרחית או צבאית, יודע שאין טוראים רעים אלא רק קצינים רעים. בעיית הבעיות היא תמיד בעיית המנהיגות, זאת הבין גם הנביא ישעיהו, פרק ג' פסוק ו': "כי יתפוש איש באחיו בית אבי: שמלה לכה קצין תהיה לנו"

המנהיגות היא זאת שדרדרה אותנו. אם מסכימים לשיגעון הגדלות של בגין ו"שמים" על "הלביא", אם נכנעים לשיגעון הגדלות של שרון ו"משקיעים" 700 חיילים, אלפי פצועים, ומיליארדים במלחמה אבודה לפני שהתחילה, אם מנהלים שנים של כלכלה נכונה בסגנון ארידור, אם בונים ערי רמת כסגנון דוד לוי, אם מביאים להתמוטטות הבורסה וחייבים לפצות את קרבנות הממשלה, אם שופכים מיליונים על התנחלויות בלתי־פרודוקטיביות ועל ישיבות פרזיטיות, ברור ששוקעים מאחורי אחוריה של קובה. אבל גם את/ה הקורא/ת אינכם חפים מפשע. אתם אמרתם לעצמכם שהפוליטיקה היא מלוכלכת והשארתם אותה בידי המלוכלכים. אבל פוליטיקה יכולה להיות מוסרית מאוד ושגיבה — תלוי באיזה סוג של פוליטיקה מדובר. לא פעם כשאני פוגש מישהו מאנשי מחננו איני יכול שלא להרהר איזה מנהיג פוליטי הוא היה יכול להיות או איזה קצין מצטיין הוא יכול להיות. אבל לפוליטיקה לא הלכו, על קצונה לא חתמו, עכשיו הוא עובד במפעל פלסטיק, או בבית חרושת למזון חתולים, או נמצא בשליחות בארה"ב משם יבוא אחרי חמש שנים רבע עולה צולע.

כל אלה הם דברים חיוביים, אבל אם הפוליטיקה תהיה מה שהיתה נגיע למקום ה־102 אחרי מפואה, ולא יהיה עוד לא מפעל פלסטיק ולא בית חרושת למזון חתולים ואפילו לא רבע עולה צולע. זה נקרא שקיעה. מה עושים במצב של שקיעה? עמלים לעבור למצב של תחייה (רנסאנס בלעז). זה כבר קרה בהיסטוריה וזה יכול לקרות גם אצלנו. תלוי בך.

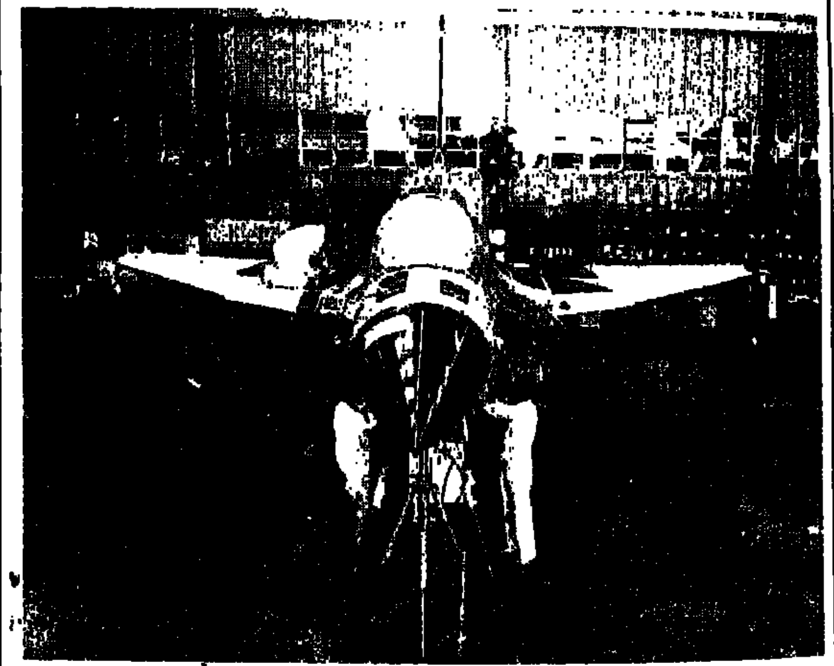
הלביא – חלום של גדלות

אקטואליה

ההיסטוריה חוזרת על עצמה

עשיית הסדר שלפני הפסח מהווה תמיד הזדמנות נאותה להיתקל בחומר מתיישן. כך, למשל, שנתון מסרה — כרונולוגיה של שנת '67. עלעלתי בין דפי הסמר התיעודי והגעתי לחודשים מרץ־אפריל, בדיוק בעת היה לפני עשרים שנה. האם תורת ההיסטוריה על עצמה? שפטו בעצמכם.

1.3 — חבר הכנסת דוד בן־גוריון יצא למסע של שלושה שבועות לארה"ב, קנדה ובריטניה. משימתו — ניהול שיחות על פיתוח הנגב.

4.3 — במשך 6 שעות דנו ראש הממשלה לוי אשכול ומספר שרים, 10 פרופסורים מהאוניברסיטה העברית בדרכים להעלות את רמת המוסר במדינה, כמו כן נדונו בעיות חינוך והשכלה.

6.3 — יו"ר המפלגה הנאו־נאצית בבוואריה אמר כי בכל חודש מצטרפים 1,500 חברים חדשים למפלגתו.

9.3 — הסופר המערב־גרמני גינטר גראס הגיע לישראל לביקור באורח משרד החוץ.

13.3 — הכבה עלתה על מטען חבלה צמודות לבאר־שבע.

15.3 — סיעות גח"ל והמפ"י בכנסת הגישו הצעות אי־אמון בממשלה.

20.3 — הצעות האי־אמון נדחו.

26.3 — הממשלה החליטה עקרונית על הקמת טלוויזיה כללית כלל־ארצית במסגרת רשות השידור.

28.3 — בירושלים נפתח יריד הספרים הבינלאומי הד־3 במעמד נשיא המדינה.

30.3 — פרס ירושלים ניתן לסופר הצרפתי אנדריי שווארץ־ברט.

2.4 — מהיום נכנסה לתוקפה תקנה המחייבת הימצאות חגורות בטיחות בכלי רכב חדשים.

10.4 — מפקד חיל־האוויר, אלוף משנה מרדכי הוד, הועלה לדרגת אלוף לפני המועד שנקבע בתקנות.

11.4 — אש מרגמות נפתחה אל טרקטורים שלנו שעבדו באזור תל קציר בצפון.

13.4 — קבוצת הכדורסל של מכבי ת"א ניצחה ביד אליהו את איגניס וורזה 68:67 במשחק שני על גמר גביע אירופה למחזיקות גביע, אך בגביע זכו האיטלקים עקב ניצחונם בשעור 10 נקודות הפרש במשחק קודם.

24.4 — החללית הסובייטית "סיוז 1" התרסקה, האסטרונאוט שהיה בה — נספה.

28.4 — מעצרו של הפושע הנאצי פראנץ שטנגל הוארך בחודשיים.

3.5 — בדו"ח המוסד לביקורת של ההסתדרות, בקשר לחמשת העובדים הבכירים המעורבים בעסקאות הפרדסים, נקראת ההנהלה המרכזית להעביר אותם מתפקידיהם הנוכחיים.

● אלי הכהן

עם סגולה

רקויאם לאורות מדבר — מפתח

ב־1963, כאשר פרש בן־גוריון מראשות הממשלה ועבר סופית לשדה בוקר, עמדו "מקורביו" בפני קושי מביך: הם הרי נושאי דברו ומגשימי תורתו, והוא הרי מצפה מהם ללכת אחריו. אבל לא לכולם היה חשק להמיר את מכונית השרד והלשכה הממוזגת ברוחות המדבר.

הפתרון איך להישאר קרובים לבן־גוריון אבל לא עד כדי כך, היה באמצעות הקמת משהו על ידו, שיעסיק אותו וישמור על רצף בינו לבינם, אבל לא יחייב אותם לנטוש את משמרתם בתל־אביב. וכך, זמן קצר לאחר פרישת בן־גוריון לשדה בוקר, התבקש סגן אלוף אברהם צביון, שהיה אז מפקד מחנה מרכוס, להקים משהו על יד בן־גוריון.

צביון היה מוכר כבר אז כמי שיכול להרים מפעלים גדולים. הוא ניחן בכושר ארגון, התלהבות, נחישות ומידה רבה של כריזמה. ואכן, שנה לאחר שבא לשפת המצוק של נחל צין, הפך המקום ליישוב שוקק המתרכז בפעילות חינוכית. בתום השנה השנייה התגוררו במדרשת שדה בוקר 400 נפש.

עד מהרה זוהה המקום עם מקימו. אלו שהתכוונו שבמקום תיבנה מעין אנדרטה, נוסח זו שיש לנשיאים לשעבר בארה"ב, שבמרכזה ארכיון־מוזיאון, גילו שקם שם יישוב, בית ספר, אולפן לעולים, מעבדות מחקר. לא כולם היו שבעי רצון. היו כאלה שרצו משהו חיצוני מפואר, שיוכלו להשתבח בו בפני אורחים רמי מעלה מחו"ל ושיזכיר לכל שהם־הם ממשיכיו של בן־גוריון, אפילו שבשל צוק העיתים נאלצו להישאר בתל־אביב.

בן־גוריון על רקע המקום בו בחר להיקבר

על רקע זה התחוללה בראשית שנות ה־70 דרמה מרתקת שרק קצה קרחונה נודע לציבור. במהלך הדרמה הזאת, שבה נטלו חלק אינטנסיבי מי שהיום הם ממנהיגי המדינה, אולץ צביון לעזוב את שדה בוקר. מאז שעזב השתנה המקום: העצים צמחו, נוספו בתים ומוסדות – אבל אין שם יישוב. אופייני הדבר שאת מתיהם, אלו שחיים שם קוברים בצפון.

בימים אלו פרסם צביון ספר הדן בפרשה. הספר "רקויאם לאורות מדבר", אינו מביא, משום מה, את גיבורי העלילה בשמם. להלן הצעת מפתח לספר. המפתח נעשה בסיוע יוצאי מדרשת שדה בוקר שהיו מעורים בפרשה. הוא כולל בעיקר את השמות הידועים בציבור. פענוח השמות נעשה ללא שיתופו של צביון. הושמטו שמות של אנשים שאינם מוכרים בציבור. סדר הבאתם הוא לפי סדר הופעתם בספר.

הזקן – דוד בן־גוריון
המדען זוהר – פרופ' מיכאל אבן־ארי
בעל המחבר – ש"י עגנון
שמעוני – שמעון פרס
רובשקין – זלמן שזר
נבון – יצחק נבון
הפקיד הבכיר – אליעזר שמואלי
ארזב – אל"מ אהרן זאב
בונציק – אהרנצ'ק כהן
יעקב קרומר – יוסף יעקבזון
מוטקה גרוסמן – אל"מ יוסף גולן
יוחנן קליין – אהוד אבריאל
וילהלם יעקבסון – פרופ' א.ד. ברגמן
משה – חיים ישראלי
תאודור – טדי קולק
נמרוד פרטצ'ניקוב – אלחנן ישי
בורנשטיין – השופט לם
כחנמן – יהושע כהן

לבסוף משהו למחשבה: במדרשת שדה בוקר, מטרים ספורים מקברו של בן־גוריון, הוצב לוח נחושת ועליו שמות מייסדי המדרשה. רוב השמות הנזכרים כאן מופיעים בלוח. אין בלוח איש מאלה שהקימו את המקום וחיו בו. גם שמו של צביון הושמט. אולי במה שמסמל הלוח הזה, מי מופיע בו, מי הושמט ומדוע, יש מפתח־מאסטר המסביר מה קרה לארץ הזאת.

● **זאב צחור**

הלו... חותם

רשעות ב"חותם"

ב"חותם" (מס' 14, 4.4.87) התפרסמה מתבעו של מיכאל הרסגור, תחת הכותרת "שקר באורנים". הכתבה עוסקת בראיון שהיה במוסף "הארץ" עם מאיר איילי מבית הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית — אורנים. מיכאל הרסגור מתווכח עם "תורתם" של אלי בן גל ומאיר איילי. אני לא מבקש להיכנס לנושא עצמו (מוכן לקבל שיש במקום לוויכוח), הסגנון של הה' הרסגור מקומם אותי.

המאמר כתוב בסגנון בוטה, רווי שנאה ורוע — בדברו של הה' הרסגור.

אני לא יודע מה מצאה המערכת בבעל האוות. ייתכן שיש קוראים שנזקקים לתרבות מסוג זה, ואולי זה מספק צרכים מסוימים. [illegible]

קיסר באמצע קדנציה ראשונה שלו ייתכן כי לא יינתן לו להגיע לשנייה בנסיבות הקיימות כאשר הכת הצבאית השלטת — פרס־רבין־שמיר — ישלמו אולי את המחיר עבור החכמות שלהם".

זאת כתיבה מחוסרת אחריות, כאשר מכנים את השלטון בישראל "כת צבאית שלטת", ועוד יותר מזה כאשר המכנה המשותף הוא פרס־רבין־שמיר. אין לקוות כל הבחנה בין שמיר פרס ורבין, בשבילו אין שום הבדל בין הליכוד למערך, ואת דווקא כאשר ממשלת האחדות הלאומית עומדת להתפרק בגלל חילוקי דעות. ומהיכן הגדרת "המדעית" שבישראל ישנו שלטון של כת צבאית? זאת כתיבה מרושעת. השאלה רק שאלת האם ל"חותם" יש עורך שעובר על המאמרים, או שמא ניתנה פריווילגיה לעובדים הקבועים ב"על המשמר" לכתוב מה שרוצים.

משה צ'יזיק
אשון

טפילת שקר על כל התנועה הקיבוצית

[illegible]

נושא אופי אקדמי. אין כל חייץ בין מורה לתלמיד. כל החומר המוגש מעורר שאלות וספקות ובדיקה נוספת, מחודשת מצד השומעים והמרצים. הקהל הוא רב־גוני — ותיקים וצעירים כאחד נהנים לדלות מאוצרות התרבות היהודית. הם פותחים פתח להבין יותר את העבר ובכן גם נתפסים. וזה חשוב, למשמעות האקטואלית, שיש לדברים בימינו אנו.

בדיקה מחודשת זו מתוך ציבור חילוני ראויה לכל הערכה.

אגב, ואני יכול לספר לפרופ' הרסגור כי גם הסמינר של השנה בגבעת חביבה אימץ דרך זו של שאיבה מתרבותנו הקדומה. [illegible]

לדעתי כל מה שנאמר מכלל הרסגור הם דברי הבל, [illegible] הרסגור עד היום.

שבתאי אלול
עין שמר

לא הזרמה לריק

[illegible]

לפעול לפי צרכי הרגע והפקירו את העתיד. סוף כל סוף נוקטים עמדה ראויה לשבח אשר מגלה אחריות — בא כתב "על המשמר" להוכיח אותם. על כך צריך להגיד מלה טובה למי שאחראי על החלטה זו של המשך הקיצוץ. מותר לעיתונאי לחלק קצת תשבוחות ולא רק קטרוגים. באשר לזרימת מים לים המלח — אם רוצים לכנות את זאת הזרמה לריק, צריך להסביר מדוע. עוד לימשיך ודאי יודע כי מפעל המוביל הארצי, אם כי אינו מפעל גדול כמו כמה מפעלי ענק דומים בעולם, הוא עדיין התערבות גסה בסדרי בראשית של הטבע באזורנו. [illegible]

[illegible]

הגדרה מרושעת

[illegible]

גלריה עיתון

"חד־גדיא"

לפיוט "חד גדיא", מן המפורסמים והאהובים בפיוטי הגדת פסח היתה עדנה. בימים אלה מוצגות 2 תערוכות ציורים משל אמנים ישראליים אשר בחרו בפיוט כנושא לסדרת עבודותיהם. נירה סביר מציגה ציורים בטכניקה מעורבת על דיקט בפורמטים גדולים, ב"בית האמנים" בירושלים. ויעקב צור מציג את ציוריו ב"בית שרת" בקיבוץ גבעת חיים מאוחד.

אין ספק, זוהי הפתעה מרעננת לחזות בעבודות עכשוויות העוסקות בנושא מסורתי. בנפתולי האמנות המודרנית היה נושא כזה מתקבל עד לפני שנים אחדות ביותר משמץ של גיחוך. אך עתה, לאחר שהתפישה הפוסט־מודרניסטית שחררה את האמנים מן החשש לעסוק בנושאים פיגורטיביים, ספרותיים, מסורתיים, דתיים, איקונוגרפיים, סמבוליים, מקומיים וכו' — העבודות זוכות למלוא ההערכה, במידה שהן טובות ומעניינות.

● נירה סביר מתארת את השתלשלות המאורעות, מן הגדי האחד ועד לקדוש־ברוך־הוא על־ידי עימותים חריפים בין צורות אורגניות לגיאומטריות, טקסטורות והנחות צבע שונות, פורמטים מרובעים ופריצת הפורמט על־ידי צורות שונות וכו'. "הגיבורים" מתוארים כנלליות צבעוניות הנמצאות במאבק אלים, ברגע השיא. יש בעבודות עצמה לצד אלמנטים דקורטיביים. מעניין להשוותם עם עבודותיו המופשטות (על אותו נושא), של פרנק סטלה, שהוצגו לפני זמן מה במוזיאון תל־אביב.

● יעקב צור החל לעבוד על סדרת "חד גדיא" לאחר שראה את העבודות של פרנק סטלה במוזיאון. לדבריו התאכזב מן העבודות מאחר שראה בהן "מערכת סטאטית, חסרת התפתחות". "לפי תפישתי", מסביר יעקב צור, "חד גדיא אינו שיר־עם בנוסח אשה שבלעה זבוב, תרנגולת וכו'". בפיוט יש התפתחות. על־פי הפרשנות המסורתית זוהי אלגוריה של תולדות עם ישראל (כאשר החתול מייצג את אשור, שונא־רע – שונרא; הכלב מייצג את בבל; המקל את יוון; האש את המקבים וכו').

"כל דור, כמובן, רשאי למצוא פירושים אחרים. בעיני, למשל, הגדי הוא גם "שה האלוהים" (אגנוס־דיי) ו"דזבין אבא" הוא האלוהים. ההתייחסות שלי ל"חד גדיא" מודעת לתקדימים ההיסטוריים (איורים להגדות) ולפרשנויות המסורתיות. בציורי קיים ניסיון להגיע באמצעות הדמויות המתוארות אל ההרגשה. דהיינו, איני מצייר את החיה בלבד או את האש וכו' אלא את החייתיות ואת הלהט וההתלהבות של האש".

ציוריו של יעקב צור הינם אקספרסיוניסטיים בסגנונם וסימבוליים במהותם. פרשנותו ל"אופי החיה" שונה לעתים מזו המקובלת. כך, למשל, החתול דומה לנמר תוקף והכלב מזכיר זאב החושף את ניביו. יעקב צור מציג כל דמות בנפרד ואינו מעמת אותן במאבק או קונפליקט כלשהו. הקונפליקט והמתח נמצאים בדמות עצמה וב"דרגת היראה" שבה, כלשונו.

שתי הסדרות העכשוויות ממחישות את האפשרויות החדשות ואת האתגר הגלום בחומר "אנכרוניסטי", כביכול, אשר לכאורה מוצה כבר על־ידי אמנים בעבר. ובכל זאת "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

● **חיים מאור**

ואתא כלבא

ואתא שונרא

כוסית
שמואל בונים

ייסורי ההתנחלות על הגג

אני עובר ברחוב פרישמן והנה השחקן שלמה וישינסקי (המכונה וישי) קורא אלי מגג אחד הבתים ומזמין אותי לעלות אל דירתו. אני מטפס ועולה ומוצא את עצמי על גג ריק. וישי מקבל אותי בחיוך רחב, מזמין אותי לשבת על ארגז זרוק ומסביר לי שאנחנו יושבים במקום המיועד להיות הסלון של דירתו.

ההחלטה לבנות לעצמו דירה על גג באה בעקבות פרסומים של העירייה שעודדו צעירים להתנחל על גגות, כדי שלא יעזבו את העיר. מאז התחיל לטפל בעניין, הזדקן וישי בארבע שנים. על הגג הראשון שמצא נאמר לו במחלקת מהנדס העיר שהוא גבוה מדי (הגג). המשיך לחפש ומצא גג ראוי, אך נאמר לו: "יכול להיות שלא נאשר לך לבנות, כי יש תכנית ארוכת־טווח להרוס את הרחוב".

הוא בחר בגג ברחוב פרישמן, מתוך תקווה שאת פרישמן לא יהרסו. השכנים הסכימו, ועדה מקומית אישרה והוא קנה את מחציתו של הגג. בעירייה אמרו לו להביא תכנית בנייה כדי לקבל רשיון. הלך אל ארכיטקט והזמין תכנית. שילם עבור התכנית והביא אותה לעירייה. שם בדקו ומצאו שהתכנית אינה עונה על דרישות החוק — עליו להתרחק 20 ס"מ מקצה הגג. הלך אל הארכיטקט, שילם וחזר עם תכנית חדשה. גם זו נפסלה. מהנדס העיר קבע שהאלכסון של התקרה אלכסוני מדי. וישי נדרש להגיש תכנית חדשה. כל תכנית יש להגיש בשלושה העתקים. וישי אומר שבכסף שהדבר עלה לו כבר יכול היה לרכוש לעצמו מכונת העתקה. שומרי בית־העירייה, הרואים אותו בא יום־יום ובידיו תכניות, בטוחים שהוא עובד בעירייה על פרויקט סודי.

סוף־סוף אושרה תכנית בנייה. וישי שילם שלושת אלפים דולר עבור הרשיון ו... אבל הרשיון לו נמסר לידיו. הגברת שהיא בעלת חלקו השני של הגג שמעה והחליטה גם היא לבנות. טוב ויפה, אלא שעל פי חוק הוועדה המקומית אסור לבנות שתי דירות על גג אחד. אמרה הגברת: "כך? אז גם לי גם לו לא יהיה", וביטלה את ההסכמה שנתנה בזמנו לבניית הדירה של וישי.

מסובך? כן, מסובך. אנשי העירייה רוצים בכל לבם לעזור לווישי, אך הם כבולים בחוקים שהם עצמם חוקקו. מין מילכוד 22: מעודדים אותו: "חכה. עוד מעט יוחלט על תכנית "סמך" ולא תזדקק להסכמת הגברת". עד "סמך" עוד רחוק והביקורים היום־יומיים בעירייה נמשכים.

ראה ראש העיר שכך וביקש ממבקר העירייה לברר מה קרה. המבקר בדק וקבע: "האיש צודק. העירייה טעתה. האיש נפגע ועליו להגיש תביעה נגדנו לבית המשפט".

וישי נכנע והגיש תביעה לבית המשפט המחוזי. התיק יתברר, במקרה הטוב, בעוד ארבע־חמש שנים. בינתיים מונח הרשיון באחת המגרות בעירייה. דבר זה אינו מונע ממחלקות שונות לפעול.

וישי: "נדרשתי לשלם 3000 דולר לבניית מקלט. אמרתי: כל כך הרבה? כמה מקלט אני כבר צריך? אמרו: ואם יבואו אורחים? הבטחתי שלעולם, לעולם לא אזמין אורחים. לא עזר — שילמתי. באו ממחלקת המים להרכיב שעון וכעסו מאוד כשלא מצאו ברז. התקשרו אלי ממחלקת הארנונה לשאול מתי יוכלו לבוא למדוד את הדירה כדי לקבוע את גודל הארנונה. אני כבר מוכן לוותר על כל העניין ושיחזירו לי את הכסף ששילמתי עבור הרשיון שלא קיבלתי, אבל עכשיו העירייה כבר נכנסה לאמביציה ומתעקשת שאני אגור כאן".

כל זה ועוד מספר לי וישי בהומור שופע (הוא עוד צוחק) כשאנחנו יושבים על גג הבית ברחוב פרישמן.

דניס גולדברג עם בתו הילארי בקיבוץ מעיין־ברוך

לא איכפת לי אם אני בוכה

מאת עדנה קוברסקי

בגיל 31 נכנס דניס גולדברג לכלא בדרום־אפריקה. אידיאליסט, לוחם למען שוויון הגזעים, לצד נלסון מנדלה ומנהיגים אחרים וכעבור עשרים ושתיים שנה שוחרר, הגיע לישראל, לקיבוץ, חזר לאנגליה וממשיך ללחום. שנתיים לאחר השחרור פגשה בו כתבתנו

לפני שנתיים, בליל פברואר קר, חיכיתי לו שיירד מהמטוס. אסיר עולם משתחרר, אחרי 22 שנים בכלא הדרום אפריקני.

דניס גולדברג, לוחם חופש שיוצא אל החרות. היה קר, אבל בטח רעדנו מהתרגשות. ישבנו בפורד טרנזיט ממש על המינחת, וראינו את המטוס מתקרב. ידענו שבפנים שומעים את „הבאנו שלום עליכם" וניסינו לחשוב מה הוא מרגיש. היו שם במכונית אשתו אסמה, בתו הילרי, ורוד פיין מקיבוץ מעיין ברוך. הילרי ואסמה ישבו מחובקות. ביקשו מאוד שלא אטריד לו בשאלות. שאניח לו. דיברו עליו כמו על ילד. רק צילום אחד וזהו. למחרת זה הופיע כסקופ ב„על המשמר". על העמוד הראשון הם נראו כולם מחייכים, עם חרות לפיד, כמובן, משחרר האסירים הנודע והמפיק הראשי של האירוע.

מן השדה נסענו להרצליה, אל ביתו של ארתור גולדרייך — חבר ותיק של דניס, שנאסר יחד איתו בעת הפשיטה הגדולה של המשטרה הדרא"פ על ביתו של ארתור. בפשיטה זו נעצרה מרבית צמרת ה־A.N.C., הקונגרס הלאומי האפריקני — הארגון לשחרור השחורים בדרא"פ. התמוגגנו על המעגלים שנסגרים — מהבית של ארתור גולדרייך ישר אל הכלא, ומן הכלא ישר אל הבית של גולדרייך והשמפניה התחילה לזרום.

דניס באמת הזכיר לי אז ילד. ישב על הספה הרחבה, קרוב לאסמה, עם חיוך ביישן וקצת נבוך, והקשיב לחרות לפיד שסיפר בהתלהבות ובגאווה כיצד לחץ ולחץ על דניס, עד שלא הותיר לו ברירה אלא לחתום על המסמך שהגישה לו הממשלה הדרא"פ, מסמך בו הוא מתחייב שלא לקחת חלק פעיל במאבק המזוין נגד השלטון הלבן בדרא"פ.

הכל נראה כל כך מושלם ואף מפיק לא יכול היה לקוות להפי־אנד יותר שמח.

אחרי יומיים, כשהגעתי לקיבוץ, כבר שמעתי שדניס ואשתו אסמה לא ישנים יחד ודניס אמר שחרות לפיד לא היה מספיק רגיש כלפיו כשהפעיל עליו לחץ אגרסיבי כל־כך לפעול בניגוד למצפונו.

יומיים אחרי כן הוא הופיע ב„זה הזמן" ומתח ביקורת חריפה על ישראל ובכלל לא הודה לאף אחד על שחרורו.

אבל בקיבוץ מעיין ברוך (שם חייתה בתו הילרי מספר שנים) עדיין ערכו לו קבלת פנים סוחפת בחמימותה, וכולם הרגישו בר־מזל שנפל לחיקם בן אובד שכזה, כוכב אמיתי שאי־אפשר שלא לאהוב אותו...

הקיבוץ הרגיש המון גאווה על שהוא היה זה שעמד במשך תקופה ארוכה מאחורי כל־כך הרבה מאמצים ויוזמות לאחד את האבא היהודי עם בתו הקיבוצניקית, ולחרות לפיד לא היה איכפת בכלל בענייני חתימות ומסמכים, חוץ מהעובדה הפשוטה שיהודי יצא מאחורי הסורגים. אחר כך התחילו להתפרסם בזה אחר זה ראיונות עיתונאיים עימו. כמעט בכולם הוא השמיץ את ישראל, ציין את הדמיון הרב בין דיכוי הלבנים את השחורים בדרא"פ לבין דיכוי היהודים את הפלשתינים, והיה מי שציטט אותו כמטיל ספק בזכות הקיום של המדינה הציונית.

כבר לא אבא גיבור

לאט־לאט הרגשנו איך אנחנו מאבדים כוכב, וכל ההפקה קצת איבדה כיוון, אבל בקיבוץ עוד חייכו אליו בשבילים ורצו לשבת לידו בחדר האוכל.

רק אסמה, אשתו, והילרי, בתו, הרגישו דחייה ברורה ממנו. בלילה הראשון, בשעה 4.00 בבוקר, הוא התעורר, התיישב במיטה, היישיר מבט לאסמה, ושאל — „מה אני אומר לסטודנטים האמריקניים?"

„תגיד להם היי" ענתה לו אסמה בציניות ועזבה אותו לנפשו, רותחת מזעם.

חרה לה לחץ שהוא איננו סותם את הפה, מדבר בידענות נחרצת מן הבוקר עד הערב לכל מי שרק מוכן לשמוע, ומרגיש גבוה גבוה על הפלטפורמה הציבורית ולאו דווקא איש בחיק המשפחה. הוא גם הצהיר בפני שתיהן כי הוא מטורף אחרי אשה אחת, שביקרה אותו בכלא במשך 14 שנים, וזה כמובן היה מאוד לא נעים לשמוע.

אסמה ודניס עזבו את ישראל אחרי ששהו 19 יום בקיבוץ וטסו ללונדון, שם חיתה אסמה. הבת הילרי נשארה כאן, פגועה וכועסת. כבר לא היה לה יותר אבא גיבור, כמו זה שהיה לה כשנאסר כשהיתה בת 6, ונשאר לה רק הטעם המר של ילדות נטושה.

צעדים ראשונים של אדם חופשי, לפני שנתיים

שישה ימים הם היו יחד בלונדון וביום השביעי הוא נשלח לזמביה, להופיע בפני מפקדת ה־A.N.C. שם, ולדווח.

במשך 6 שבועות אבדו עקבותיו.

אסמה לא ידעה אם הוא חי או מת. הוא שוב נעלם לה, וזה עורר אצלה טראומות ישנות. היא פנתה לפסיכיאטר, שיעזור לה להתגבר על הלחץ, וגם לעורך־דין, שיבדוק כיצד יוכל להתבצע הפירוד ביניהם, איך יתחלק הרכוש המשותף וכו'. לא חשבה שתוכל לחיות איתו בכלל. אחר־כך הגיעה „האשה האחרת" ללונדון — זו שביקרה את דניס בכלא במשך 14 שנה, אותה השתוקק לראות מהרגע שהשתחרר.

אשה זו עזבה את בעלה, עורך־דין ידוע ביוהנסבורג, והגיעה ללונדון בתקווה כי סוף־סוף יוכלו היא ודניס ליפול זה לזרועות זו, ללא קיר הזכוכית שהפריד ביניהם כל כך הרבה שנים. אבל החיים זה כמו בחיים, ושום דבר לא צפוי.

14 שנים הם דיברו זה עם זו על ספרות או בלט או על האמנות, רק לא על פוליטיקה — הנושא היחיד שבאמת העסיק את דניס — כי זה היה אסור בבית הסוהר. וכשהיא הגיעה ללונדון ודניס ישן ונשם ואכל פוליטיקה, ולא הפסיד אף יום אחד של עבודה במשרדי ה־A.N.C. — זה היה כבר תסריט אחר. בפרט שהיא תמיד היתה אשה קטנה עם לב גדול, והמאבק לשחרור אף פעם לא היה בראש מעייניה. היא רק הגיעה לטיפול באסיר־העולם שאימצה.

כל אותו זמן עמדה אסמה מהצד ואמרה — בבקשה, קום ולך אליה, אך אם אתה עושה זאת, לעולם אל תחזור. ודניס נשאר. היא פחדה מהבדידות. היא פחדה יותר מאיבוד העצמאות אליה הגיעה, פחדה מהגבר הזה לו היא איננה מוכנה לעמוד ולהריע.

אסמה היא אשה נמוכה ושמנה, עם פנים עגולות, חיוך רחב ושיער מתולתל. יש לה בית באיסט פינצ'לי, עם 5 חדרים ומטבח גדול והיא פתחה בו את הסניף האירופי של קיבוץ מעיין ברוך. הילרי, הבת, האחראית בקיבוץ על המתנדבים, העבירה בשקט את ההשפעה שיש לה בלונדון מין אמא כזאת שמטופלת אחרי ילדים ותלויים, וכל מי שבא, ברוך הבא, תמורת סכומים קטנים ושותפות מלאה בניהול משק הבית. אם כל המיטות תפוסות, תמיד אפשר להעביר את הלילה על הרצפה, ואם הרצפה כבר מלאה, אז מצטופפים. זו היתה דרך לתוספת הכנסה, וגם, יחד עם עיסוקה בפיזיותרפיה, שמרה אסמה על עצמאות כלכלית.

כשדניס שהה בזמביה, לחץ עליו הארגון שיישאר להתגורר באפריקה, חשבו כי שם יהיה קרוב יותר לכוחות הפועלים לשחרור השחורים בדרא"פ. אך אסמה התנגדה בתקיפות. לא היתה מוכנה שהיום, אחרי כל מה שעברה, תצטרך לנווט את חייה על פי תכתיבי הארגון. לא היתה מוכנה להינתק מילדיה, ומאורח חיים שבנתה על־פי אישיותה וצרכיה, ומה שלא רצתה לוותר על עצמאותה הכלכלית. „לא מוכנה להיות תלויה בהם ושיכתיבו לי אם להשתמש בנייר טואלט לבן או ורוד" אמרה לי. ודניס קיבל זאת.

הוא גם ידע שאחרי 22 שנים בכלא, הוא מקבל לו אשה חדשה, אשה שהעבירה את 22 השנים האחרונות בבית־הספר של החיים, ושם, מסתבר, מתחשלים הרבה יותר מאשר בבית־הספר של הכלא. כי דניס יצא לעולם החופשי כמו ילד פגיע, חסר הגנה ובודד, ובא אצל אשה שופעת ביטחון ובוגרת, שהקיפה את עצמה במשך השנים במעגלים רחבים של חום ואהבה.

כל יום בכלא הוא הגשמה עצמית

הרבה זמן לא הייתי בקשר איתם וקיבלתי רק דרישות שלום אחרות. כאב לי לשמוע שדניס לא שומר על קשר עם אף אחד מחברי קיבוץ מעיין ברוך, לא בכתב ולא בעל פה. על לגבי חרות לפיד, מי שגרם במישרין לשחרורו. ידעתי שהילרי, הבת, עזבה את הקיבוץ וחזרה לאנגליה, בכוונה לנסות לאחות את הקרע עם אביה, וידעתי שדניס נוסע ברחבי העולם כאיש הסברה מטעם ה־A.N.C., נואם, מתראיין ומטיף ללא לאות ועד לאומות המאוחדות כבר הגיע.

הוא בא לפגוש אותי בתחנת הרכבת. סחב עבורי את המזוודה הכבדה. הוא נראה לי עייף. יום קודם חזר ממסע הרצאות בן שבועיים בסקנדינביה. הבטתי בו, וחשבתי לי ששנתיים בחוץ לא עשו אותו יותר צעיר. אחר כך, כשדיבר על המשמעות של חיי החופש, הבנתי למה הזקין. נכנס לו בחור בגיל 31 לכלא, אידיאליסט לוחם, שעצם הישיבה בכלא הפכה אותו לסמל החרות. כל יום שעובר הוא יודע שהוא מגשים את עצמו, נותן את הביטוי המוחלט ביותר לאמונתו במאבק־הקרבת חייו. בגיל 31 הוא גמר לעשות החלטות עבור עצמו. מלא סיפוק מהחלטותיו עד כה, ומעתה והלאה יחליטו אחרים על כל צעד שלו. בגיל 31 הוכיח את עצמו עד הסוף, תפס את המקום המכובד ביותר בהירככיה של הנאבקים, לצד נלסון מנדלה ומנהיגים אחרים. יש לו כעת כל הזמן שבעולם, וכל יום שעובר הוא עוד יום בחיי מנהיג לוחם. אין לו עול פרנסה, אין לו מאבקי יוקרה, אין לו התמודדות עם ביקורת, אין לו התמודדות עם החיים. בגיל 31 הוא הוקפא בראש הפירמידה. לא רק שהוא איננו מצטער אפילו על יום אחד מתוך 7904 הימים שישב בכלא (הספירה שלו) אלא להיפך. לעומת זאת בהחלט היו לו ימים בהם הצטער שהשתחרר, ששם קץ לביטוי המוחלט שלו למאבק. כשיצא מן הכלא, וחיפשו במערכת תמונה שלו לצרף לכתבת רקע עליו, מצאנו תמונה שצולמה לפני 22 שנה, וכשנפגשתי איתו נדהמתי לראות עד כמה לא השתנה. היום אי־אפשר יהיה כבר להשתמש באותה תמונה...

זה שנתיים שהוא אדון לגורלו. שנתיים שהוא נתון במאבק מסוג אחר, וזה לוקח כוחות ומעייף ומשאיר עקבות על הפנים, עקבות שקוראים להם זיקנה.

באותו ערב היה זה תורו של דניס לרחוץ את הכלים, והכיור היה מלא בסירים וצלחות. היו המון צעירים במטבח, ידעו שיגיע אדם נוסף לארוחת הערב, ושמרו לדניס ולי שתי מנות בתנור. אסמה הסבירה לו לפני שנתיים כי בבית הוא לא נמצא על פלטפורמה ציבורית וזה אולי אחד הדברים הטובים שקרו לו. מאז כל אחד מהם משאיר את העבודה שלו בחוץ, והם כמעט לא מדברים ביניהם על פוליטיקה. משחקים הרבה סקרבל, מתלהבים יחד מספורט, ואסמה אומרת שהם בעיקר עוסקים באהבה. הם התאהבו זו בזו כמו שני אנשים שזה עתה הכירו. שני אנשים חדשים האחד לשני.

14 שנה היה מאוהב באישה שביקרה אותו בכלא, ואין לו ספק כי זה הציל אותו מלהפוך לאימפוטנט רגשי. גם כך, הוא אומר, 22 שנות כלא הופכות אותך לאימפוטנט פיזי — אך על זה ניתן להתגבר. איך? רק על ידי זה שאתה נאהב, הוא אומר בחיוך ביישני. „החיים בחוץ הם כה מגוונים ומלאים בכל כך הרבה חוטי זהב הנוצצים בשטיח עשיר גוונים" הוא כמעט שר... ביקשנו מזוג חביב אחד לפנות לנו פינה שקטה בבית. חתול עבר בדלת ודניס ביקש ממני להתבונן בו היטב. „תראי איך הוא מתנועע, הוא אינו קופץ, אלא זורם כמו גל. יש לו תנועה חלקה ממקום אחד לשני. אף פעם לא הבחנתי בדברים האלה קודם. אך כעת, כל קצות העצבים שלי חשופים ופתוחים לקליטה.

„אני מוצא את עצמי בוכה בקלות, ולא איכפת לי אם אני בוכה מכאב עבור עצמי או עבור אחרים. אני לא מתבייש שאני בוכה. אני יכול להתבונן שעות בילדים. יש להם עכשיו בגדים הרבה יותר בהירים משהיו להם פעם. עמדתי היום בתחנת אוטובוס וראיתי ילדה שמתאמצת לפתוח שקית. היתה כולה מרוכזת בכך, עד שהצליחה וחייכה לעצמה. פתאום היא תפסה את מבטי, הבינה שהתבוננתי בה כל אותו זמן, ופרצה איתי יחד בצחוק. צחקתי ובכיתי מאושר.

„את מדברת איתי על החלטות גדולות שעושה אדם בחייו. אני מנסה להבין את המשמעות עבורי של החלטות להן אתם קוראים ‚קטנות'. אני צריך להחליט לבד אם ללכת לישון או להישאר ער, ואם לכבות לעצמי את האור כשאני עייף. לא כיביתי אור במשך 22 שנה. כשהגענו ללונדון ואסמה שמה בידי מפתח לבית, זו היתה לי סנסציה שהביאה אותי לדמעות. אבל אין כמו הסנסציה של להיות יחד ולחלוק אהבה..."

הוא מתמצא היטב במה שקורה בארץ. הדעות שלו לא השתנו, רק הניסוחים נעשו הרבה יותר זהירים.

„אני בהחלט לא רוצה להיות מואשם בכך שאמרתי שלמדינת ישראל אין זכות קיום. אני חושב שיש לה הזכות, זו הזכות שניתנה לה באומות המאוחדות ב־1948, אך יש לה זכות לקיום אך ורק בגבולות 1948, ולא אינץ' אחד יותר. ואין לה זכות לקיום במחיר החופש והעצמאות של עמים אחרים. אינני מתנגד לקיום המדינה, אני רק מתנגד למדיניות ההתפשטות שלה, המתאפשרת רק על־ידי תמיכת ארצות־הברית. ישראל פועלת במזרח התיכון בשירות ארה"ב, בדיוק כמו שדרום אפריקה פועלת באפריקה עבור המעצמות המערביות הגדולות".

כשאני שואלת אותו מה הקשר של ארגונו לרוסיה, הוא עונה כי אין כל קשר, מלבד התמיכה המובנת מאליה של רוסיה בארגוני החופש בעולם.

אין ספק, מדבריו, כי העימות בין הלבן לשחור בדרום אפריקה הוא בהחלט העימות בין המזרח למערב. ואולי מוקד העימות המסוכן ביותר כיום בעולם. יותר מ־20 מיליון שחורים מדוכאים, הנתמכים מאסיבית על־ידי הגוש המזרחי, יכולים לגרום לכך שהפיצוץ שם לא יישא כלל אופי מקומי. „בכל מקום בו יש התפתחות פרוגרסיבית, מקום בו כוחות שחרור מתחילים לפעול במאמץ למגר משטרים מדכאים, אמריקה ועושות־דברה הקטנות — דרום אפריקה, ישראל, טאיוון ואחרות — נכנסות לפעולה. האימפריאליזם הוא חלק מהכל, הוא אותו מקור של ניצול בכל אזורי העולם. לו ישראל היתה משנה את יחסה לדרום אפריקה היה משתנה יחס ארגון ה־A.N.C. כלפיה, אך רק באופן חלקי. ישראל חייבת להיות רק עוד ארץ במזרח התיכון, ולמצוא דרך לחיות בשלום עם שכניה. מדיניותה הנוכחית, כזרוע המבצעת של ארה"ב באזור, עושה זאת לבלתי אפשרי כי נשנה את יחסנו כלפיה והיא תצטרך בבוא היום לשאת בתוצאות".

בבוא היום נתחשבן עם כולם

מה השתנה בדרום אפריקה בשנתיים האחרונות?

„ההתעוררות שהתחילה שם בסביבות אוגוסט, או ספטמבר 1984, התפתחה למצב כללי של מרד. זו עדיין לא מהפכה, אך בהחלט כבר לא חיים שם יותר בדרך הישנה בה מקבלים השחורים את החוקים הנכפים עליהם. ב־1984 היו אלה אירועים בודדים שהתרחשו במקומות שונים בזמנים שונים. עכשיו אנחנו רואים מצב בו כל המדינה היא במצב אקטיבי של התמרדות. המשטר אינו יכול עוד לשלוט אלא על־ידי כוחות מזוינים, והשחורים התחילו כבר להקים את מנגנוני השלטון שלהם. בערים השחורות ייסדו הרבה ועדות מקומיות, לנהל את חיי הערים האלה, זאת אחרי שסולקו המושלים השחורים והשוטרים השחורים שנכפו על־ידי משטר שרצה לשלוט בלי כל ייצוג או שותפות של העם עליו הם שולטים".

הם אכן סולקו, אך בצורה כל כך ברוטלית...

„היה יותר הגייני בעינייך להרוג משתפי פעולה על־ידי יריות ולא על־ידי שריפתם? בבקשה — תנו לנו רובים ונהרוג אותם ביריות. אל תדברי איתי על ברוטליות של מדוכאים. אל תאשימי את הקרבנות של האלימות על מאבקם לשחרור מתגוננות. אנחנו לא צריכים שום אישור לשיטה זו או אחרת במאבק למיגור המשטר הברוטלי ביותר בעולם".

מי יינצל בדרום אפריקה כשיפרוץ שם מרחץ הדמים?

„מרחץ הדמים כבר קיים. השחורים נהרגים במרחץ היום".

ואם יהיה מרחץ דמים של הלבנים?

„הלבנים יודעים היום שלאפרטהייד אין עתיד, אך אינם מוכנים למסור את השלטון מהרוב הקטן שלהם. או על מנת להשיג את המעבר הזה, ימותו הרבה, הרבה לבנים, והרבה שחורים. רק אם תיפסק התמיכה בדרום אפריקה, ויוטלו עליה סנקציות אמיתיות ובידוד אמיתי, רק אז יש סיכוי שמעבר השלטון שם ייעשה ללא מרחץ דמים, ובדרך דמוקרטית. אבל כשהמאבק האלים יפרוץ, אינני מציע לאף לבן להסתובב ברחוב, כי בבוא היום אי אפשר יהיה עוד להבחין בין תומכים לאויבים. אך יש בדרום אפריקה הרבה פחות לבנים ‚תמימים' ממה שמקובל לחשוב. חוואים, למשל, הקשורים בדרך לרשת המשטרה, ומקבלים נשק ממנה, הם חיילים של האפרטהייד, ואינם יכולים לטעון שהם ‚רק' אזרחים. הם חלק מהכוחות המזוינים. בעלי מפעלים, המספקים את צרכי ההגנה של דרום אפריקה, הם חיילים של האפרטהייד, וחלק של הכוחות המזוינים. חברות המשלמות משכורות של עובדים לבנים בשעה שאלה נקראים לשירות מילואים, הם חיילים של האפרטהייד. „בבוא היום נתחשבן עם כולם. אף אחד מהם לא יימלט מיום הדין".

ישבתי מולו שם בלונדון, ותהיתי איך אדם אחד יכול לאהוב כל כך וגם לשנוא כל כך בעת ובעונה אחת. וכבר אמרו חכמים ממני כי אלה הם שני צדדים של אותה מטבע. דווקא בערב זה, הסתו, כשאני כותבת על לוחם החרות הזה, וזוכרת בהבעה הקרה שהיתה נסוכה על פניו כשדיבר על הרג וטבח, יש לי מחשבות נוגות מאוד על מטבע אחרת — זו שצד אחד שלה כולו חופש והצד האחר כולו שעבוד.

אדוני המחשב

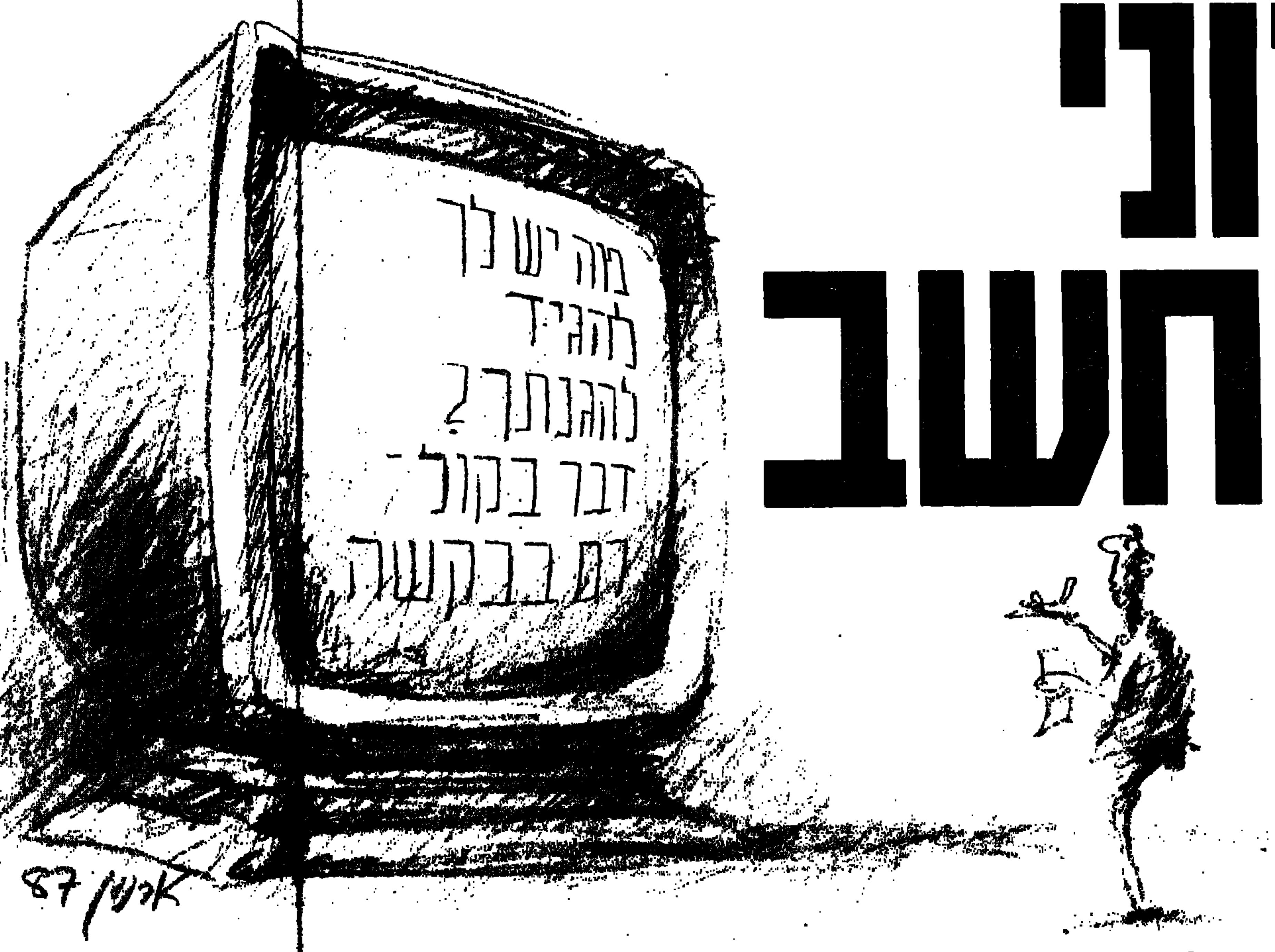

בתי־המשפט לתעבורה הגיעו למבוי סתום. אתה עובר עבירה היום ומוזמן למשפט בעוד כשישה חודשים. אזלת ידם של השופטים ותסכולם של נהגים, אל מול הבלגאן, המהומה, ערימות התיקים, כאשר השופט הופך כמעט לאוטומט — אז מדוע לא לשלב את המחשב במערכת השיפוטית. דעתם של עורכי־דין ושופטים

מאת ורד לוי

גם במושגים קפקאיים ראוי בית המשפט הישראלי לתעבורה לציון מיוחד במינו. מדי יום מתוודעים מאות, ואולי אלפי, "עבריינים" ישראלים חדשים לאותו חלק של מכונת צדק חמורה ומשונה, המופקד על עבירות התנועה.

ניסיון להתחקות אחר עקרונות שעל פיהם פועלת המערכת — נועד לכשלון. מאמץ לאתר אמות מידה יקרות וחביבות הנובעות מהמונח 'שלטון החוק' — מועד לפורענות. בבית המשפט לתעבורה — כל עניין לגופו. כל שופט ומצפונו. כל עבריין ומזלו. כל קנס ואפסיו עמו...

וכך, שישה ימים בשבוע, 30 ימים בחודש, 365 ימים בשנה, מגלים אורחים תמימים ונדהמים את אזלת היד, את האיוולת ואת תחושת התסכול העמומה שמותיר המפגש עם בית המשפט לתעבורה.

זה מתחיל, כנראה, במספר הלא נגמר של הבאים להישפט — עד 200 תיקים (אנשים) לשופט (אחד), ליום (אחד), קרי, לארבע וחצי שעות, כי מקובל בבית המשפט שעובדים מ־8.30 עד 13.00. הנתון הזה נמסר ממינהל בתי המשפט אבל לצדו, מיהרו שם לציין, יש סטטיסטיקה (והיא מראה שמגיעים בעצם קצת פחות מ־50%. כלומר רק כ־100 איש לשופט ליום עבודה. איזו הקלה.

בממצא הזה לבדו יש כבר די סיבות לכל מי שנאלץ לקחת חלק באירוע העגום הזה, להרגיש רע, רע מאוד. וזה כולל: עבריינים, עורכי דין, שופטים. כולם. 'כל אדם זכאי לקבל את יומו בבית המשפט' ("to have his day in court") גורסת האימרה המשפטית החכמה וכוונתה לכך שכל מי שמגיע לבית המשפט, גם אם (ואולי בפרט אם) כנאשם, מגיע לו שיקשיבו שם לדבריו, שיתייחסו אליו. שאותם אנשים נכבדים ומלומדים יקדישו לו מזמנם היקר. שירגיש מטופל. לפחות כמו בחנות שמעניקה שירות טוב ואדיב. הצדק, כידוע, צריך להיעשות וגם להיראות. בקונטקסט שלנו זו בדיחה לא רעה. מייד מאבדת האימרה היפה ביותר את כל חיוניותה ועומקה והופכת לגרוטסקה. את "יומו" מה בדבר שעתו ואפילו... חמש הדקות שלו?

כל מי שהגיע אי־פעם לבית המשפט לתעבורה לצורך משפט (ומי לא הגיע?) יודע: ● שהבלאגן והמהומה שם עולים אפילו על אלה שבמשרד הרישוי.

● שאין שום טעם להכין נאומי הגנה חוצבי להבות כי רוב השופטים ממילא לא נותנים לפתוח את הפה.

● שבכל מקרה כדאי ורצוי ומומלץ להודות באשמה. משום שסירוב להודות יכול להביא רק לדבר אחד — עצבנות־יתר של השופט, אלמנט רב־השפעה במשפטי תנועה.

● שכל עדות או ראיה יעומתו עם עדותו של השוטר שרשם את הדו"ח.

● שתמיד יאמינו לשוטר ולא לנאשם.

● שכל שופט תעבורה נותן איזה עונש שמתחשק לו לפי איזה קריטריון שמתחשק לו ואין פוצה פה ומצפצף.

הנוסחה הלוחצת

את הגורם העיקרי לתפקוד המגוחך והמעורער של מכונת הצדק המופקדת על התעבורה ניתן, אם כן, לראות במספר בלתי אפשרי (מבחינה פיסיקלית) של נאשמים ליחידת זמן, ליחידת שיפוט (קרי, שופטים). אבל זה לא סתם כך, שאלפי אזרחים טובים ומהוגנים בדרך כלל, זורמים מדי בוקר אל אולמות בתי־המשפט לתעבורה, וממתינים חיוורים ועצבניים, לשמוע גזר דינם. גם לתופעה כשלעצמה ישנו הסבר סטטיסטי, השופך אור על בעיה כאובה וחשובה זו המכון לקרימינולוגיה של אונ' בר אילן חקר וחישב ומצא כי אדם רגיל ונורמאלי, שנוהג מגיל 20 לחייו, עד גיל 65 לערך, עובר בקירוב — בין 200,000 ל־250,000 עבירות תנועה במשך שנות נהיגתו. (כשמדובר גם בעבירות כגון — אי הבטה במראה, נגיעה בקו סימון וכיו"ב).

עו"ד מיתר: רק מי שירצה משפט – "יבקש ויקבל"

עבירות התנועה אינן נמנות, לכן, על סוג העבירות שהן ערות־הפחדה. מיום שנולדו חוקי התנועה, והמושג "תנועה" התמלא בתוכן ממשי, קיימות עבירות תנועה ולא יימצא אף צדיק אחד בשום עיר, שברשותו רשיון נהיגה ורכב פעיל שהוא נוהג בו, שמימיו לא עבר עבירה. אין חיה כזאת. הנתון הסטטיסטי שהוצג כאן מסביר שני דברים — ראשית, את המספר העצום של משפטי תנועה ושנית, את התסכול הגבוה ותחושת התרעומת הקשה שנלווים בדרך כלל לחוויית המשפט. דווקא משום שהנשפט אינו עבריין במובן הרגיל, וזהו לו משפט ראשון או יחיד, ודווקא משום שאינו רואה את עצמו 'עבריין' — הרגשת ההשפלה שבהמתנה הממושכת חזקה במיוחד. כך גם לגבי הכעס שמוליד עצם המשפט המהיר והלא־מוצדק וחות והקנס, שנראה תמיד, ולעתים רבות בצדק, מוגזם, שרירותי, מצוץ מהאצבע. הגורם השני במעלה לטירוף המערכות במערכת המשפטית, שאמורה היתה לעשות דין־צדק בעברייני התנועה הוא מספר השופטים. בכל המערכת המשפטית הישראלית מתפקדים, נכון להיום, 262 שופטים. אליהם מגיעות כ־700,000 — 750,000 תביעות משפטיות לשנה. כאשר כ־170,000 מתוכן עונות על הגדרתו משפטי תנועה. ואילו מספר השופטים בבי"המש לתעבורה הינו — 22. אילו היו נשמרי יחס פרופורציונלי בין כמות המשפטים למספר השופטים כי אז היו אמורים לשבת בתעבורה — לא פחות מ־60 שופטים.

מלשכת עורכי הדין במחוז תל־אביב נמסר נתון סטטיסטי מעניין נוסף: מכל משפטי התנועה שמתנהלים בבית המשפט לתעבורה לשנה, רק פחות מחמישה אחוזים מסתיימים בזיכוי. כלומר, מתוך 170,000 מקרים, פחות מ־8500 זכאים.

השורה התחתונה של סה"כ הנתונים המחקריים והמספרים שהוצגו לעיל היא: זווית כרסום נוספת באותו דבר שמשפטנים נוהגים לכנותו "שלטון החוק". גם אם על פניה, לא מרשימה זווית זו במיוחד, ונראית בטלה בשישים, הרי מספר הלוקחים בה חלק גדול ממה שמישהו מעלה בדעתו ולסה"כ תחושות התסכול והזעם של מאות אלפי אנשים מוכרח להיות איזה שהוא מצטבר. המצב היום בבית־המשפט לתעבורה הוא כזה שאין באפשר עשיית צדק. תוצר הלוואי שלו חמור עוד יותר — מיארים, שבכל מובן אחר רואים עצמם הגונים ומוסריים, נאשמים באשמות שונות ומשונות בניגוד לתחושתם ומבלי שניתנה להם אפילו הזדמנות אחת קטנה להוכיח את חפותם.

יש פתרון? לעו"ד צבי מיתר פתרונים. מיתר, ראש לשכת עורכי הדין במחוז ת"א, שועל ותיק ומשופשף בזירה המשפטית־ישראלית־בינלאומית מציע: מיחשוב המערכת. במאמר, פרי עטו, שפורסם בביטאון עורכי הדין "הדי דין", מינואר השנה, אומר מיתר — יש לשקול את ביטול בתי המשפט לתעבורה. הוא מעלה ביקורת קשה על אופן תפקוד המערכת ומציע שכתבי הרישום בענייני תנועה יוזנו ישירות למחשב. המחשב, על־פי אמות מידה שיתוכנתו קודם לכן, יחליף את השופט ויפסוק את העונש. רק מי שיעמוד על כך יבקש משפט, ויקבל משפט. מדינה חופשית. בחירה חופשית: קנס ממחשב או משפט. הכותרת של המאמר "יש לשקול את ביטול בתי המשפט לתעבורה" לא מצאה חן בעיני אחדים משופטי התעבורה שהזדעזעו, ככל הנראה, 'הדי הדין' קשים בחזרה אל חברי הלשכה של מיתר, מה שמסביר, אולי, את התעקשותו להסביר מחדש את הרעיון: לא מדובר עוד, אם כן, על ביטולה של המערכת, אלא בסך הכל על יצירת אלטרנטיבה לאלה שיש בה.

שיקולים אנושיים של מחשב

הצעתו של עו"ד צבי מיתר נראית כה הגיונית ומתבקשת עד שאי אפשר לא לשאול — איך לא חשבו על זה קודם. הרי בעיקרו של דבר, המצב העקרוני שמציע מיתר כבר קיים, — כל אלה שאינם מתייצבים למשפט, בוחרים למעשה באפשרות הלא משפטית שישפטו אותם שלא בפניהם. אם כן מה התועלת יש בזה — אדם שיחליט שאינו מעוניין במשפט יודע מה גובה התשלום הצפוי לו. ולא יהיה נתון לשרירות לבו, מצב רוחו או חשד יודע מה של שופט אלמוני. כמובן לבצע פעולת אבחנה מקדימה של כל העבירות אפשר וראוי למחשב. לעומת אלה שימשיכו להיצרך גם הלאה. אבל אין, לפי מיתר, שום סיבה מדוע הדבר לא יעבוד. תוצר לוואי חינוכי נוסף יהיה, מן הסתם — שופטים פחות עמוסים. במקום 100 תיקים ליום יהיו אולי 10. וכך, אלה שבכל זאת ידרשו משפט ימצאו אווירה שונה לחלוטין מזו העגומה של היום. איך מבצעים את ההצעה הלכה למעשה?

מיתר: "אין בעיה מיוחדת. המגמה בכל העולם וגם בישראל היא לכיוון הרחבה של ברירות הקנס ופחות משפטים. רואים את זה באנגליה. רואים את זה בארה"ב. בכל מקום. המערכת המשפטית בכל העולם על סף התפוצצות. והמגמה של מעבר ליותר ברירות קנס היא רק טבעית ומתבקשת. מה שאני מציע הוא שאת רוב עבירות התנועה, שמוגדרות כ'נמוכות' יותר, נסווג כבעלות ברירת קנס, וכאמור, נמחשב. רק מי שירצה משפט — יבקש, ויקבל. אפשר לחוקק חוק מיוחד, אבל אפשר גם פשוט להוסיף את אותן עבירות לרשימת העבירות שכבר מצויות באחד החוקים הישראליים הקיימים שדנים בברירות קנס."

לפי מה יפסוק המחשב? מה יהיו הקריטריונים?

מיתר: "זה דורש מחשבה. בעיקרון — לפי חומרת העבירה. לפי כמות עבירות קודמות. גיל הנהג. משך הזמן שהוא נוהג. וכו'. זה ניתן לביצוע. אין לי ספק בכך."

פחות נלהב, ודווקא מלא ספיקות כרימון נשמע השופט רוני בורדסקי, סגנו של השופט האגר, מנהל בתי המשפט. באורח פרדוקסלי משהו, מסכים השופט הנכבד לתיאור המצב הקיים, מסכים עם העיקרון של פחות משפטים ויותר קנסות, ואולם מסרב לראות במחשב של מיתר פתרון הולם, ואף מתנצח אתו בכל מיני דקדוקים סמנטיים לא מובנים. בורדסקי: "כל עניין המחשב לא נראה לי. לא ידוע לי שהדבר הזה נעשה באיזה מקום בעולם ולא נראה לי שמן הראוי להנהיגו אצלנו. למה? משום שמחשב לעולם לא יוכל להחליף שופט. יש כל כך הרבה שיקולים אנושיים וניואנסים קטנים ששופט מתחשב בהם — איך ניתן להמירו במחשב?"

על השאלה הבאה — שחזרה והבהירה את הצעתו של מיתר לפיה, כאמור, כל מי שיחפוץ במשפט יוכל להמשיך ולהישפט כרגיל, ואם כך, מה הסרון הוא מוצא בה — השיב השופט בורדסקי כי אכן לא הבין קודם את העניין ואם אלה פני הדברים הרי שלעניות דעתו מר מיתר אינו מחדש פה דבר. משום שלדבריו, לא יהיה שום שנוי. הנשפטים של היום, כך בורדסקי, הם יהיו גם הנשפטים של המחר. מי שטורח להתייצב היום למשפט, לא ישנה דעתו בגלל העובדה שנכנס לתמונה מחשב. אלה אנשים שיוסיפו לבוא לבית המשפט, כך שלא יחול כל שינוי בעומס ולא נצא נשכרים.

מה, אם כן, מציע בכל זאת מינהל בתי המשפט על מנת לשנות את המצב הגרוע והלא־נסבל השורר היום בבתי המשפט לתעבורה?

השופט בורדסקי: "גם אנחנו חושבים שצריך להרחיב את כמות העבירות שנמנות על רשימת 'ברירת המשפט'. ואגב, אין דבר כזה 'ברירת קנס', זוהי טעות להשתמש במינוח הזה. מה שיש הוא בדיוק להיפך — 'ברירת משפט'. כלומר, הקונספציה היא כזו שיש קנס אלא אם ברצונו של מישהו להישפט. כאמור, לרעיון זה, של הרחבת העבירות שלגביהן לא יהיה מוכרח להתנהל משפט — אין להנהלת בתי המשפט התנגדות או הסתייגות. להיפך, אנו סבורים שניתן להוריד כ־50% מהעבירות ה'קלות' קרי, שאינן קשורות בנפגעים ותאונות קטלניות, ולהעבירן למסלול של ברירת משפט."

לשאלה מה, בסופו של דבר ההבדל העקרוני בין דברי מיתר לדבריו והאם חוץ מהשם "ברירת קנס" לעומת "ברירת משפט" אין הם למעשה מציעים אותה הצעה השיב השופט בורדסקי: "לא. אני מדבר על אי הגשת כתב אישום בכלל, וזאת לגבי מחצית מן העבירות. בעוד שהוא (מיתר) מדבר על הזנת כתב האישום לבית המשפט דרך מחשב, ועל מחשב שמחליף את השופט ופוסק בעצמו. וזה הבדל גדול."

על האחרון מבין שלושת האלמנטים הגורמים למערכת בתי־המשפט לתעבורה להיראות כפי שהיא נראית, קצת קשה לדבר. למרות שישראל מצויה היום בעיצומו של עידן ניפוץ מיתוסים ושבירת קשרי שתיקה עתיקי־יומין — עדיין, שופט זה שופט... אבל חייבת האמת להיאמר: דוב לוין או חיים כהן, לא היו יושבים שם. שופטי בית־המשפט לתעבורה, עם כל הכבוד והיקר האוטומטיים שהם זכאים להם, מחזוקים בקרב משפטנים "שופטים מליגה נמוכה". יוקרה היא הדבר האחרון שמעניקה המשרה הזו. שופט תעבורה, להבדיל מכל שופט אחר בישראל, אינו מקבל את מינויו לכל ימי חייו, כי אם מינוי זמני לשנה, עם הארכה, במידה שהשביע את רצון הממונים עליו, לשנה נוספת. רק אחרי שתי הארכות כאלה, קרי, שלוש שנות שפיטה תחת צל ביקורת הממונים — או שהוא מקבל סוף־סוף את מינוי הקבע המיוחל או שמבטלים לו סופית את המינוי. רעה חולה היא, לכן, העובדה ששופט תעבורה עלול, שלא כטובתו ואולי אף שלא במודע, לעשות אי־אלו הטיות דין לכאן או לכאן, במשך שלוש שנות השפיטה הראשונות שלו ושלא על מנת לאבד את פרנסתו.

בהתייחסו לנקודה זו, גם עו"ד צבי מיתר נזהר מאד בלשונו. אבל אחרי ההצהרה כי אין להאשים את השופטים במה שקורה, וכי תנאיהם הם ללא אח ורע בבית משפט כלשהו בעולם, הוא אומר בעדינות רבה שהחומר המקצועי שם ברמה נמוכה יחסית. שמבחינת ההיררכיה הם די בתחתית הטבלה ושמי שיושב שם הוא או לא מצליח במיוחד או בתחילת דרכו.

מיתר, שבין שאר עיסוקיו הוא גם יו"ר הוועדה לבחירת שופטים, יודע לספר על אחד משופטי התעבורה ("לא מאזור המרכז. מאחת מערי השדה"), שביקש להרשים אותו לשם העלאת סיכוייו האישיים בבוא העת. השופט גילה לו בהתרגשות, שהגיע להסדר מיוחד עם המשטרה: מקסימום 150 תיקים ליום. לא יותר. ואפילו לא חש באבסורד, אומר צבי מיתר — הוא ביקש להוכיח עד כמה הוא יעיל וכלל לא נצרם מהמספר... הנוסחה הסופית להמצאת מכונת־צדק תלורה ודיסוננטית היא, אם כן: כמות בלתי אפשרית של מספר תיקים ליום, מספר מזערי של שופטים, תנאים אובייקטיבים ירודים ככל האפשר ושופטים מדרגה שנייה.

ניסיון מקורי לשפר את המכונה, להחליף לה חלקים ולהביא אותה לרמת תפקוד אחרת — מצוי בהצעתו של צבי מיתר. תגובה שגרתית, מלווה ברתיעות וחוסר מעוף אופייניים למימסד (הפעם — מינהל בתי־המשפט) יש בהתנסחותו של סגן מנהל בתי המשפט, השופט רוני בורדסקי.

גלגלים רבים עוד יזרמו בנהר התנועה הישראלי, לאור הניסיון המר, עד שיימצא מוצא, בשילוב עם מי שיהיה בידיו די כוח לממשו הלכה למעשה. ואם לא יתרחש הבלתי צפוי והכמעט לא אפשרי במקומותינו, כגון — גלגול מהיר של הצעת מיתר והפיכתה לחוק... הרי שבוקר בוקר, יוסיפו מאות ואולי אלפי אזרחים תמימים ונדהמים לגלות את אזלת היד, את האיוולת, ואת תחושת התסכול העמומה שמותיר כל מפגש עם בית המשפט לתעבורה. ויעמדו משתאים.

★ ★ ★

מה הם אומרים?
השופט בנימין כהן

השופט בדימוס, בנימין כהן, לשעבר נשיא בית המשפט המחוזי: "אני מתנגד לקיומם של בתי משפט לתעבורה עוד משחר ימי בראשית... דעתי היא שאין כל טעם או הגיון נסתר בקיומם הנפרד. ויש עמי שלושה טיעונים עקרוניים נגד המוסד הזה — ראשית, השופטים. אלה שיושבים שם אינם ככל השופטים האחרים, משום שמינויים שלהם זמני. וזה דבר רע. שנית, נוצר מין מעגל. אולי כאילו למדינה אין כסף לשום דבר, לא לכבישים, לא לתחזוקה, לא לכוח אדם למשטרה, אז מה עושים? מכפילים את גובה הקנסות. נוצרת אווירה שבגינה רואים את עצמם שופטי התעבורה כמו נושאי הדגל להציל את הארץ מעבירות התעבורה. הם נסחפים לחומרות יתרות בעונשים. [illegible]

ומה אומרת המשטרה [illegible]

[illegible]

עם אכזר

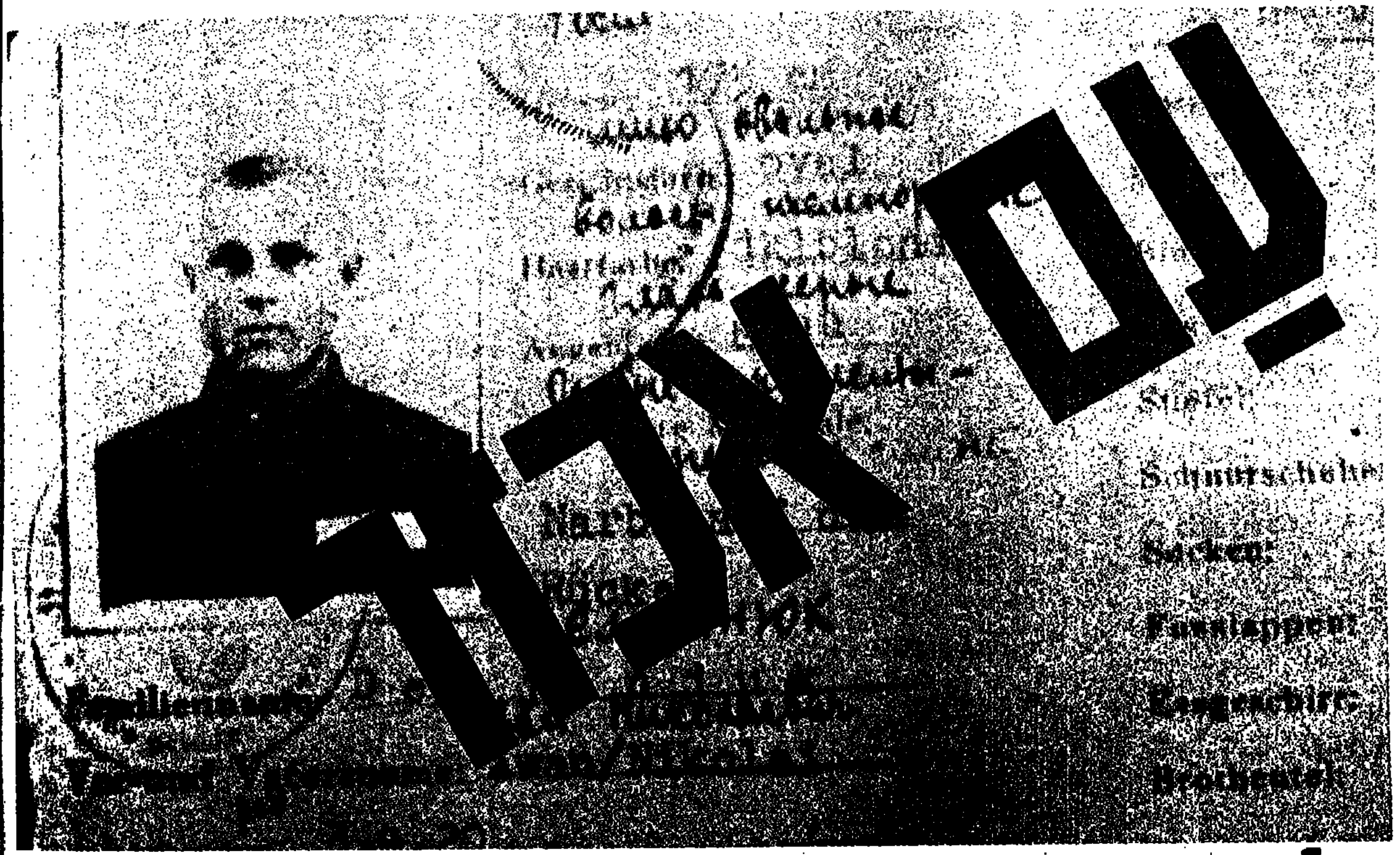

מהתרשמות לא־מלומדת — אומר פרופסור שמעון רדליך — נראה שלאוקראינים היו קווי אופי אכזריים. יחד עם זאת, ובעיקר על רקע האקטואליה — משפט דמיאניוק — הוא מזכיר שהיו אוקראינים שהצילו יהודים. ועוד הוא אומר: אל תזכור לנצח את שעשה לך עמלק

מאת שלי יחימוביץ'

ליהודים יש זיכרון ארוך וטראומטי של היחסים עם האוקראינים. הזיכרון מתחיל בחמלניצקי, ממשיך עם ההיידאמקים במאה ה־18, עם הפוגרומים בסוף המאה ה־19 ותחילת המאה ה־20, ומסתיים בתפקיד האוקראינים בשואה — דברי פרופסור שמעון רדליך, ראש המחלקה להיסטוריה באוניברסיטת בן־גוריון, ומנהל המרכז ללימודי השואה ע"ש ראב בבאר שבע.

שורשי הזיכרון של ההתנסות עם העם האוקראיני, אומר פרופ' רדליך, הם עמוקים יותר בזמן מהזיכרונות הטראומטיים הקשורים בעם הגרמני. "הזיכרון ההיסטורי עם האוקראינים הולך יותר אחורה מהזיכרון עם הגרמנים. יהודים רבים במזרח אירופה זוכרים את הגרמנים במלחמת העולם הראשונה כאנשים אנושיים מאוד בהשוואה לרוסים ולעמים אחרים. הטראומה היא, כמובן, מלחמת העולם השנייה, היטלר והשואה. הזיכרון לגבי האוקראינים הוא פחות חריף ופחות חד־פעמי, אבל עמוק יותר".

משפטיצקי לעם האוקראיני

"כל סכסוך, כל רדיפה נוספת של האוקראינים את היהודים — עוררו מיד קונוטאציות מהעבר והצטרפו

יש להבחין בין האיכרות האוקראינית והאינטליגנציה שהיתה יותר לאומנית

לשרשרת של המעשים שכבר נעשו בעבר", אומר פרופ' רדליך. "במלחמת העולם השנייה שיתפו האוקראינים, לא כולם, אבל חלק לא קטן — פעולה עם הנאצים. כך הצטיירה דמותו של האוקראיני כמשתף הפעולה העיקרי, המשתף בתא הידיעה, עם הנאצים. תרמה לכך העובדה שכמה מאות אוקראינים גויסו על־ידי הגרמנים, כדי שיסייעו להם במחנות הריכוז הקשים ביותר. וכאן אנחנו מגיעים לאיוואן האיום. אוקראינים, בעיקר אצל הדור המבוגר יוצא מזרח אירופה, זה עסק מאוד אמוציונלי".

פרופסור רדליך נולד במזרח פולין, בעיירה בז'זני, חבל ארץ שכיום שייך לברית־המועצות, ושהאוקראינים רואים אותו כאוקראינה. בזמן המלחמה נטלה אותו אשה לביתה, והחביאה אותו. האשה, אם לשניים, שבעלה נלקח לעבודות הכפייה בגרמניה — היתה אוקראינית. בביתה שהה שבעה חודשים, והיא שהצילה את חייו. הזיכרונות הרעים של פרופ' רדליך הם לא מהאוקראינים, אפוא. לכן, אולי, הגיע, בשלב מסוים במהלך הקריירה האקדמית שלו — לחקור העם האוקראיני ביחסו אל היהודים. זיכרונות רעים יש לו דווקא מהשומר הצעיר. למרחביה הגיע בילד עולה, בן 13, למשפחת דודו ודודתו — מראשוני הקיבוץ. השנה שעשה שם, הוא אומר, היתה בבחינת טיפול בחלם. שם חש את שנותו הגדולה, שם לא דיבר עימו איש על התקופה הנוראה שעבר. עם מרחביה, הוא אומר, יש לו חשבון לא סגור.

פרופ' רדליך התמחה במשטר סובייטי וביהודי בריה"מ. לפני 11 שנה החל לעסוק בגרמניה ובתקופת השואה. כשסיים פרק במחקרו על אודות יהודי בריה"מ במלחמה — חיפש תחום חדש והגיע, בבחינת שיבה אל העבר — לעניין האוקראיני. הוא התכוון לחקור יחסי יהודים־אוקראינים בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה. תקופת המלחמה, הוא אומר, קשה ומורכבת מרי, ונתונה במחלוקות, והוא לא רצה להיכנס אליה. הוא החל לברוק עיתונות יהודית ואוקראינית בשנות העשרים והשלושים, בעיקר בגליציה (כיום — מערב אוקראינה). כשהיה בשנת שבתון, הוזמן לשאת הרצאה על מנהיג כנסייה אוקראיני בשם שפטיצקי. שפטיצקי, שהציל כמאה וחמישים יהודים במהלך השואה. "למרות" שהיה אוקראיני — שבה את פרופ' רדליך, ודחף אותו, כמעט שלא מרצונו — לחקר יחסי יהודים־אוקראינים גם בתקופת המלחמה.

עם טרגי

"קשה, אומר פרופ' רדליך, להכליל את תפקידיהם של האוקראינים במלחמה. היו משתפי פעולה עם הנאצים מתחילתה ועד סופה, היו בעלי תודעה לאומית שקיוו שהיטלר יתן להם סוף־סוף את העצמאות אליה נכספו מאות שנים. "האוקראינים", אומר פרופ' רדליך, "הם עם טרגי, למרות שרדפו את העם היהודי. זה עם שמעולם לא זכה למדינה עצמאית משלו. הם קיוו למדינה כזו, ובנו על היטלר. קיוו שייעזר בהם, ואחר־כך, כתמורה, יעניק להם מדינה. עם כניסת הגרמנים לאזורים כמו גאליציה ולבוב — חחלה שם חגיגה גדולה. כל כך היו בטוחים שהגרמנים יעזרו, עד שהכריזו, בלי אישור פורמלי, ספונטאנית — על הקמת מדינה אוקראינית. אחרי מספר שבועות הגרמנים אמרו סטופ, ופיזרו את הממשלה הנבחרת.

"כמובן, שהגרמנים התייחסו אליהם יותר טוב משהתייחסו ליהודים או לפולנים. היתה משטרה אוקראינית, היתה פעילות תרבותית אוקראינית. אבל כל זה היה רחוק מאוד מעצמאות אמיתית. הם לא ידעו, אבל אנחנו היום יודעים ממסמכי היטלר, שהוא התכוון רק לנצל אותם, כפי שניצל את כל הסלאבים האחרים — בעבודות כפייה, בשירותים השונים. הוא רק השתמש בהם. בסיס הקירבה של האוקראינים לנאצים, היה בכל מקרה — התקווה לקבל מדינה".

במחנות מילאו האוקראינים תפקידי שמירה, הפעלת מכשירי השמדה, הובלת יהודים ממקום למקום, פיקוח ישיר. "במידה מסוימת הם אכן רק ביצעו את פקודות הגרמנים", אומר פרופ' רדליך. "לא היה אף מפקד מחנה אוקראיני, תמיד זה היה גרמני. הם לא מילאו גם תפקידים פחות בכירים. תפקידי דרג בינוני הם מילאו לעיתים רחוקות, ובדרך כלל היו פועלים שחורים. הם היו מופקדים על ביצוע ההשמדה. יחד עם זה, אסור לשכוח דבר אחד: את הפוגרומים הספונטאניים. כשהצבא הסובייטי נסוג והצבא הגרמני טרם נכנס — ערכו האוקראינים באזורים מסוימים במערב פולין — פוגרומים ספונטניים ביהודים. הם פשוט רצחו מאות ואלפי יהודים בלבוב, למשל. כשנכנסו הגרמנים — הם כמובן לא הפריעו לאוקראינים".

לאוקראינים היתה תבונה של סאדיזם אישי וסאדיזם בתבונה בינלאומית

אוקראיני כרוצח יהודים

"האוקראינים הם עם שעד לפני כמה עשרות שנים היה מורכב, בחלקו הגדול, מאיכרים. הרמה התרבותית שלהם היתה מאוד נמוכה. חלקים גדולים מאוד של האוכלוסיה לא ידעו קרוא וכתוב, והם חיו בתנאים מאוד קשים. חיי כפר תמיד היו מרוכזים כלכלית ופוליטית על־ידי לא־אוקראינים — רוסים, פולנים. ההתרשמות הלא־מלומדת שלי היא שחיים יצרו טיפוס קשה־גורל, קשוח, שיכול אמנם להיות לבבי, אבל יכול גם, ברגע של כעס, לקחת גרזן ולהוריד לשכנו את הראש. זה נורא לומר דבר כל־כך מכליל, אבל זה קצת מאפיין את החיים במזרח אירופה בכלל. יש שם משהו מהאכזריות. צריך גם להבחין בין האיכרות לבין האינטליגנציה. לעומת זאת, בין האינטליגנציה היו לאומנים רבים שאידיאולוגית, היו גרועים מהאיכרים.

"בתחנות עבדו האוקראינים עם השורשים הכפריים. קשה לשער שאנשים שהלכו לעשות את העבודה של איוואן היו אנשים משכילים. במשטרה האוקראינית, בערים — היו משכילים. אבל את העבודות האכזריות והפשוטות עשו האיכרים. את יכולה לראות את זה על דמיאניוק. הוא איש מאוד פשוט, די פרימיטיבי. אני מדבר על האיש שאנו רואים במשפט, שגם אם הוא לא איוואן האיום — אז כנראה שהאיוואן האמיתי, בכל מקרה, מאוד דומה לו".

פרופ' רדליך אומר שבאוקראינים היה סאדיזם אישי וסאדיזם כתבונה לאומית. אחרי המלחמה, הוא מספר, נותרו אוקראינים לאומנים ביערות, והוסיפו להילחם נגד השלטון הסובייטי. כשהצליחו ללכוד קצינים או חיילים סובייטיים — לא הסתפקו בהריגתם. לפני או אחרי ההרג — היו חותכים את האיש, קוטעים אברים, מסירים את העור.

משפט דמיאניוק, אומר פרופ' רדליך, מחזק אצל ניצולי השואה המבוגרים, בעלי הרקע המזרח־אירופי, את התדמית הקיימת ממילא, של אוקראיני כרוצח יהודים. תיאורי הזוועות מלבים את האיבה ברור שסבל מידי האוקראינים, וגם ירש את השנאה והאימה שהיו נחלת אבותיו. דווקא אצל יהודים מבוגרים בארה"ב ובקנדה, יותר משבארץ — מוסיף משפט דמיאניוק דלק נוסף למדורת העוינות הקשה. זאת משום ששם חיים מליון עד שני מיליון אוקראינים, ביניהם כאלה שנמלטו מאירופה לאחר המלחמה, וכהם, כמובן, משתפי פעולה עם הנאצים. השכנות והקירבה בין יהודים לאוקראינים עושות את העניין לעכשווי יותר. יותר אקטואלי, פחות היסטורי.

היו גרועים ממנו

"לא מכבר נפגש פרופ' רדליך עם קבוצת אינטלקטואלים אוקראינים, שהגיעו מארה"ב ומקנדה לצפות במשפט דמיאניוק. הם סיפרו לו שלמשפט השפעות קשות על היחסים בין הקהילות היהודית והאוקראינית. בעבר לא היה שום קשר בין הקהילות. אבל כשהחל החיפוש אחר משתפי פעולה אוקראינים, ששיאו משפט דמיאניוק — הפכו היחסים ליותר ויותר עוינים. פרופ' רדליך עוקב אחר העיתונות היהודית האוקראינית בארה"ב. העיתונות היהודית עוינת מאוד את האוקראינים. בעיתונות האוקראינית ניכרת עמדה דפנסיבית. לעיניהם דמיאניוק הוא חף מפשע. הם עוסקים גם באיסוף כספים לצקונו.

הקבוצה האוקראינית, הוא אומר, התרשמה שבארץ שינאת אוקראינים מאוד מתונה. תשובתו של פרופ' רדליך לעניין, פשוטה: "כאן אין אוקראינים. האוקראיני האחד הוא ג'ון דמיאניוק. יש רק זיכרונות היסטוריים. אין אנשים חיים. בטורונטו, בניו־יורק, בניו־ג'רסי — יכולים שכניו של היהודי להיות אוקראינים".

איוואן האיום, אומר פרופ' רדליך, לא היה הגרוע שבאוקראינים. היו גרועים ממנו. היו מאות כמוהו. הוא, במקרה, נתפס, וככזה שנמצא הפך לסמל לאכזריותו של העם האוקראיני, כבר במהלך המשפט — עוד לפני שהוכחה אשמתו.

יש גם סיפורים הפוכים. ראש הכנסייה האוקראינית בגליציה, שפטיצקי, עליו דובר כבר קודם — הוא דוגמא לכך. יש גם סיפורים המשתמעים לשתי פנים: אשה אחת סיפרה לפרופ' רדליך כיצד ניצלה: פרטיזנים אוקראינים העבירו את בני משפחתה למסתור של משפחתה וכשיצאו ציפו להם ברובים

איוון האיום לא היה הפרוע שבאוקראינים. היו גרועים ממנו

שלופים. אביה ביקש שיניחו להם, סיפר שהוא רופא וכי יוכל לסייע להם. האוקראינים הסכימו שיעבוד עבורם. האב חשש שיחסלו את משפחתו, והזהיר את האוקראינים בקביעות כי אם יפגעו במישהו מבני משפחתו — ישים קץ לחייו וכך יאבדו את שירותיו. כך ניצלה המשפחה כולה. "היסטוריונים אוקראינים נוהגים לספר שרופאים יהודים שירתו אצל הפרטיזנים האוקראינים", אומר פרופ' רדליך. "אבל הנה דוגמא לכך שהצילו יהודי לא משום שאהבו אותו, אלא בגלל שנזקקו לשירותיו. מאידך היו גם מקרים של איכרים אוקראינים שהצילו יהודים או משפחות יהודיות. לא הרבה, אבל היו. ואסור לטשטש את העובדה הזו. אין כאן, כמובן, בשום אופן, איזון. רצחו יותר משהצילו, אבל גם הצילו".

שכח את עמלק

"פרופ' רדליך מבקש ש"יהודים והאוקראינים באחד יביטו בהכנות בעיני ההיסטוריה". הוא מבקש שבארץ יחדלו מלאמץ סטראוטיפים, או לראות את הדברים דרך קטגוריות קיצוניות. אולי, הוא אומר, נובעת הגישה שלי מהעובדה שאת חיי הצילו אוקראינים. אבל בכל מקרה — לא הייתי רוצה שנזכור עד אין־סוף את שעשה לנו עמלק".

צילום משה לנגר

SANTANA

ב-20 ביולי 1947 נולד בעיר אוטלן-דה-נוורו במקסיקו אחד מטובי הגיטריסטים של מוסיקת הרוק, ומנהיג של זרם מוסיקלי פופולרי חדש – רוק-לטיני. קוראים לו קרלוס סנטנה ובעוד שבוע הוא יגיע לשתי הופעות בארץ. בבריכת השולטן בירושלים ובפארק הירקון בתל-אביב, כחלק מסיבוב הופעות עולמי של „סנטנה" שיכלול גם הופעות מעבר למסך הברזל.

כשאומרים סנטנה מתכוונים לא רק לקרלוס סנטנה, מכסיקני משופם וצנום, אלא גם לאחת הלהקות היותר מכובדות ואהובות. הם התחילו בשנת 66' כ„להקת הבלוז של סנטנה" אך קיצרו את שמם בעקבות דרישת איגוד המוסיקאים של סן פרנציסקו – שהלהקה תישא את שם מנהיגה.

שלוש שנים מאוחר יותר מכרה „סנטנה", בארה"ב בלבד, מעל למיליון עותקים מתקליטה הראשון שיצא ב-69'. מרביתם לאחר הופעתם ההיסטורית בפסטיבל וודסטוק, שהיה אחד הרגעים היפים של הרוק.

איך התרחש השינוי המטאורי שהפך את „סנטנה" לשם-דבר במוסיקה של שנות ה-60 וה-70?

קרלוס סנטנה הצעיר התחיל לנגן בגיטרה בגיל 12 וכבר בגיל 9 הופיע כנגן כינור עם התזמורת של אביו ברחובות טיחואנה, במכסיקו. ההשפעות החזקות עליו היו צלילי מוסיקת הנשמה הכושית והבלוז, שקלט במקלטי הרדיו מעבר לגבול האמריקני. הנגנים שחיקה היו נגני ריתם ובלוז ורוק-נ-רול כמו צ'אק ברי ובי.בי.קינג. כאשר משפחת סנטנה היגרה [illegible] בטיחואנה ואימו חזרה אחרי חודשיים על מנת לשלוף את הנער בן ה-16 מתוך פיתויי מועדוני הלילה של טיחואנה.

וכאן מתחיל הפרק האמריקני בחייו. סן פרנציסקו אליה הגיע – היתה בין הערים התוססות בעולם שעמדה על סף אחת המהפכות התרבותיות הגדולות של ימינו. בחבל החוף המערבי של ארצות הברית החלה התפתחות חברתית-פוליטית רדיקלית שקראה לשלום, חופש, אהבה ושוויון. סן פרנציסקו היתה הבירה הצבעונית של „כוח הפרחים" והיפים והצליל ה„אנרגטי והחושני" של „סנטנה" צמח באחת הסביבות המוסיקליות המפורות ביותר שיכולות להיות. בין ההרכבים הבולטים שמילאו באותה תקופה את סן פרנציסקו אפשר למנות את „מת אסיר תודה" „מטוסו של ג'פרסון", „להקתו של סטיב מילר" ועוד. בימים ההם היתה גם תסיסה בלתי רגילה בג'אז המתקדם ובמיוחד ביצירות של המוסיקאי הגדול של אותה תקופה, הסקסופוניסט ג'ון קולטריין שהשפיע מאוד על סנטנה.

תווית ההיכר של הלהקה היתה חטיבת הקצב שכללה לפחות שני אנשי כלי-הקשה ומתופף. בהיסטוריה הצעירה של הרוק לא נודע לפני „סנטנה" שילוב כה מאסיבי ודינמי של כלי הקשה, והשם בן קראו לסגנון החדש – רוק-לטיני – נלקח היישר ממושג הג'אז הלטיני שניגנו באותן שנים למוסיקת ג'אז שמושפעת ממקורות אפרו-קובניים ולטיניים. מעל לשיכבת כלי ההקשה העבה ניסרה את האוויר נגינת הגיטרה הנקייה של סנטנה. גיטרה חשמלית שנשמעה יותר ככינור מאשר גיטרה. והמוסיקה של הלהקה היתה תמיד מלודית גם ברגעיה המורכבים ביותר.

בשנת 69' יצא האלבום – סנטנה – אלבומם הראשון עם עטיפת פני-אריה. שבה חבויים פרצופי נערות מיסטיות. לסנטנה תמיד היו עטיפות מעניינות במיוחד. מלאות בסמלים. השנה הזאת הקפיצה את סנטנה לפרסום בינלאומי ביום אחד מבין שלושת הימים של פסטיבל השלום האהבה והרוק-נ-רול – וודסטוק. בעקבות הפופולריות של הלהקה באזור סן-פרנציסקו ניתנה להם הזדמנות להופיע בפסטיבל יחד עם כמה מגדולי הרוק העולמיים ו„הקרבת הנפש" של סנטנה, הקטע שביצעו והונצח בסרט, היה לאחד הרגעים המחשמלים של האירוע ועשה את תקליטם הראשון ללהיט גדול, ממנו התפרסמו במיוחד שירים כמו „דרכים מרושעות". באותה שנה, 1970, ראה אור אלבומה הטוב ביותר של הלהקה – אברקסס – שוב עם עטיפה מרתקת, שדומה מאוד לעטיפת התקליט שיצא במקביל, של חצוצרן הג'אז מיילס דייוויס איתו ניגן מספר פעמים. באברקסס באו לביטוי כל האלמנטים של המוסיקה של „סנטנה" שחידשו את שיר הבלוז הנהדר אשת-הסם שחורה של גיטריסט וסולן להקת „פליטווד-מק" – פיטר גרין. והפכו אותו ללהיטם הגדול ביותר, עוד להיט גדול מ„אברקסס" היה „אויה קומו ווה" של המוסיקאי הלטיני טיטו פואנטה. היצירה, אולי היפה בתקליט, „תקרית נשבור" היתה שילוב של אווירת פחד אקסטטית עם יכולת נגינה מצוינת.

להקת „סנטנה" המשיכה מאז להוציא תקליטים בכל שנה. כשהיא משנה מדי פעם הרכבים וסגנון. ב-72' הוקדש אלבומם הרביעי לג'ון קולטריין, מיילס דייוויס והמוסיקה היותר מתוחכמת של הג'אז-רוק ונוצר שיתוף הפעולה עם המתופף-זמר – בארי מיילס – שניגן בעבר עם ג'ימי הנדריקס ב„להקת הצוענים". בעידודו של גיטריסט ענק אחר ה„מחוישנו" ג'ון מקלפלין, שהיה תלמידו של הגורו סרי צ'ימוזי התקרב סנטנה ללימודי תורתו ואימץ את השם – „דיוודיפ". ביחד עם מקלפלין הוא הוציא את האלבום שמוקדש לגורו, אהבה, מסירות, כניעה עם מוסיקאים מצמרת הג'אז רוק, כמו הקלידן יאן האמר והמתופף בילי קובהאם „מהמחוישנו – אורקסטרה" וחברי להקת „בחזרה לנצח". הבסיסט סטנלי קלארק, הקלידן צ'יק קוריאה והמולטי-נגן לני וייט.

להפתעת כולם, גם כשסנטנה עשה ג'אז, הוא מכר תקליטים היטב. אלא שבניסיונו הג'אזי הבא, הפעם עם אליס קולטריין והבסיסט דייב הולנד, נכשל סנטנה בפעם הראשונה במכירות. מאז הוא חזר לכיוון הקליט יותר של המוסיקה ושילב את נטיותיו המיסטיות והג'אזיות במסגרת הלהקה בצורה מסחרית יותר. רבים ראו בכך קץ התקופה החשובה של סנטנה, אבל יצירות מצוינות שהוציא מאז כאמן סולו ועם הלהקה (כמו התקליט „סודות פנימיים" או החידוש ללהיט של ה„זומביס" „היא אינה שם") הראו שסנטנה, הן מבחינה אמנותית והן מבחינה מסחרית, אינו סתם יצרן של מוסיקה למעליות.

הלהיטים האחרונים של הלהקה „אמור זאת שוב" מ-85' ו„וורה-קרוז" מתקליטם החדש שיצא לאחרונה בעולם ובארץ, מציגים את „סנטנה" באור מאוד עליז וקליל, אך בהופעותיהם הם מבצעים את כל החומר הקלאסי שהלהקה ידועה בזכותו, והמאזינים אוהבים לשמוע. בין הנגנים שיבואו עם „סנטנה" לארץ נמנים. „באדי מיילס", אלפונסו ג'ונסון, בסיסט שניגן בלהקת „תחזית מזג האוויר", הקלידן גרג רולי שניגן ב„סנטנה" בהפסקות מאז תחילתה ומייסדי להקת „ג'רני".

„סנטנה" תופיע ב-28.4 בבריכת השולטן, ב-30.4 בפארק הירקון והופעות בכל העולם כמו בספרד עם פאקו דה לוציה, או באירופה וארה"ב עם בוב דילן, הוכחות שהלהקה הזאת היא עדיין גוף חי שיחידת הקצב שלו יכולה לפתור את בעיות האנרגיה של העולם.

כשאומרים סנטנה מתכוונים ללהקה שמרבית נגניה הופיעו בוודסטוק ובשנה שעברה הפיקו למעלה ממיליון תקליטים. עתה בארץ

מאת עמית רוט

קרלוס סנטנה, ה„בוס" של הרוק הלטיני

תקליטים

אברשה מרצ'ינסקי — המאמן

קבוצת כדורגל שיש לה עיירה

מאת שלמה גלזר

צילם בועז לניר

הבחורים של אברשקה מרצ'ינסקי הם גאוות בית־שאן. העיירה כולה סובבת סביב הכדור והקבוצה. בשבת אחה"צ — העיר במגרש. למעלה מחודשיים הם לא הפסידו. מהו סוד ההצלחה?

שבת 14.30 בצהריים בבית שאן, דומה כי העיירה זזה. סני כולם למקום אחד — אצטדיון הכדורגל. עוד שבת של כדורגל. במשך השעתיים הקרובות יהיה ההמון עם אליליו. התוצאות במגרש יקבעו את מצב הרוח בעיירה. ניצחון — והגאווה מרקיעה שחקים. הפסד — הראשים באדמה. עיירת שלמה חיה ונושמת כדורגל. במשך השבוע עוסקים בהערכות מצב במרכז המסחרי או במסעדה של בכר: האוהד מס. 1. אחרי המשחק הכל מנתחים את האירועים, מחלקים ציונים בהמתנה דרוכה לשבת הבאה. במקום קטן בו הכדורגל הוא מרכז העניינים זוכים השחקנים להרבה חום ואהבה, לעתים קצת חונקת. דומה כי זר הנקלע למקום לא יבין זאת.

אברהם (אבר'שה) מרצ'ינסקי — המאמן — „אני", אומר אברשה, „לא גדלתי בקיבוץ עם עוד חמישה על אותו סיר. אני נולדתי בכדורגל, גדלתי בכדורגל באתי לקיבוץ דרך הכדורגל". כדורגל עבור מרצ'ינסקי הוא עולם ומלואו. אברשה גדל בכפר סבא שם עשה קריירה מפוארת לשחקן, ואחר־כך כמאמן. הוא אוהב את הפועל בית שאן למרות המתח, הלחץ והקשיים של מועדון קטן. „הפועל בית שאן זאת קבוצת כדורגל שיש לה עיירה" הוא אומר. „זהו הברומטר של העיר: מנצחים — כולם למעלה, מפסידים — באדמה".

אברשה יודע שהקריירה שלו נפגעה מכך שהוא מאמן בליגה הארצית וגר בקיבוץ בית־אלפא. „בחייך, משחק ניצחון אחד בבלומפילד שווה שנתיים עבודה בבית שאן. אבל מה, ממשיך אברשה, „לי חשובים גם דברים אחרים בחיים. טוב לי בקיבוץ, מצאתי בן חברה אחרת, תרבות אחרת. השתלבנו נהדר. תראה, אימנתי כבר פעם בבית שאן", הוא אומר, „הסיבה העיקרית שחזרתי לאמן את הקבוצה, למרות ההצעות האחרות היא, שהיום אני חי באזור ובקיבוץ, וזאת התרומה הקטנה שלי למדינה ולעיירות הפיתוח". הוא רואה אתגר גדול לבוא ולהכניס סדר, ארגון ומושגי כדורגל עם מקצוענות, כמו במועדונים הגדולים במדינה. בכל לבו הוא מאמין כי העבודה הקשה שהוא משקיע תביא לתוצאות. „למאמן אין אלוהים, כדור בקורה ובחוץ — המאמן זבל, כדור בפנים הוא הגדול מכולם" מסכם מרצ'ינסקי את מצבו במקצוע. לא שהוא מאושר מזה, אבל ככה זה בכדורגל.

למרצ'ינסקי אין בעיה עם כוכבים. יש מסגרת ויש כללים וכל אחד צריך לדעת את מקומו, כך גם הכוכבים. תפקיד המאמן בקבוצת הכדורגל משול אצלו לרב־חובל. יש מספר תפקידים, כל אחד חשוב להצלחת הקבוצה, אבל יש כתובת ברורה של מי הסמכות והאחריות. בבית שאן זוכרים היטב את המשחק בירושלים, בו הושעו מספר כוכבים בשל עבירות משמעת. כוודאי, אומר מרצ'ינסקי, שאני רוצה שהכוכבים ישחקו, אבל הכללים חלים גם עליהם.

השנה מושתת סגל הקבוצה על בסיס מקומי — תוצרת בית. המאמן משוכנע כי במקום כמו בית שאן הכבוד וסמל האגודה משחקים תפקיד מרכזי. בנוסף לכך שחקני החיזוק עולים בסף רב, בו לא משופעת הקבוצה, ויש קושי לדאוג להם לעבודה, יש בעיה עם מקומות בילוי. לכן הבסיס מקומי. שחקן החיזוק הבולט הוא שלום לוי שמאז בואו לקבוצה היא עדיין לא הפסידה. „הוא שחקן נהדר" אומר מרצ'ינסקי, „ווינר אמיתי, רואים שבא מקבוצה אלופה. תמיד שואף ל,טופ'. גם חברתית הוא השתלב נפלא". מנגד היה גם עמוס כהן שהובא מטבריה, לא השתלב ונשלח הביתה. „בהפועל בית שאן" אומר מרצ'ינסקי „מתאמנים כמו פאנטומים — זה הבסיס לקבלה. אחר־כך כל היתר, מי שלא מתאמן — בחוץ. השנה מוציאה הקבוצה בעצמה יותר מ־100 אחוז, עבור המאמן זה לא מספיק והוא ממשיך לדרוש וללחוץ. פשוט אין ברירה, הליגה של השנה בה יורדות 6 קבוצות לליגה א' או למכתני ירידה, יצרה מצב בו כל משחק הוא מלחמת עולם. ברור שכמצב בו חצי ליגה יורדת, הבאת שחקני חיזוק רצויה ביותר. אבל מלבד הקשיים האובייקטיביים כמו מרחק וחברה ישנה גם בעיית התקציב. „הגירוד התקציבי המתמיד כדי לקיים את הקבוצה הוא כל כך קשה, עד שבסוף זה הופך לאותו כד שמן שבאמת לא ברור איך מדליקים ממנו את הנרות כל הזמן".

קשים חייו של מאמן כדורגל — אבל מרצ'ינסקי לא יחליף זאת בשום דבר שבעולם.

קפלן — זה כדורגל

כשאומרים בבית שאן כדורגל — מתכוונים למשפחת קפלן ששלושה מבניה משחקים בקבוצה. הלל כוכב הקבוצה אומר, כי כל אחד מהאחים בחר בתפקיד שמתאים לכישוריו, עמוס בשער הוא הגבוה באחים, צביקה, בלם, הוא חזק מאוד וקצת כבד ואני המהיר מכולם — חלוץ. הקריירה של הלל ידעה גם שורות זרים, הוא שיחק במכבי חיפה ובני יהודה. „חזרתי לקבוצה" הוא אומר „כי אני אוהב את בית שאן ואת הקבוצה. עובדה היא שכאשר עזבתי הקבוצה הידרדרה לליגה א' וכשחזרתי עלינו בחזרה. עזבתי כי לא ידעו איך להחזיק אותי בקבוצה ולא הסתדרו אתנו. הכדורגל הוא כל מה שיש לבית שאן, לכן צריך ללכת לקראת השחקנים". היום יש הנהלה טובה, מכבדים את ההתחייבויות והמצב טוב. הלל לא אוהב את הרמזים כי עקב מעמדו בקבוצה הוא מתערב בשיקולים מקצועיים. „המאמן", הוא קובע חד־משמעית, „הוא הקובע הבלעדי. הוא לא צריך אותי בשביל לקבוע הרכב. הוא כנפיק מקצועי והאחריות היא עליו". הלל מעיד על עצמו כי הוא מספיק מקצוען כדי לא לנצל את מעמדו בקבוצה והוא מאמין חוק ובלי פריבילגיות.

בבית המשפחה מתנהל הכל לפי הכדורגל. לפי הניצחונות או ההפסדים. „אשתי", הוא אומר בחיוך, „למדה לתמרן לפי התוצאות, כי הן שקובעות את מצב הרוח למשך השבוע. עם החזקי הרכש אין לו בעיה, לדבריו. אני זה ששכנע את שלום לוי לבוא לבית שאן. המשכורת שלי לפי פרמיות על ניצחונות, ומה שחשוב זה הצלחת הקבוצה ולא הצלחתי האישית.

הכותפיים של פיני קבלו

קבוצת „הפועל" שייכות, כידוע, למועצות הפועלים. פיני בלו, מזכירה הצעיר והנמרץ של מועצת פועלי בית שאן מודע היטב לאחריות הכבדה הרובצת על כתפיו. קבוצת הכדורגל מצליחה, במקום כמו בית שאן, מרימה את המורל ומעלה את גאוות היחידה „לנו אין טיילת או חוף ים או תיאטרון — לנו יש רק כדורגל" הוא אומר. להפועל בית שאן יש קהל אוהדים גדול גם בקנה מידה לאומי, כ־3000 איש חוזים במשחקי הבית של הקבוצה. אבל פיני מכיר היטב גם את הצד השני של המטבע — האחריות הכספית לתפעול הקבוצה. „החזקת קבוצה בליגה הארצית זה מפעל" הוא נאנח „מבחינה תקציבית זה עולה פי שניים מאשר כל תקציבה התפעולי של מועצת הפועלים".

התמיכות של גופי הספורט השונים מגיעות לכ־20 אחוז מהתקציב, השאר גיוס תרומות. „חצי מזמני", אומר פיני, „אני מקדיש לגיוס כסף עבור קבוצת הכדורגל. ברקע החרדה — ביום שלא יהיה כסף למשכורות כל־האוהדים יהיו אצלי בחלון".

פיני תומך בכל מאודו בהצעת מחזיק תיק הפועל בהסתדרות, יעקב ישי, המבקשת להוציא את האחריות התפעולית על קבוצת הייצוג ממועצות הפועלים. הוא גם היה רוצה שיקבעו קריטריונים שונים לתמיכה בקבוצות וקבוצות מעיירות הפיתוח, המרוחקות ממרכז הארץ, יקבלו עדיפות. „לשמחתי" הוא אומר, „בשנתיים שאני בתפקיד עלתה הקבוצה לארצית ועדיין לא עיקלו לנו רכוש, אבל הלחץ קשה".

שלא יהיו שום אי־הבנות, פיני אינו מוותר על קבוצת הכדורגל. הוא מודע היטב לחיוניותה בעיירה ולגאווה שהיא מעניקה לתושבים וזה גם מה שנותן לו כוח להמשיך להתמודד עם הקשיים כדי שהשחקנים יעלו על המגרש בראש נקי.

[illegible]

אבשלום אברהמי, מנהל הקבוצה משקיע בקבוצה בלי סוף. לנהל קבוצת כדורגל במקום כמו בית שאן זה 24 שעות ביממה. אין לאן לברוח. „אני כנראה אוהב את זה, מחלה" הוא מסביר את כאב הראש המתמיד שלקח על עצמו. „השנה", מדליק אבשלום סיגריה, „זה לא כדורגל, זאת מלחמה. במצב שבו חצי ליגה יורדת זה לא ספורט — כל משחק מלחמת עולם. התפקיד שלנו כהנהלה זה לדאוג לכל הפרטים הקטנים כדי שהשחקנים יעלו על המגרש בראש נקי. השנה תודה לאל, העסק עובד כמו שעון, יש הנהלה מסודרת שמורכבת מאנשים מרכזיים בעיר, יש מאמן סוג א' שיודע את העבודה, מקצוען שהמשמעת אצלו ברזל. גם השחקנים מבינים שזה המקצוע שלהם ומדובר בכיס ובכבוד שלהם".

אבשלום קובל על הדימוי ה„פרוע" שיצא לבית שאן. זה בפירוש לא נכון, אולי זה היה פעם, היום הם אגודה למופת. עובדה שגם קיבלו מגן הגינות ארצי בשנה שעברה. בינתיים הוא חי משבת לשבת ומתפלל שהקבוצה לא תסתבך במבחנים לירידה לליגה א'. בשנה הבאה כבר יהיה קל יותר הוא בטוח.

[illegible]

בית שאן שוכנת באזור קיבוצי. אבל עובדה גיאוגרפית זאת אינה מספיקה כדי שקיבוצניקים ישתלבו בקבוצת הכדורגל.

אברשה מרצ'ינסקי היה רוצה מאוד לראות קיבוצניקים בקבוצתו, אבל הוא יודע, כנראה, שזה לא קרה.

„ראשית", הוא אומר, „שעות הכדורגל אינן מתאימות לקיבוץ. כדורגל משחקים אחר הצהריים ובשבתות; וזהו הזמן המוקדש למשפחה בקיבוץ. מעבר לכך בקבוצת כדורגל צריך 11 שחקנים וזה הרבה למסגרת כה קטנה כמו קיבוץ. חוץ מזה, ההשקעה בענף הזה היא לא בשביל החבר'ה בקיבוץ. לא מבינים את הענף, כל דבר זה דיונים וועדות".

לדוגמא הוא מביא את אפיקים, שם אימן בעונה שעברה: „בכדורגל נהוג לאכול שוקולד, שעה לפני המשחק. יום אחד, לפני משחק של אפיקים, מסתבר לי שאין שוקולד, למה? כי החליטו בקיבוץ על קיצוצים והורידו את השוקולד — פשוט לא רציני". גם הלל קפלן חושב שמחמיצים נוער עם פוטנציאל לכדורגל בקיבוצים והיה רוצה מאד לראות שילוב יותר עם הקיבוצניקים. „דווקא בנוער יש כמה שחקנים" הוא אומר, „אבל אחר כך בא הצבא והם נעלמים".

אבשלום, המנהל, עובד כמנהל אחזקה במפעל „דג שאן" שבמפעלים האיזוריים. הוא יודע לספר על יחסים מצוינים עם קיבוצי הסביבה. כל שבת, לפני משחק בית, מתארחת הקבוצה באחד מקיבוצי הסביבה, שם היא עושה את ההכנות למשחק. השנה גם הופצו כרטיסי מינוי בקיבוצי הסביבה. אבשלום רוצה יותר שילוב. החלום שלו הוא: שיבוא יום וקיבוצניק ובית שאני ישבו יחד על הטריבונה, יקללו יחד את השופט, יכאבו יחד עם ההפסד וישמחו את הניצחון. זאת תהיה ראשיתה של אינטגרציה אמיתית.

■

„מתאמנים כמו פאנטומים"

הפועל בית־שאן" — הרכב מלא

שלום בית

חיה יוסף

ג'ינג'י

לא להחמיץ

שאלתי את נכרי בן ה־10, ממי היה רוצה חתימה והוא ענה: מיקי ברקוביץ, יוסי שריד וגלילה רון פדר. לא השגתי אף חתימה, אך לקחתי את החבורה להצגה לפי ספרה של גלילה רון פדר ג'ינג'י. נוהג כלל מתייחסים לג'ינג'ים בעדינות, כאילו ילד בעל שיער אדום הוא ילד אומלל, מסכן, החולם על שיער בצבע כמו של כל יתר הילדים. אבל לא אצל גלילה. אורי שחור, הג'ינג'י, אמנם קצת שונה מכל יתר ילדי השכונה אבל הוא חיובי, אהוב ומקובל על חבריו.

מופיעה בהצגה קבוצת ילדים אופיינית: פחדן, שוויצר, ילדה נחמדה וכמובן גם הילדה שאף אחד לא אוהב אותה והיא כל־כך רוצה להיות מקובלת, אך אינה יודעת איך לעשות זאת. להצגה יש גם "מסר" לא פוליטי ולא כלכלי ולא גזעני. סתם אנושי־חברתי שכל ילד מבין וקולט: מי שרוצה שחייו יהיו מעניינים ומרתקים — אסור לו לשבת בחיבוק ידיים ולחכות שמשהו יקרה. עליו להיות פעיל ולהפוך כל אירוע שגרתי לאירוע מסעיר.

שאלתי את נכרי בן ה־10: איך זה אצלכם בשכונה, כשאתם מתארגנים למסיבה, זה תמיד מעניין? והוא ענה: זה כמו בהצגה. אם הילדים משתפים פעולה וכל ילד תורם להצלחת המסיבה או זה כייף ולא משעמם.

יוסי אשדות ודב נבון, בהצגה "ג'ינג'י"

הבימוי של יוסי כרמון שוטף, עליז וברור. הבמה מאוד נעימה, והכל נערך במקלט שדרך חלונותיו הילדים נכנסים ויוצאים, מגלשה, סולמות ליציאת חירום ונהפכים למכשירי התעמלות.

הקהל הצעיר שיתף פעולה ולבסוף כולם הגיעו למסקנה: אורי שחור לא אהוב כל כך ולא מנהיג מקובל בגלל היותו ג'ינג'י, אלא בגלל אופיו, וזה החשוב. כדאי, באמת לקחת את הצעירים להצגה זאת.

נופלים בפח

מה לא!

הלכנו להבימה, לתיאטרון. ההצגה התחילה לפנות ערב והייתה אווירה "פסטורלית". הכיכר מאוד יפה, יש ירק, פסלים ואפילו מזרקה נחמדה. אז הלכנו קצת לטייל, כמה סביב הבניין ובידיים שלנו ניירות של ארטיק ושל שוקולד וגם איזו דף פרסומת שילד חילק לנו. רצינו לזרוק לפח אשפה. הלכנו הלכנו והלכנו ולא מצאנו. ואז גם הבנו למה: בתוך הבריכה הקטנה יש כל כך הרבה שקיות ניילון ופירות, ואפילו בתוך הגינה המטופחת מצאנו פחי קוקה קולה ושופס וניירות. אך אנחנו שכותבים על "ארץ ישראל היפה" לא רצינו סתם לזרוק לגינה ולמים. חיפשנו הלאה ו... מצאנו פח קטן (וריק) תלוי על עמוד בפינת ר"ח רוטשילד־דרך תרס"ט. למה היה ריק? כנראה שלא רואים אותו טוב. מאוחר יותר מצאנו עוד אחד גדול, אבל הוא היה בצד השני של הכיכר. אבל למה סתם לרדת "פסגות" על העירייה שכל כך מנסה להיות בסדר? התקשרתי עם לשכת הדובר ושם אמרו לי שהפחים הוסרו מסיבות ביטחוניות, ועכשיו מחפשים דרך להתקין פחים בטוחים. אכן, בימים אלה, כשמשתדלים לחנך את הציבור שלא "להשליך" פסולת, ואפילו משקיעים בקנסות שעד 8000 ש"ח, חשוב למצוא פתרון, כדי שנוכל לעזור לעצמנו לחיות בעיר נקייה.

ערוגות הפרחים שהתגלגלו למצבורי אשפה!

שושנה מברכת את החג בפרחים

הסדר של שושנה

מאחורי הקלעים

"אני מתה לרכוש לי איזה שמלה חדשה לליל הסדר, לקפוץ לרגע למשביר, לראות, לשטוף את העיניים בסריגים, כותנות ומשי למיניהם. למדוד ולצאת מן החנות ובידי בגד חדש לפסח... אבל אפילו רגע אין לי זמן. ביום חמישי, ארבעה ימים לפני ערב החג, הישיבות מתחילות מן הבוקר וגם ביום שישי לא מצאתי דקה פנויה. ביום ראשון, יום לפני החג, אני אסייר בראשון לציון במפעלים ובשעה 12 אפגוש את ועדי העובדים כי אצלי זה מסורת: אני מברכת ועדי עובדים, בחג שמח..." כך מספרת שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו. נפגשנו בשתיים עשרה בלילה, בביתה שבגבעתיים, כי קודם לכן לא יכלה להתפנות.

שושנה נולדה בשנת 1926, בעיר מוסול שבעירק. הוריה, העניקו לילדיהם (שני בנים וארבע בנות) חינוך מסורתי ולימודים גבוהים. שושנה סיימה מכללה גבוהה לחינוך, וכבר בעיר מולדתה עבדה כמורה.

"בביתנו חגגו את כל החגים, בשבתות לא נסענו ולא כתבנו, ואפילו להסתרק היה אסור" היא אומרת.

את הפעילות הפוליטית התחילה עוד בעירק, שם הצטרפה לתנועת נוער מחתרתית. באוגוסט 1947, עלתה ארצה והצטרפה להכשרה בקיבוץ "שרה נחום". בקיבוץ קיבלו את שושנה בהתלהבות כי חסרה להם מורה לאנגלית והיא מילאה שם את התפקיד. לאחר שנה עלו להתיישבות בנווה אור שבעמק בית שאן. הקיבוץ היה במצב קשה, ושושנה עבדה בעבודות חוץ, בשטיפת כלים בנווה איתן. היא גויסה לעבודה במעברת בית ליד. שם הקימו סניף מפ"ם. כך התגלגלה לפוליטיקה.

בשנת 1952, יחד עם העלייה ההמונית מעירק, הגיעה גם משפחתה לישראל. הקיבוץ לא היה מוכן לקלוט הורים, והיה עליה לעזוב את הקיבוץ כדי לתמוך במשפחה.

שושנה ארבלי התחתנה עם נתן אלמוזלינו מבכירי פעילי ההסתדרות. הוא שרתף את שושנה לפעילות מפלגתית ופוליטית. הוא ידע בדיוק למה היא נכנסת, כלומר שעות עבודה עד מאוחר בלילה, וויתור על כל חלקה קטנה של חיים פרטיים, שניהם לא ידעו עד כמה תהיה שושנה מעורבת בחיים הציבוריים.

שושנה מספרת: "אני קמה כל בוקר בשעה שש וחצי. אפילו כשאני לא מרגישה טוב, אני מתעמלת לפחות 20 דקות. לצערי, לדאבוני הרב כבר אין לי זמן, ולפעמים נתן יוצא לבד. כל לילה, לפני לכתנו לישון, נתן ואני מספרים זה לזו את מאורעות היום. אין לי זמן לקרוא את כל העיתונים שמגיעים לביתנו: על המשמר (אוהבת לקרוא את חותם) הארץ, דבר, ידיעות וחדשות וגם מעריב. אך נתן הוא קורא עיתונים מושבע. הוא מסמן לי את הקטעים שחשובים לי."

"אני אוהבת סדר בקיבוץ, עם המון משתתפים. בן אחד של נתן חי בקיבוץ נתיב הל"ה. כל שנה אנחנו מוזמנים למקום אחר. פעם אצל בנו של נתן, פעם אצל אחיו ופעם אצל אחי. השנה אנחנו נוסעים לאחיו של נתן, בולגרים, וכבר עכשיו אני שמחה לקראת המאכלים הבולגריים. אני מביאה לסדר פרחים."

מה הייתה רוצה שושנה לשנה הבאה?

"בריאות. הרי כמה חשובה הבריאות" אומרת שושנה. והייתה רוצה קצת שקט במערכת הבריאות כדי להתחיל סוף־סוף בתוכניות היפות והחשובות שיש לה. וכמובן שלום, שלום בישראל. ותמסרי לקוראייך, שאני אוהבת אותם ומאחלת להם ולכל עם ישראל: חג שמח.

גם לך, שושנה, העובדת ללא הפוגה ונשארת תמיד אדיבה ומבינה. חג שמח גם לך, ותקני לך שמלה יפה.

צידה לדרך

יד לפה

הסדר עבר. ימי החופש התחילו ויוצאים לטייל. לא כל אחד יכול לרדת לאילת או לעלות לחרמון, אך תמיד יש מסלולים יפים קרובים לבית. כשיוצאים לכמה שעות בטבע, במיוחד בפסח, לקחת משהו לאכול כי הרבה מסעדות, קיוסקים או מזנונים סגורים.

הנה מאכלי פסח שטעים לאכול גם כשרעבים.

● אגזולו לוקחים ½ כוס קמח תפוחי אדמה, 1 כוס מים, 4 ביצים, 4 כפות שמן, קורט מלח. מערבבים הכל היטב בבלנדר או ביד. מניחים על משטח מקומח בקצת קמח תפוחי אדמה, מרדדים עלה דק, מחלקים למרובעים לפי הצורך. ממלאים בגבינה מטובלת, בשר, ירקות, ביצים קשות או לפי הטעם. סוגרים כמו מעטפה. מטגנים בשמן חם בשני הצדדים.

טעים גם כמנה ראשונה בבית, ואפשר אפילו להכין גם אטריות נהדרות מן העלה ללא מילוי. את האטריות מבשלים במי מלח כמו כל האטריות.

אמנון שמוש

מעט אור מארץ היאור

קהיר. עיר מיליונים רבים. עשרים תל־אביב זו לצד זו, זו בתוך זו. והחיים מתנחלים. קצת ברעש, קצת בלכלוך, קצת בעוני; אבל אלחמדו־לילה חיים. ומתרבים, בלי עין הרע. הגדולה בערי ערב ואפריקה. מרכז התרבות הערבית. מרכז לימודי האיסלאם. פירמידות, מסגדים, מוזיאונים. ככל שאדם יכול לקלוט; ולמעלה מזה. שווקים. מלונות. ארמונות. ועיר המתים. החי על המת – כאן, זאת לא מליצה, לא ספר, זו מציאות. זר לא יבין. שריד (מאובן) של גישה קדמונית למוות. תרבות בה המתים עשו חיים. והחיים לא פחדו מן המוות.

מגלופוליס יחידה בעולם בלי תחבורה תחתית. והכל זורם. כמו הנילוס. לאט, אבל בטוח. כמעט בטוח. שאלו אותי "האם מסוכן לישראלי להסתובב בקהיר?" עניתי: מסוכן, אם אתה חוצה כביש בלב העיר. עיר אור יאור ואבק, עם גשמים מעטים מכדי לרחוץ אותה ולרעננה.

קהיר העתיקה היא פוסטאט. ושם בית־הכנסת עזרא. והרמב"ם. וכתר ארם־צובה בדרכו לארם־צובה. והגניזה הקהירית. ומספרים שמתכננים חפירות ב"אל בסאתין" לגילוי גניזה נוספת. ובמוזיאון המצרי כתובות בעברית ובארמית ומנורת שבעת הקנים חרותה באבן. ופפירוסים יהודיים מן האי יב, הוא אלפנטין. שם מקדש יהודי שטרם נחשף. מעבד־אל יאחוד קורא לו שומר העתיקות הנובי ותוחה אולי אני יודע מדוע הפסיקה המשלחת הגרמנית את חפירותיה שם; הפסיקה בטרם התחילה.

ומצרים הגדולה. תרתי משמע. חכמת קדומים המגמדת את המאה שלנו על כל המצאותיה. מקדשים בעלי עצמה והדר המגמדים כל מה שראית עד כה. ספינקסים ואובליסקים בתוך יערות עמודי־אבן אדירים. אלפי קברים מעוטרים בשפעת ציורי קיר מהממים ביופיים. למראה עצמת האבן ויפי הצורה והצבע עולים בך הרהורים על משה ותורתו השמה יהבה ברוח ומצווה "לא תעשה לך פסל וכל תמונה..." באלה הם הגיעו לשיא. אנחנו לא מהם ולא מהמהם. אנחנו נעמיד רוח מול חומר; מוסר פנימי מול יופי חיצוני. על כל אלה, ועל כמה חוויות אישיות מאוד, עוד אכתוב. אינשאללה! ובינתיים, בעיתון, דיווח קצר על דברים שעל פני השטח.

מזיגה הרמונית בין מערב למזרח

הוזמנתי על־ידי המרכז האקדמי הישראלי בקהיר להציג את ספרי "מישל עזרא ספרא ובניו" בתרגומו הערבי בפני קהל המוזמנים של המרכז. לקחתי אתי קלטת וידיאו של הסידרה הטלוויזיונית כדי לגוון את הרצאותי. להפתעתי דרש קהל הסטודנטים המצרי לראות את המשך הסידרה שבוע אחר שבוע, באותו יום אותה שעה. וכך היה. לילית נגר ומכרם חורי הקסימו וריגשו את הקהל המצרי לא פחות מאשר את הקהל הישראלי. מסתבר שאחת הבעיות המרכזיות העולות ברומן ובסידרה משותפת לנו ולהם ומטרידה את משכילי הדור מן היאור עד הירדן: איך להיפתח אל תרבות המערב ולספוג ממנה את הטוב והיפה מבלי לייבא את מחלותיה ומגרעותיה, ומבלי לגמד ולאבד את התרבות המזרחית המקומית, השורשית, העשירה והישנה. במלים אחרות, כיצד לנפות ולסנן את זו ואת זו ולמצוא מזיגה הרמונית בין מה שעבר את הנפה והמיסננת מזה ומזה.

מאחר שעברתי כבר חוויה דומה במכסיקו, שם דובר על מפגשי תרבויות ותגובתם השונה של דור האבות, דור הבנים ודור הנכדים על החלם התרבותי שבהגירה, הגעתי למסקנה ש"מישל עזרא ספרא ובניו" הוא יותר אוניברסלי מכפי שחשבתי תחילה.

אך נשוב למצרים. בשתי הפגישות אתי השתתפו כשבעים מצרים – סטודנטים מורים ועיתונאים. המשותף לכולם – ידיעת העברית והימצאות ברשימות המוזמנים של המרכז האקדמי, שכן לצערנו עדיין פעולות המרכז אינן פתוחות לכל דכפין ולכל דצריך ואינן מתפרסמות בעיתונות, כפי שתמימים שבינינו עלולים לצפות. באוניברסיטאות קהיר לומדים עברית וספרות עברית כתשע־מאות סטודנטים. באמצעותם מגיעים ספרים מתורגמים מן העברית אל שכבת משכילים דקה המתעניינת בנו במצרים ומחוצה לה. למדתי לדעת שלא קל להגיע עם ספר עברי, גם אחר שתורגם היטב והודפס יפה, אל הקורא המצרי. החנויות אינן מעזות להפיצו. העיתונות מסרבת לפרסם והמחיר הישראלי גבוה פי שלושה מן המקובל. הדרך היחידה היא סבסוד מסיבי ובעקבותיו יוזמות הפצה מקוריות מטעם המרכז האקדמי.

בעזרת ספרי המתורגם, ובזכות תרגומים מן הערבית שעשו בזמנם אחי יצחק וטוביה שמוש ז"ל הגעתי אל כמה וכמה סופרים ומבקרים, אנשי רוח ועיתונאים מן השורה הראשונה. המשותף לכולם, הפצרה חד־משמעית שלא לפרסם את שמם. אתה יכול לצטט את דברינו, אמרו והדגישו, אבל מבלי להזכיר שמות. קהל קוראיהם ומעריציהם מרביתו בארצות ערב ואין הם רוצים להיחשף לביקורת העלולה להתפתח לחרם. "מי כמוכם צריך להיות מעוניין שהשפעתנו בארצות ערב לא תפחת ולא תצטמצם." המרכזיות של היצירה התרבותית והרוחנית הערבית־מצרית היא עתיקה ועמוקה מן ההגמוניה המדינית של מצרים בעולם הערבי. "על מרכזיות זו חשוב להם לשמור ולדבריהם "גם למען תהליך השלום וקידומו." הדינמיות שלנו, המתפרשת בעיניהם כחיפזון, אינה תואמת את הטבע המצרי הרגוע והנינוח (שלא לומר עצל) ובמקרה זה גם לא את האינטרס המצרי.

"הקשרים שלנו עם העולם הערבי לא פחות חשובים לנו מן הקשרים שלכם עם יהודי ארה"ב. האם אתם תעשו משהו שיעמיד אותם בסכנה?" "את הקשרים או את יהודי ארה"ב?" – שאלתי. "את שניהם."

הם חרדים לגורל השלום ודואגים לו. "אם השלום הזה יישמט מן הידיים, המפסידים יהיו אתם ואנחנו. גם אם לא אל הילד הזה בדיוק התפללנו. הילד נולד וגדל והוא שלנו. למען השם, אל תסכנו את חייו!"

אנחנו, נסכן את חייו? – שאלתי בתמיהה. "והרי עשיתם זאת במלחמת לבנון" באה התשובה מניה וביה.

אוכלים את החי'רה במקומם

את הנאום הלוהט ביותר בעד השלום שמעתי דווקא מפיו של נהג מונית שהסיע אותנו לאלכסנדריה. למעשה היה זה נאום שתקף את הפלשתינים המעזים לבקר את מצרים ולהטיף לה ("כפויי הטובה") שבגדה בעניין הערבי ובאח הפלשתיני. המלחמות – לדבריו הן שמוטטו את כלכלתה של מצרים. את החובות עבור הנשק הסובייטי משלם עד היום המורה והנהג המצרי המשתכרים כארבעים דולר בחודש. "לשם מה הוו צריכים את מצבורי הנשק הזה? כדי להגן על מצרים מפני תוקפיה? לא, אלא כדי לצאת למלחמות לא לה ולשפוך דם בניה בסיני ובתימן. ועכשיו מעזים אלה שלמענם לחמה לפתוח פה גדול כשתחתם שלהם מתדשן בכוויית ואנחנו אוכלים חי'רה במקומם." נאום "חג" מונית מצרי. אילו אמר זאת לנוסעים יהודים הייתי חושד בו בחנופה. אלא שדברים אלה הטיח בערבי פלשתיני צעיר בטרם ידע הנהג שאני מבין ערבית. ומתי נודע לו, כשנזעקתי להפסיק את הוויכוח הסוער בין השניים בטרם יהפוך למריבה.

עיתונאי ערבי בכיר ממדינה אחרת, שאיתו הזדמן לי להיפגש פעמיים במהלך סיורי במצרים, חעילית נקט לשון תוכחה: אלהים אוהב להעמיד אתכם בניסיון. מימי אברהם ועד ימי יצחק. יצחק שמיר כמובן. כשהייתם נרדפים בכל העולם ידעתם לצעוק חמס ולהיות דוברי המוסר והאנושיות. בואו נראה – אמר אלהים למלאכיו – איך יתנהגו אלה הלכה למעשה כשהם יהיו החזקים והשולטים. אם עמדתם בניסיון או לא – אל תשיב לי. תשיב לעצמך. כשתחזור הביתה בשלום. אינשאללה.

אני מקווה ומאמין (ברוב תמימותי?) שאחד או שניים מבין הרבים שאיתם שוחחתי יביאו את הדברים שאמרתי אני להם בפני קוראיהם. ניסיתי לשמור על רוח הדברים שנאמרו לי, ותקוותי שגם הם יעשו זאת. במזרח התיכון גם לזה ייקרא דיאלוג. אם ספרי יבקיע את דרכו אל הקורא הערבי ויחזור אל לבו, ימים יגידו. אני את שלי עשיתי.

אמנון שמוש

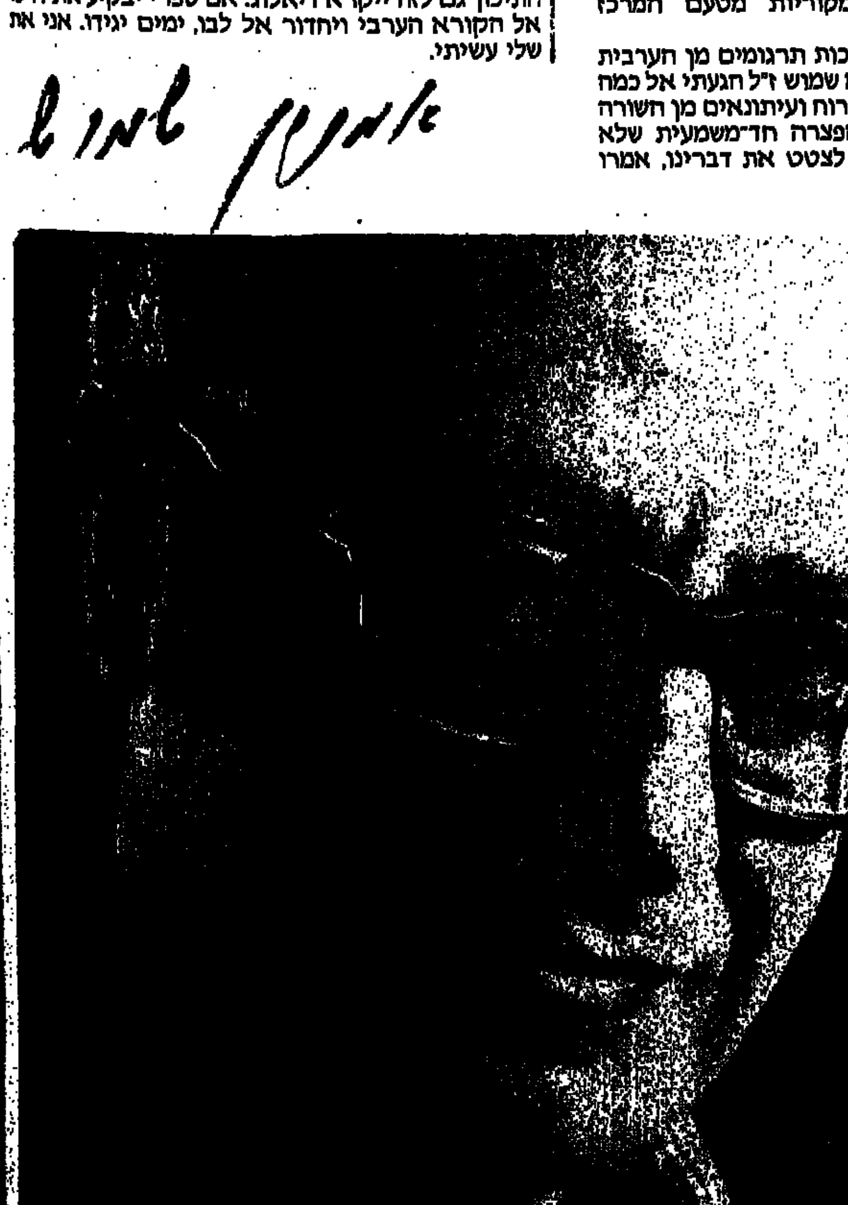

נולד בשנת 1929 בעיר חלב, היא ארם־צובא. עלה לארץ בשנת 1938. אביו, משה, בן למשפחה שלא יצאה מן המזרח התיכון; אמו, ריינה, בת למשפחת קבאסו אבן־ייחיא, נצר לשושלת אבן־ייחיא, מאנדלוסיה, ומצד אימה בת משפחת נחמד.

בהגיעו לארץ למד בביה"ס ביאליק בתל־אביב ואחר־כך בגמנסיה הרצליה. חבר בתנועות הנוער "המחנות העולים" ו"התנועה המאוחדת". עם סיום לימודיו ב־1946 התגייס עם חבריו לפלמ"ח ויצא להכשרה בכפר־גלעדי.

ממייסדי קיבוץ מעין־ברוך על גבול סוריה ולבנון. רועה צאן, מדריך נוער, מזכיר הקיבוץ, מורה ומנהל בית־הספר — תחילה המקומי ואחר־כך האזורי המשותף "עמק החולה".

החל בפעילותו הספרותית בגיל ארבעים, ומאז פירסם סיפורים, רומנים, שירים ומסות; תירגם ספרים וכמה חוברות. זכה בפרס ירושלים לספרות ופרס ע"ש ש"י עגנון, קיבל את פרס היצירה מטעם ראש הממשלה ב־1979, ומאז עיקר עיסוקו בכתיבה ויצירה. הרומן "מישל עזרא ספרא ובניו" עובד לסידרה דרמטית מקורית בטלוויזיה הישראלית והוקרן בקיץ 1983. הסידרה זכתה בפרס "כינור דוד".

הרי ושלומית
תמונת מצב חד־ממדית

מאת דודו פלמה

"הקיבוץ הוא בדן"
"לא. הקיבוץ הוא אחרת".
אנחנו מרבים לדבר על קיבוץ. אך מהו, בעצם, קיבוץ? נתק את משבצת הקרקע מרשת הכבישים וצינורות ההשקיה. הסר אחד אחר השני את הגגות, את הקירות, את העצים, את הירק. מה נותר? אנשים לבדם.

הרי

מצחיק. אילו הייתי עולה בשנת 1958 על אוטובוס מס' 841 ונוסע מכפר־סבא ישר לכפר הנשיא, הייתי חותך קרוב לעשר שנים מחיי.

על כל פנים בשנת 1958 עזבה משפחתי את העיר כפר־סבא שבשרון ועקרה לעיר מלבורן שבאוסטרליה. הייתי בן שמונה, לראשונה בחיי הייתי שונה. ילד ישראלי־יהודי, כמעט יחיד בבית־ספר גדוש ילדים אוסטרליים, רובם לא־יהודים (אחר כך כששבתי לארץ הייתי צריך להפוך מישראלי־יהודי ליהודי־אוסטרלי).

שנות ההתבססות הראשונות היו קשות מאד להורי ולי. תקופת ההתמודדות עם עבודה חדשה, שפה חדשה וחברה חדשה, היתה לנו משימה קשה מנשוא, ורק לאט־לאט יצאנו מתוכה לתקופה של סדר וביטחון כלכלי.

אני עצמי השתלבתי בזרם יותר בקלות. מאז ומתמיד היתה לי רגישות למניפולציות חברתיות, ועד מהרה מצאתי את מקומי שלי בחברה החדשה. הייתי לקפטן בנבחרת הכדורגל שבבית הספר, ואף נבחרתי כאחראי על מחזור התלמידים כולו. היו בי ניגודים. הייתי תלמיד מצטיין, אך הרבה חשק ללמוד לא היה לי. כך הפכתי לאלוף בית הספר בהמצאת שיטות המתמודדות עם הבעיה – איך להצטיין בלימודים בלי להתאמץ. ברגע שחיי בית הספר התמזגו לי בשיגרת חיי, התחלתי לבקש אחר מקורות התרגשות חדשים, מחוץ לבית הספר. כך הגעתי לתנועת "הבונים".

הרומן הראשון שלי עם "הבונים" לא היה מוצלח כל כך. לא הבנתי מה הם רוצים ממני, לא הפשיתי על מה הם מדברים, לא נדבקנו אחד לשני. אך כעבור שנים כאשר הלכתי שוב, במקרה, למחנה קיץ ב"הבונים" נכבשתי כולי. היתה שם קבוצת מדריכים חזקה ומגובשת. נערים בוגרים מאתנו שהציבו לנו מערכת בנויה היטב של חיי קבוצה רעיוניים, ששאפנו לחקות בכל מאודנו. כשבגרנו מעט הקמנו גם אנו קבוצה דומה של נערים ונערות שהתלכדה סביב חוויות ורעיונות משותפים, מסעירים מאוד ברובם.

לחודות על האמת, הבסיס הזה שנקשרנו אליו יחד, היה אוניברסלי בעיקרו. ארץ־ישראל היתה קיימת ברקעם של הדברים, כאפשרות אחת משלל האפשרויות המלהיבות שהחיים הציבו בפנינו. בתוך הקבוצה שלנו ב"הבונים" היו אפילו כמה חברים וחברות לא־יהודיים מבית הספר, שהשתתפו איתנו באורגזמות הרעיוניות של הקבוצה.

ואז באתי לכפר הנשיא לשנת הכשרה.

עוד כאשר היינו באוסטרליה חשבנו שכשנגיע לקיבוץ נפגוש את החברים ניצבים בשתי שורות מסודרות משני צדי המדרכה, מריעים, מניפים דגלים ומניחים, בדמעות בעיניהם, זרי פרחים לצווארנו. את המפגש הזה, הראשוני, עם הקיבוץ, לא אשכח כל ימי חיי: מבחינת התחושה הפנימית, זה היה דומה מאד לנחיתת אונס.

כשהגעתי למשק, אנשים אפילו לא הסתובבו כדי לראות מיהו הצעיר המוזר הזה שעמוס בכל כך הרבה שערות על הראש, הצועד מולם במדרכה. פשוט הייתי שקוף בשבילם. מזכוכית. ובאמת בהתחלה לא הבנתי המון דברים פשוטים שהיום הם מובנים לי מאליהם. כמו המושג המוזר הזה "מוסר עבודה", ומי מאתנו בכלל ידע מהו יום עבודה. הסתובבנו תלומים בשבילי הקיבוץ. כלל לא מודעים למה שקורה לנו. הקיבוץ תקף אותנו באלף מסרים, בו־זמנית, מסרים שלא היינו מסוגלים לקלוט, ולכן חשבנו שאינו משדר אלינו כלל. אני זוכר איך מוסי צעק עלי בקטיף תפוחים, שאני לא יודע לעבוד, ושאני הורס את הפרי ומי לעזאזל שלח אותי אליו. ואני אפילו לא ידעתי על מה הוא מדבר. הפעם הראשונה בה התחלתי לצאת מהעמימות ההיא קרתה בפרדס. יום אחד ניגש אלי גייסון, מרכז שנת ההכשרה, ושאל אותי אם אני מוכן לקחת על עצמי את ריכוז ההשקיה בפרדס. שלושה ימים עברתי ייסורי התלבטות קשים, עד שלבסוף קיבלתי החלטה למלא את המשימה.

רק אז התחילה הצטרפותי האמיתית לקיבוץ ואז גם פגשתי בשלומית. כששלומית ואני התחלנו להיות "חברים" עדיין לא נמצאתי בשלב בו היה עלי להחליט אם להישאר בארץ או בקיבוץ. בסוף הכל באתי להתנסות בשנה של חיי קיבוץ ואחר־כך לשוב לאוסטרליה.

היו לי המון דברים אחרים בראש. הדבר האחרון שבו רציתי היה להשתקע, להתחייב למקום מסוים, להיקשר לנקודה מיוחדת על הגלובוס. שלומית ואני נסענו לאוסטרליה וצפנו שם על גלי בירה ומוסיקת רוק כשלפתע פרצה מלחמת יום הכיפורים ותפסה אותנו ככה, צפים על הזרם.

עשיתי צעד שלאחר מכן, בהרהור שני, חשבתי אותו למעשה של שטות. במקום לצאת לטיול במזרח הרחוק, כמו שתכננו, עליתי על המטוס הראשון וחזרתי עם שלומית לארץ ולכפר הנשיא.

הפעם למפגש עם הקיבוץ היתה איכות אחרת.

לפתע נראו לי ותיקי הקיבוץ באור אידילי, כמו הפכו לאיזו הבטחה ישנה שהבשילה. הגשמה של אותן שיחות נעורים ב"הבונים" באוסטרליה. פתאום החלטה לחזור לא היתה מעשה שטות. פתאום התאמתי. היתה בי תחושה, שקיימת לפעמים אצל אדם המשחק במשחק הרכבת, כאשר חלק מהבלגן הכללי משתבץ פתאום במקומו הנכון. אני חושב שהיה זה החינוך בתנועה שיצר בי את החיפוש המתמיד הזה אחר קשר בין העולם של האידיאות לעולם המתגשם.

מצחיק, כאשר הציעו לי הפעם לרכז את ענף האבוקדו היה לי קל יותר להחליט. יותר מאשר אז, כשהייתי צריך לקבל אחריות על ההשקייה בפרדס. פתאום התגלה אלי מעגל חדש של נתינה. מעגל שפתח לפני ובפני מגוון חדש של יחסים בינאישיים עם ציפיות גבוהות כמגדל ותמיכות חדשות שזרמו אלי מן החברים, וממני אליהם.

אם אתה שואל אותי היום איך אני מכניס למשפט אחד את מהות היותי בקיבוץ, הייתי אומר לך שמאז שהגעתי לקיבוץ ועד היום לא הפסקתי לשאול את עצמי – למה אני פה.

זה לא מתולת ספק גרידא במכלול הסיבות והמניעים שהביאו אותי לכאן, אלא מתוך ניסיון להעלותם ולהחיותם מחדש ממעמקי השיגרה. וזה מה שמוסיף את הקסם להיות במקום שלי.

שלומית

אני בת משק. נולדתי כאן לתוך עולם צר־אופקים. לאן שהבטתי ראיתי את קירות ההירארכית, חזקים, קבועים וחונקים. הכל תורגם במהירות לחוקים נוקשים ובהורים עד גמירה של שחור־לבן ללא גוונים מתפשרים ביניהם. הייתי, ועודני, לכודה בתוך עולם סגור. מאז שאני זוכרת את עצמי יש בי רצון עז להימלט מעולם קשה זה. ותמיד, תמיד יצרו לי תחליפים. כשהייתי ילדה כבר גיליתי את "המסלול החרוץ" (חרוץ מלשון חריץ), זה המסלול המתחיל עם לידתך, עובר דרך בית התינוקות, מוליך אותך לבית הספר ומשם לשנת שירות, לצבא, ואז החיים פרושים לפניך עד לקבר. ואתה – לך תחיה אותם.

כשיצאתי לעבוד בבית־ספר שדה, הוקל לי פתאום. היה זה עולם מלא הרפתקאות, טיולים וחופש, במובן של חירות. המרחבים הפתוחים של נחל־תנינים בהרי הכרמל היו לגבי אנטי־תזה לחיי הסגורים בקיבוץ. כשפגשתי בהרי לראשונה לא התלהבתי כל־כך. אך היציאה לאוסטרליה היתה בשבילי המשך הגיוני לניתוקי מהקיבוץ. וכשחזרנו ארצה במלחמת יום הכיפורים, הרי התגייס לצבא ופתאום מצאתי את עצמי שוב לבד בקיבוץ.

שתי מלים יכולות להגדיר את שחשתי בזמן ההוא – שעמום ושימָמון.

כדי לברוח מתכלא הזה, הצר כעולם נמלה, הלכתי ללמוד ביולוגיה. כשאני מתבוננת בעצמי לאחור אני רואה אותי כל הזמן שרויה בציפייה למשהו גדול שיקרה. לאיזה שינוי עצום שהחיים יקרו בפני. בזמן לימודי גרנו הרי ואני בתל־אביב, ביחד עם מיקי ונוגה ברחוב רבנו תם. היתה תקופה נהדרת ועדיין לא רציתי לחזור, לשוב אל הצפוי כל־כך, אותם חיים צרים וחונקים.

בכל זאת חזרתי עם הרי למשק ואני ממשיכה לשאול את עצמי ללא־הרף – האם אני עושה את המעשה הנכון? האם זה מה שאני רוצה לעשות באמת? האם אני עושה את הדבר הנכון? האם זה מה שאני רוצה לעשות באמת? האם אני רוצה להישאר עד סוף חיי כאן?

כדי להימלט מן השאלות המציקות ומן הלבטים בניתי לי נוסחה חדשה. למרות שלא הלכתי עם זה, חיפשתי לעצמי נקודות תרימה, מעין נקודות שדרכן אתחבר אל המציאות ועם זאת אשמור על עצמיותי מוגנת. למשל, בניית משק הילדים והקמת הכיתה לביולוגיה שבתיכון. אלה נתנו מעט תוכן לחיי במקום. תראה כמה שזה מצחיק וכמה שזה אופייני. ההשלמה המכרסם בי – כדי לא להיות שייכת, התחלתי להיות מעורבת. ושוב אני ליצור תחליפים למעורבות. יולדת ילדים, קמה כל בוקר, עדיין מצפה לדבר חדש שיקרה. כל הזמן מגדילה את האתגרים, את נקודות התרימה. כאילו שהגדלתי את תוסר שייכותי למקום הזה. אני זוכרת, שלאחר השחרור מהצבא קראתי באחד הערב כתבה תחקיר על אחד מבתי הסוהר בארץ. נטלתי את המאמר ובכל הופיעה המלה "כלא" כתבתי במקומה את המלה "קיבוץ". את המאמר הזה שלחתי בעלון המקומי. ובאמת, המלה קיבוץ התאימה שם מאד. מקום שמקבלים בו ארוחות, שתייה, מיטה, סרט פעם בשבוע... וסורגים.

פתאום גיליתי שתחושת התנועה קדימה שקיימת בי, היא רק אשליה של תנועה. אני כאותו אדם העומד על מדרגות נעות, כאילו הוא נע קדימה בכוחות עצמו אך בסופו של דבר הוא ניצב במקום כל הזמן. כך גם אני, הוה בקיבוץ כעל מדרגות נעות.

הרי רואה בוותיקים הבשלה של אידיאל. הוא רואה בהם את היופי וההוד שבהגשמה אוטית לחומם היציב של רעיונות המפכים מבפנים. ואני רואה בהם את סוף הדרך. אני אראה בסוף דרכי שלי, כפופה, זקנה, חסרת ישע ומצפה עדיין למשהו גדול שיקרה, משהו שלא קרה.

כוחה של מלה

הסרט "שם הוורד" מחזיר אותנו אל ימי הביניים החשוכים, אל התקופה שבה שרפו ספרים, כלאו וחינכו מחדש את המפקפקים בהשקפה השלטת. הסרט זכה להצלחה מרובה באירופה

מאת יעל ישראל

תמיד היו אנשים שרצו לשלוט על מאגרי ידע. אנשים שרצו למנוע מאנשים אחרים להשיג דעת וחכמה מטעמי שררה. ריכוזיות של דעת היא גם חשגת [illegible]. והמונים נבערים הם החיילים המשמעים ביותר של עריצים כוהניים, [illegible] שהפצת הרוח, ההשכלה והמדע הם אויבם הגדול ביותר.

במשך אלפי שנים גורמים מעוניינים הסתירו במרתפים ספרי חכמה עתיקים שעברו מדור לדור. שרפו ספרים. העלו [illegible] ומפקפקים על המוקד. ותמיד היה גם איזה גלילאו שחס על עורו והסכים לחזור בו "מדברי כפירתו הנוראים".

הסרט "שם הוורד" חוזר לאחור, לימי־הביניים החשוכים כדי לתאר חיזיון אפוקליפטי שחוזר על עצמו כמעט מדי [illegible] ומן הסתם עוד יחזור. שורפים ספרים. מצנזרים ידע ומסתירים מידע. הורגים, כולאים ומחנכים מחדש את המפקפקים והמתנגדים. עדיין יש כאלה שרוצים לשלוט על הדעת ולמנעה [illegible] כדי לשמור על המצב כמות שהוא. ואם לעשות פרפרזה עצובה ומפוכחת על הבדיחה הידועה – עריצים לא משתנים, הם רק מתחלפים. ועריצות [illegible] נוח בשלום עם נאורות.

"שם הוורד" מבוסס על רב המכר של הסופר האיטלקי **אומברטו אקו**, פרופ' להיסטוריה ולסמיוטיקה. הסמיוטיקה [illegible] לעומקם של הסימנים הלשוניים [illegible] וכמי שעוסק בכך אקו יודע את כוחה של המלה. הדעת היא [illegible]. והדעת היא הנושא המרכזי [illegible] הגנוז, במתכוון, כדרמת מתח [illegible] שהיא גם רומן אינטלקטואלי. אוצר בלום של ידע, המון ידע [illegible]. אזכורים ספרותיים, הפגנת [illegible] היסטורי מעורר כבוד אודות ימי־הביניים והבחנות תיאולוגיות נוצריות. [illegible] עמוס ברמזים, כשם שגיבורו [illegible], הנזיר וויליאם איש באסקרוויל, [illegible] רמזים לפתרון תעלומת הרציחות [illegible] במנזר.

בימי הביניים האפלים

[illegible] ש הרואים ב"שם הוורד" עיסוק בתעלומות. גם הוא, כמו מרבית ספרי המדע הבדיוני, עוסק באפוקליפסה, יום [illegible] שלאחר עידן שחיתות מוסרית [illegible]. בעיסוק הקשיש כימי העולם: מלחמת בני־אור בבני־חושך. כמותם, גם הוא מתבסס על סממנים מחזון יוחנן האפוקליפטי מ"התגלות", החלק החמישי והאחרון הברית החדשה, שהוא [illegible] ספר המדע הבדיוני הראשון שנכתב. [illegible] התגלה דווקא בימי הביניים, שעל פי המיתוס הם ימים אפלים של קנאה דתית חשוכה. אפשרו לאקו להתרכז במה שידוע על ימי הביניים (הוא עצמו מומחה להיסטוריה של עת זו) במקום להסתבך בתיאורים מומצאים של עולם עתידי מבהיל שהם לעולם מוגבלים, מפאת הדמיון האנושי המוגבל. במקום להמציא יצור ירוק מכוכב אחר, קטום ראש ובעל שלוש רגליים מחמאה ה־32, הוא בחר בימי הביניים. די בהזכרת השם כדי לעורר אסוציאציות של עולם מבעית, מעוז רשע ושחיתות. ימי הביניים של אומברטו אקו ושל הבמאי **ז'אן ז'ק אנו** בסרט הם בדיוק התגלמות הסיוט הימי־ביניימי שיש לכל אחד על התקופה. נראה כאילו התקבצו בסרט כל העיוותים האנושיים שבנמצא, כל הטירופים והגועל. הסרט מתרחש בתוך מנזר קודר ומבודד, בראש מבצר נעול ומסתורי ובו אוצר של ספרי חכמה עתיקים מאז ימי אריסטו. במנזר חיים כשישים נזירים חיי שפע וסביאה הוללים, בעוד המוני העם שבחוץ נמקים מרעב. במקום שיהיו מופת של אור, רוחניות וחכמה, כמו נזיריו של הרמן הסה ב"נרקיס וגולדמונד", הנזירים של אקו הם טיפוסים נאלחים ובהמיים, גשמיים ונבערים מדעת, שטופי תאוות וסטיות. הם אמנם משמרים ספרים אבל לא קוראים בהם כי יש מי שמונע מהם הצצה באסור מכל: ספרים חילוניים המתנגדים לדעת הכנסייה, ולפיכך לאינטרסים שלה. בצורתם החיצונית התרכזו כל המומים המולדים ועיוותי הטבע האכזר. דומה שהמנזר הוא מקום מפלט לצולעים, פיסחים, הרומי־אף וחולי גרענת. כל מום שעולה על הדעת יש בסרט. גיבן מבעית בעל פני סוס ושיניים רקובות, או נזיר אנדרוגינוס שנראה כמו דיוויין. ממש סופרמרקט של כיעור. המנזר, קורת גג "קדושה" אינו אלא מקום מפגש לסטיות. נזירים זקנים מבהילים וחשקניים שנראים כמו גל עצמות חומדים את בשרם הרענן של פרחי כמורה צעירים וענוגים, וזה שנראה כמו דיוויין נותן לנזיר שחום ויפה רשות לקרוא בספר אסור תמורת "מס" לטיפות בישבן. הסיוט והגועל חוגגים.

שוב מוצגת הנצרות כדעת חשוכה ומסוכנת שהקימה מפלצות סוטות. דת מפולגת שכילתה את עצמה בשל תאוות כוח ובצע. אקו מראה את הנצרות בכל גיחוכה הפומפוזי. מה שמעסיק את החכמים הנוצריים (גם היום) זה כל מיני פירושים על קוצו של יוד ודקדוקי עניות. כמו האם גלימתו של ישוע היא רכושו או ניתנה לו למשמרת מידי האלוהים. האם ישוע המשיח היה בעד או נגד צחוק והידוד. פלפולים עקרים וקטנוניים. אקו מתאר את הפילוגים האידיאולוגיים בין היריבים הדתיים במלוא האירוניה. בעימות בין הפרנציסקנים הסגפניים, הבנדיקטים המתמירים ונציגי הכנסייה הקתולית המגונדרים מתגלה המחלוקת החשובה ביותר שמעסיקה אותם. למי לכל הרוחות שייכת גלימתו של ישוע? אז, זה היה בבחינת יחרג ובל יעבור. אנלוגי למיהו יהודי (ומיהו אתיופי). הכנסייה לא ששה לפירוש הפרנציסקני לפיו נושאי הבשורה הסתפקו במועט, לבשו בגד צנוע והתפרנסו מיגיע כפיים ולא ממנחת העם. הכנסייה, שיושבת על הררי כסף מתרומות ומסים, לא אהבה את הרעיון והששה שיסית את המוני העם נגדה. לפיכך במשך שנים נחשבו הפרנציסקנים לכופרים ומצאו עצמם טרף למסרקות הבשר של מעני האינקוויזיציה הסדיסטיים. שוב, עניינים של פוליטיקה. גם את הדעת מפרשים לפי אינטרסים חולפים של בעלי השררה.

ב"שם הוורד" האינקוויזיציה שורפת כופרים־לכאורה שעסקו בכישוף וקסם שחור, כדי לסמא את עיני ההמונים ולהסיטם ממוקד השחיתות האמיתית מפחידים אותם במיתוסים מאגיים. קנאה דתית חשוכה לא עברה מהעולם. מי שרוצה להתעלם מהפרשנות הרלוונטית של "שם הוורד" יכול להתייחס אליו כאל רומן היסטורי. אבל אומברטו אקו לא כתב רומן היסטורי אנכרוניסטי.

אינו אחד נאור

בין השוטים, המעוותים ובעלי המום המסמלים את החשכה, יש איש אחד שמייצג את העולם הנאור. וויליאם איש באסקרוויל (שון קונרי), נזיר פרנציסקני כאח ואלגנטי, היפוכם של נזירי המנזר. זיק של אור נאור במעוזם של כוחות השחור. וויליאם הוא מלומד ונבון, חריף וערמומי, דק הבחנה. אמן של התבוננות והקשים לוגיים. כשהוא רואה נזיר רץ לכיוון מסוים ומחזיק בשיפולי בטנו הוא מסיק ששם נמצא בית הכבוד. הפיוזות האינטלקטואלית שלו מכעיסה את הכמורת השולטת בחסות הבורות, על אף העובדה שהוא הגיע למנזר לפי בקשתה, כדי לחשוף את הפשעים האפלים המתרחשים בין כתליו האימתניים. באסקרוויל נראה כמו כל דבר, רק לא כמו נזיר חסוד. לא במקרה הלביש עליו אקו סממנים שרלוק הולמסיים. שרשרת רציחות, ועלילת המתח החיצונית, היתה יכולה להתרחש גם בברלין או לונדון כרקע לפרשת תככים של ריגול בינלאומי. אקו משתמש בעלילת המתח הפשטנית ללא איסטניסיות, אבל אין היא אלא כיסוי.

באסקרוויל־הולמס, הנעזר בחניכו הצעיר והענוג, הנזיר אדסו (**כריסטיאן סלייטר**) שהוא דר' ווטסון שלו – מתחקה אחר רשת הרמזים לרציחות. האינקוויזיציה צמאת הדם ובראשה האינקוויזיטור הראשי (**פ. מורי אברהם**) כבר מצאו את האשמים. הם מחליטים שכל מה שקרה הוא עונש מידי שמים על הימצאותה של מכשפה בין כתלי המנזר. הפתרון שלהם קל. שרפה המונית של שעירים לעזאזל למען יראו וייראו. באסקרוויל, איש אוהב ספר ויודע ספר, איש חכמה אמיתי, יודע בדיוק מה הבעיה. לא השמים הם שמעינישים את הנזירים. מישהו במנזר שונא את החכמה ולא רוצה שתגיע להמונים. חכמה היא גם ספקות, סתירות ואירוניה. הצחוק והפקפוק הם אימת בעלי השררה. וויליאם מפענח את התעלומה. במעבה ספריית החכמה המזולה ביותר בעולם, הוא מתעמת עם ראש המנזר, זקן מצומק והולה קטרקט, דתי קנאי והשוך ששונא את הצחוק, כי לדעתו הוא מבטל את היראה, ובלי יראה אין אמונה.

"לא כתוב בברית החדשה שמותר לצחוק" – הוא אומר. "גם לא כתוב שאסור לצחוק" – מתריס נגדו וילאם בחיוך. הנזיר שונא הצחוק מתעב במיוחד את ספרו של אריסטו על הפואטיקה של הקומדיה. אקו "המציא" ספר כזה בשביל ספרו. בסוף הסרט עולה ספרו של אריסטו בלהבות. ומי יודע, אולי אריסטו באמת כתב ספר כזה רק לחשוב על כל ספרי החכמה שלא נמלטו מידי מדורותיהם של קנאים חשוכים תאבי כוח.

שון קונרי, זיק של אור בחשכת ימי־הביניים

זה ראיון

עם עורכי עיתונים רוסיים

„אין דבר כזה 'פליט' – כשקיימת מדינת־ישראל"

מאת ישראל זמיר צילם בועז לניר

„פורום" – עיתונם של מפ"ם והקבה"א

„סברה" – עיתון לנוער, המחלקה לעליית ילדים ונוער

„ראשית, עליהם לצאת משם" – בשיחה עם העיתונאים

● גיאורג מורדל – עורך שבועון „קרוג", השבועון הנפוץ של העלייה הרוסית. „קרוג" יוצא בכעשרת אלפים עותקים. בבחירות האחרונות ניסה מורדל לתרגם את הפופולריות של „קרוג" לקולות, והיה מס. 2 ברשימה.

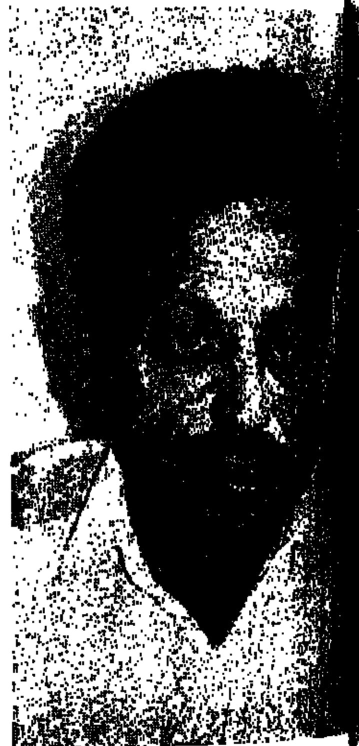

ישראל שמיר – פובליציסט ב„על המשמר", היה דובר סיעת מפ"ם בכנסת. יוצא רוסיה, עיתונאי וסופר. עם הבי.בי.סי בלונדון, טוקיו ודרום־מזרח אסיה. כותב בכתבי־עת רוסיים בארץ ועורך־משנה של „פורום".

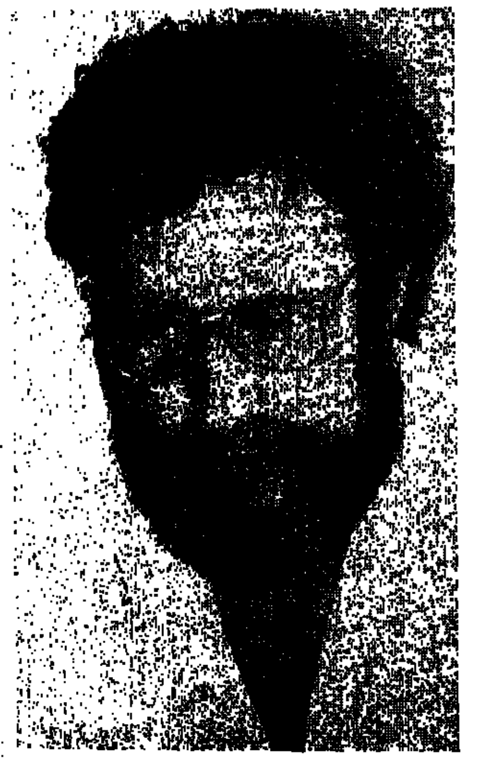

ברוך שילקרוט – עורך ירחון מפ"ם והקיבוץ־הארצי ברוסית, „פורום". חבר קיבוץ נגבה, אסיר־ציון לשעבר.

מיכאיל גרובמן – צייר, משורר וסופר. כותב לעיתונים רוסים בארץ. בעל דעות עצמאיות ואינו הולך בשום תלם. מקובל על יוצאי רוסיה הודות לכישוריו האינטלקטואליים ולכתיבתו הפובליציסטית.

● ולאדימיר חנליס – עורך השבועון „אלף", שנוסד על־ידי חסידי לובאביץ', אך הינו עיתון עצמאי. השבועון נקרא גם באמריקה ובארצות אחרות. ייחודו – במאמריו הרבים בנושאי יהדות.

בישראל יוצאים כמה עיתונים בשפה הרוסית. העורכים, יוצאי ברית־המועצות, מעצבים בכתיבתם את דעת־הקהל של עלייה זו. בכל הנוגע לישראל ובעיותיה, הם, יותר מכל ציבור אחר, נאבקים נגד הנשירה, למען קליטה, ואם תרצה: הם־הם המסבירים האמיתיים של מדיניות ישראל לאוכלוסיה שבחלקה זה עלתה ארצה. אירחנו שלושה עורכי עיתונים ושני פובליציסטים וביקשנו באמצעותם לחוש במשהו את דופק החיים של הקהילה הרוסית בישראל. קשה היה לנווט שיחה זו. הם דיברו על מצוקות, התווכחו ביניהם, אך התמונה העולה, אף אם חלקית — נותנת מושג מה משלל התפישות של יהדות ברית־המועצות בישראל.

מה דעתכם על ועידה בינלאומית? האמנם יגיעו 12,000 עולים מברה"מ? האם אתם בעד טיסות ישירות ממוסקבה לישראל? האם עדיין קיים המושג „פליט"?

ולדימיר חנליס: אין דבר כזה פליט מברה"מ, כאשר קיימת מדינת־ישראל. אין דבר כזה כיום פליטים יהודים. לא ייתכן פליט שבורח עם שמונה מזוודות, עשרה ארגזים, כולל ריהוט ופסנתר. מי שלוקח איתו רק אלבום תמונות — הוא פליט. אך פסנתרן בדרגה שקיבל ויזה לישראל — צריך לעלות למטוס במוסקבה ולרדת בלוד.

גיאורג מורדל: שיסעו להם היוצאים מרוסיה לאן שהם רוצים. אנחנו זרקנו להם חגורת־הצלה, וזהו עניינם אם לתפוס אותה או לא. אנחנו את שלנו עשינו. אם נהפוך את ישראל למדינה יותר מושכת, למדינה יותר טובה — הם יבואו. אך אסור להציג את השאלה בין ישראל לבין להישאר שם — זה תמוה. דיברתי עם כמה סנטורים מארה"ב שביקרו בישראל והם אינם מבינים כיצד אפשר לדרוש מארה"ב שלא תכיר בהם, ביוצאים מרוסיה, כפליטים. הם הלא יודעים שברה"מ היא בית־כלא סגור. אני רוצה לראות את שמעון פרס בא אל הנשיא רייגן ותובע ממנו שלא להכיר בהם כפליטים ושלא יתנו להם להגר מברה"מ.

ישראל שמיר: צריך לחשוב על המטרה הסופית ובעיניי — הענקת יותר אושר לאדם. זוהי נקודת המוצא. אם אנשים לא מאושרים כאן — אסור להכריח אותם לחיות פה.

גיאורג מורדל: כשבאתי ארצה אמרתי לעצמי סטופ, לא זז עוד מכאן. הוזמנתי לעבודה בשוודיה, איטליה, גרמניה, בריטניה ולא נסעתי. הציעו לי עבודה גם בניו־יורק. אמרתי לא, אני לא רוצה להיות יהודי בארץ זרה.

ולאדימיר חנלי"ס: „לא יכול להיות פליט עם שמונה מזוודות, עשרה ארגזים ופסנתר"

מיכאל גרובמן: „אסור לנו להביא לכאן אנשים בכוח"

גיאורג מורדל: „אנחנו זרקנו להם חגורת הצלה: זהו עניינם אם לתפוס אותה"

מיכאל גרובמן: גיאורג, אתה לא יכול להסתדר בכל מקום, ואילו לי טוב בכל מקום. היה לי טוב באמריקה, בפריס. אני חי בישראל ולא תלוי פה. זכותו של כל אחד למצוא לו מקום שטוב לו להתמקם בו. אם יהודי נרדף מגיע לארץ ישראל וככה הוא מרגיש... אני לא נמנה עם הנרדפים. אני רוצה לבוא לכאן, אך לא כפליט. אחד הדברים שהורס את התווך הציוני הוא העובדה שמדינת ישראל לא קמה מכוח הציונות אלא מכוח בעיית הפליטים. ההחלטה לאן לבוא היא בגדר החלטת המשפחה, ואינה קשורה לנושא העלייה. יש לשאוף להגיע לפתרון הכי אנושי ולא הכי יהודי. לא אזמין את אחי לבוא לכאן, כי לדעתי לא יהיה לו פה טוב. אני לא מנסה להקריב אותו. אחי מהנדס ואי אפשר להגיד לו שיהיה רואה חשבון כי אין פה עבודה למהנדסים, והכל למען הציונות! מי שמדבר כך נועל את השערים בפני העלייה הרוסית. יהודים רבים הם רופאים, אז אם אין עבודה לרופאים בישראל — לא אזמין רופאים לישראל. אני חושב שחייהם של הרבה רוסים פה לא יהיו טובים. אשר לטיסות ישירות, מדינת ישראל יכולה לטעון שהמטוסים שנחתו במוסקבה הם מטוסים ישראליים והם טסים ישירות ללוד. מי שרוצה להגר לאמריקה — זוהי בעיה שלו. אם הוא ירצה להמשיך מלוד לניו־יורק —, זה עניינו. פגשתי הרבה יהודים בישראל שמקומם לא בישראל, והכל שהם פה.

ולדימיר חנליס: מדוע אתה שופט אותם? מדוע אתה אומר הכל פה פה?

מיכאל גרובמן: אם אדם אומר לי שהכל פה שנוא עליו והוא רוצה לשוב לברה"מ.

ולדימיר חנליס. אל תאמין לו! לא שמעת אותם דברים מפי ישראלים...

מיכאל גרובמן: הסתובבתי הרבה מאוד באמריקה. פגשתי אנשים רבים בדרך כלל „עמך" שמקומם, לדעתי, הוא כאן. פה הם היו מרגישים טוב. שם קשה להם. אמריקה חונקת אותם. אורח החיים המבוסס על כסף מכביד עליהם. למה הם הגיעו לשם? כי הם נסחפו. אם תהיינה טיסות ישירות ללוד — יהיו גם כאלה שייסחפו לכאן ויישארו. אך יחד עם זאת אני חושב שאסור לנו להביא לכאן אנשים בכוח. זהו משחק באש. אנחנו לוקחים על עצמנו אחריות שרק ההיסטוריה תוכיח אם צדקנו או לא. רוסיה היא בית סוהר. עם גורבצ'וב ובלעדיו. אחי ואחותי בלנינגרד. אם ירצו ויזה לישראל — אשמח לשלוח להם, אך ראשית עליהם לצאת משם.

גיאורג מורדל: בשנות ה־70 הרוב מרוסיה בא ארצה. ברוסיה ידעו שבישראל מקבלים דיור, עבודה, ויש משרד קליטה, ויש סוכנות. העלייה גדלה והאנשים לאט־לאט הסתדרו. המיפנה חל ב־1976 כאשר המכתבים באו לתאר את הקשיים ולעומת זאת היו מכתבים אחרים מברוקלין, ניו־יורק. היום כבר אי־אפשר להחזיר את הגלגל אחורה. בעתיד אולי תתחלק חצי־חצי. מה עשוי להחזיר נושרים ארצה? עוד אולי פיטורין מעבודה, קצת דיבורים אנטישמיים, אם יעלה לשלטון איזה שונא יהודים. המשלחת של ועידת הנשיאים שהגיעה לכאן ידעה שהם יושבים שם על קצהו של הר־געש.

מיכאל גרובמן: על איזו אנטישמיות אתם מדברים? בירושלים גיליתי „אשכנאצים לאושוויץ". פעם נסעת במכונית עם שלט לבן והמרוקאים קיללו אותך. תראו מה קורה פה ליהודי אתיופיה. הרושם כי רוב יהדות ברה"מ שעולה ארצה פונה אל הדת.

ולדימיר חנליס: זו אמת. הרוב כבר טעם טעמה של מדינה סוציאליסטית, דגל אדום, האינטרנציונל. הדת היא אחת הסיבות ליציאה.

גיאורג מורדל: איני בטוח שזו אמת. ישראל אינה מציבה אתגר רוחני לעולי ברה"מ. כאנו בשנות ה־70 ולא הוצע לנו קיבוץ או מושב. בכל זאת ביקשתי והלכתי למושב. שם הערימו עלי המון קשיים. קיבוצים לא איש שבא, ויש קיבוצים שבהם הילדים לנים עם ההורים. היחידים שהציעו עצמם היו המסיונרים של חב"ד. ציידי נפשות אלה הציעו הלוואות, הזמינו לסמינרים ושאר מעשי נסים ונפלאות אלוהיים. האדם בא ארצה מבולבל ופתאום מוצא את עצמו בישיבה, כחוזר בתשובה. אין [...] שישנם גם כאלה שמאמינים באלוהים והם באו עם ריקנות ומוכנים לחיות דתיים.

מיכאל גרובמן: ברור שהעלייה ברובה אינה דתית. בשנים האחרונות הולכים לאמריקה ולא באים לישראל. מי בא לכאן? דתיים. שהעלייה הרוסית היא דתית זה אבסורד. היום, בין יהודי רוסיה שנתפסים ליהדות מספרם שווה לאלה שנתפסו לנצרות. זהו ביטוי של התנגדות למשטר. אנשים לא יודעים איך להתנגד, אז הם נתפסים [...] לקחת בחשבון מי הם הדתיים שבין עולי רוסיה. אנחנו רואים [...] שם היו קודם־לכן נוצרים או בודהיסטים ממשפחות מאוד [...], שאף פעם לא היו בקשר עם היהדות, הולכים לדת כאלה [...] לעתיד, שאין להם מקצוע ואחרים שחושבים על פרנסה וחיים [...] נכנסים לקולקטיב דתי, כי פוחדים לחיות בלעדיו. אם ניקח את [...] ברה"מ או בעיית דת אצלם אינה קיימת. ואם מדברים על דתיים, [...] מכתבי איומים מיוצאי רוסיה, שהם כיום חברי „קשת", ציונים [...] המדינה, הללו שציירו צלבי קרס על קבר הרצל. מי שאפל

ישראל שמיר: „נקודת המוצא שלנו צריכה להיות — מתן אושר לאדם"

ברוך שילקרוט: „הייתי אולי הקומוניסט האחרון בלנינגרד ובשל כך ישבתי בכלא"

סוציאלים ברוסיה — נעול בפני מושגים סוציאליסטיים בישראל. רוב עולי רוסיה הצביעו בבחירות האחרונות לליכוד, לתחיה ולכהנא.

האם הקיבוץ אף פעם לא הוצג כאתגר?

גיאורג מורדל: שליש מן העולים הם עירונים, יוצאי מוסקבה, למעלה ממחציתם באו מערים גדולות והם בעלי השכלה גבוהה. האם הם ילכו לעבוד ברפת? זה אבסורד! רובם מהנדסים, אקדמאים. אין זה נכון שהרוב פנה ימינה. ב„סולל בונה" ובהרבה מוסדות הסתדרותיים נקלטו מהנדסים וטכנאים יוצאי רוסיה לרוב. חלקם אף הצביע מערך. להערכתי רוב העלייה הרוסית התחלקה באופן שווה בהצבעתה בין הליכוד למערך. נכון הוא שבמקום שלישי הופיעה „התחיה".

מה לגבי מפ"ם?

מפ"ם התנתקה מהמערך והיא היום פחות פשרנית ויותר תוקפנית. למפ"ם יש אידיאולוגיה הרבה מאוד בעייתית.

ברוך שילקרוט: אני כאן יוצא דופן. אני חבר קיבוץ נגבה כבר עשר שנים. מי שטוען כי הרוסים לא הולכים לקיבוץ, כי צריך לעבוד ברפת — אינו מכיר את הקיבוץ. בכל קיבוץ תמצאו פרופסורים ואנשי רוח. ההשכלה בקיבוצים היא הכי גבוהה, כולל הרפתנים. הרוסים אינם הולכים לקיבוץ לא בגלל שאין שם אנשים משכילים. הם יכולים לעבוד שם במקצוע שלהם. המפעלים התעשייתיים זקוקים למהנדסים. הלכנו לקיבוץ נגבה כדי להקים בו גרעין של עולי ברה"מ. בנגבה היו בשעתו כ־100 עולים, אך כמעט כולם עזבו ונותרו רק 4־5, שהם אידיאליסטים, שרצו לנסות. המנטליות שלנו היא שונה. אתם יוצאים נגד הקולקטיב. בברה"מ לא היה קולקטיב. גרנו שם כל אחד כמו זאב בודד ביערת אינדיבידואליסטים אחד אחד. זה לא היה סוציאליזם, זה לא היה קולקטיביזם ולא קומונה. הייתי אולי הקומוניסט האחרון בלנינגרד. כולם שם כבר מזמן עזבו את הקומוניזם. בשל כך ישבתי בבית הסוהר, שלא יספרו לי על סוציאליזם בברה"מ. כשאמרתי שבחוברת של לנין כתוב כך וכך — השליכו אותי לבית־הסוהר. אנחנו אינדיבידואליסטים וקשה לנו מאוד להתארגן ביחד. התאחדות עולי ברה"מ מפולגת להרבה ארגונים שנלחמים אחד בשני.

ולדימיר חנליס: אין זה אומר שהעלייה הרוסית אבודה. לוקח זמן ללמוד מהו דמוקרטיה. אף פעם לא חיינו שם חיים דמוקרטיים. אין טעם לדבר על הדת, כי אנחנו לא דתיים. נכון הוא שרבים במוסקבה ובלנינגרד חוזרים בתשובה. לימודי העברית בברה"מ מובילים להתעניינות בדת, בהיסטוריה היהודית ובעם היהודי.

כל יום

23.4.87—17.4.87
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

17.4.87

09.00 טלטקסט — עד כאן.
09.05 שעת כושר.
09.15 רכבת ההפתעות.
09.35 גנב — טוני הוא תלמיד בית־ספר שביצע גנבה. שופטת הנוער ממנה קצין מבחן כדי שיתקרב אל הנער ויעמוד על מניעיו.
10.00 לטי — פרק 5.
10.25 איזיס — פרק 11: נהגת.
10.45 מסע לאיי הדרום — פרק ב': אלים, איים אבודים ואוניות טבועות.
11.35 סרט קולנוע בין שני אחים — עו"ד מצליח המחליט לרוץ לקונגרס, מגלה שאחיו הסייר הוא פורץ. עליו לבחור בין הקריירה הפוליטית שלו לבין העזרה לאחיו. האם יסגירו למשטרה?
13.15 האוניברסיטה הפתוחה.
13.45 טלטקסט — עד כאן — וחדשות קול ישראל.
13.50 גברת פלפלת — בשידור חוזר.
14.00 המכריח — פרק ד': הבוגד המכוכב (חלק ב').
14.30 משפחת פאליסר פרק 14 — ליזי

ג'ון טרבולטה, בסרט הקולנוע „שיגעון המוסיקה" (22.15)

נגנשה על ידי כל ידידיה חוץ מאמיליוס. היא נישאת לו. מארי פיניאס נפטרת בלידה ופיניאס חוזר מאירלנד והוא עדיין מעורב בחייה של לורה שברחה מבעלה.
15.25 מפגשי בראשית.
15.40 מאה ציורים מפורסמים.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת — מנחה: דן מרגלית.
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 ספינת האהבה.
17.20 לקט שירים (ערבית).
18.30 סרט ערבי.
19.20 על המרקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שיר לשבת.
20.05 ערב שבת — סדרת שיחות של הרב שמואל אבידור הכהן על נושאים מתוך פרשת השבוע.
20.15 יומן.
21.15 ממני — תכנית ראיונות עם מני פאר.
22.15 סרט קולנוע — שיגעון המוסיקה — (ראה הפניה).
00.10 פסוקים לשבת.
חדשות הלילה.

סרט קולנוע — „שיגעון המוסיקה" — *סרט שהיה ללהיט קופתי אדיר בסוף שנות ה־70 והפך את הדמות המרכזית בסרט, השחקן ג'ון טרבולטה, לכוכב. סיפורו של טוני מאנרו, בחור בן 19 שעובד עבודה אפורה כזבן, אולם לשבוע הוא יוצא משיממונו: במוצאי שבת הוא מתקשט במחלצות אופנתיות לקראת ריקודי הדיסקו בדיסקוטק השכונתי — שם הוא נחשב לאלוף שאין כדוגמתו. עיקר הסרט בפזמונים של להקת הבי־ג'יס, ובריקודים המעורים בביצוע טרבולטה וקארן גורני.*
שעה — 22.15

שבת טלוויזיה

18.4.87

16.00 זאב מעופף — שם הפרק: החלום האמריקני.
16.50 קיצור החדשות (ערבית).
16.52 שיגעון גדלות — קומדיה עם לואי דה־פינס (ראה הפניה).
18.30 למשפחה 1. בני סיידא ידגים הכנת סלט אספרגוס. 2. קירות גבס מסוגים שונים מאפשרים שינוי מהיר בתכנון הפנימי של הבית. 3. קשקשים בשיער — תופעה המוכרת לרבים. קובי בר יורגים כיצד לטפל בקשקשים. 4. עיצוב חלונות ראווה הוא מקצוע חדש יחסית בארץ. מהי עבודתו של מעצב חלונות הראווה? מהם האילוצים המנחים אותו? 5. החגורה היא אבזר קישוט לבגד. ברכה פישלר עיצבה כמה חגורות. 6. תצוגת אפנה בבית ספר סליגסברג בירושלים — דגמים שעשו התלמידים בהשראת כרזות ישנות (ערבית).
19.00 בידור חוץ לארץ — ריקוד להיט.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 משפחת קוסבי — שם הפרק האם רודי חולה? קליף נשאר בבית להשגיח על רודי, בתו החולה. עד מהרה קליף נוכח לדעת, שלא די להיות רופא כדי להשגיח על ילד חולה.
20.30 צירופים — תכנית אירוח דו־שבועית הפעם תכנית מיוחדת לשבת חול המועד של פסח מנחה: חיים זיסוביץ.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.35 ספורט: משחק השבת.

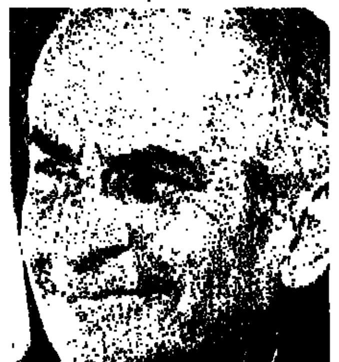
לואי דה־פינס, בקומדיה „שיגעון גדלות" (16.52)

22.35 אגדת האיש הלבן — דרמה בהפקת הטלוויזיה האוסטרלית (ראה הפניה).
23.55 פסוקו של מקום — מבט אל ים סוף.
חדשות הלילה.

„שיגעון גדלות" — *קומדיה עם לואי דה פינס. לואי דה פינס משחק את דמותו של פריץ סמרדי, בתפקיד עוזרו האישי משחק איב מונטאן. פרשיו של המריץ קושרים קשר נגדו ומורידים אותו ממעמדו. המריץ מנסה להכשיל את הפרשים בעזרת עוזרו האישי, אך מסתבך בקומדיה של טעויות. עוזרו מתאהב במלכה, שהיא ממוצא גרמני, אומנתה של המלכה מתאהבת בעוזרו האישי של המריץ...*
שעה 16.52

„אגדת האיש הלבן" — *דרמה בהפקת הטלוויזיה האוסטרלית. מק, איש שפרש, מוזר להתבגע לזקנתו. הוא משכנע את ידידו, אישים במוות, להשקיע את כל חסכונותיו ברכישת ספינת דיג, כדי לשוב אל הים. נער מן הילדים מצטרף אליהם כנער־סיפון. למרות אי־שביעות הרצון שהוא גורם לאשתו, מק המזדקן מוצא שוב טעם להיות.*
שעה — 22.35

ראשון טלוויזיה

19.4.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 תיאטרון אגדות עם
09.45 לטי — פרק ו'.
10.10 מסע לאיי הדרום — טיקופיה.
11.00 וחי אחיך עמך — תעוד חגיגת המימונה בשנת 1986.
11.30 להקת הברירה הטבעית.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.05 סרט קולנוע — שירלי טמפל.
15.35 הורה אפרוחים ונעורים מירושלים במחול תופים ומצילתיים.
16.00 ילדי המים — סרט דרמה אנגלי משולב בונפשה. יצירת מופת, המבוססת על ספרו הקלאסי של הסופר הויקטוריאני צ'ארלס קינגסלי. הסרט מספר את קורותיו של טום, נער־יתום המשמש שוליה למנקה הארובות האכזר גריימס. גריימס הוא נוכל העוסק גם במעשי גנבה. בניסיון גנבה שנכשל בהארטובר הול הוא מגולל את האשמה על טום. כמנוסתו מרודפיו קופץ טום, ועמו כלבו טובי, למימיו של אגם. שם הוא עובר הרפתקות שונות בעולם דמיוני של דמויות מתנפשות.
17.30 פסח במדבר — ניסים קריספיל יוצא לטיול במדבר הנגב עם קבוצת ילדים ממדרשת שדה בוקר. הם לומדים להכיר את תנאי הקיום במדבר, צמחים, מקורות מים.
18.00 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 פלסידו דומינגו — ראיון עם זמר האופרה הידוע פלסידו דומינגו בשילוב קטעי חזרות והופעות מן האופרות שלו.
19.30 חדשות (ערבית).

אלי מקגרו וריאן אוניל, בסרט „סיפור אהבה" (22.10)

20.00 חדשות.
20.15 מסעות כסא לבן — תכנית לאביב 1987 — קטעי מחול ומוסיקה, בחיק הטבע, על רקע נופי הארץ, המתגלים בפריחת אביב מרהיבה.
20.50 הדרן לחיים חפר — תכנית חגיגית עם חיים חפר. משתתפים: שושנה דמארי, יוסי בנאי, נתנאלה, אהוד מנור, יורם טהרלב, רפיק חלבי, דן בן־אמוץ, יצחק בן־אהרון, שושיק שני ואריק לביא, שייקה אופיר ולהקת הצ'יזבטרון, רבקה מיכאלי, שלמה בר־אבא, אילנה רובינא, רביעיית מועדון התאטרון, להקת הנח"ל, שלומית אהרון, יובל דור, יפה ירקוני וכמובן חיים חפר.
22.10 סרט קולנוע סיפור אהבה (ראה הפניה).
23.45 פסוקים לחג.
חדשות הלילה.

סרט קולנוע — „סיפור אהבה" — *עיבוד קולנועי לספרו של אריק סיגל שהיה ללהיט הקולנוע סוחט הדמעות ביותר שהופק בתולדות. סיפור אהבתם של סטודנט למשפטים באוניברסיטת הארוורד, בשם אוליבר, והסטודנטית ג'ני. למרות הרקע החברתי שלהם והתנגדות אביו המבוסס של אוליבר, השניים מחליטים להתחתן ועוברים יחד תקופות קשות של מצוקה כלכלית. דווקא בשעה שנראה כי הם מתחילים להתבסס, ובעוד הם מתכננים הולדת בנם, נודע לאוליבר כי אשתו הצעירה חולה במחלה ממארת. ג'ני מתה, והיא בת 25 בלבד. בתפקידים הראשיים: אלי מקגרו וריאן אוניל.*
שעה — 22.10

שני טלוויזיה

20.4.87

17.00 קיצור החדשות (ערבית)
17.02 מר הורן — חלק ב' מערבון על לוחם אמיץ.
18.30 פעלולים.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 המימונה שלי — תכנית מיוחדת לליל המימונה. בתכנית — על משמעות חג המימונה מנקודות מבט שונות, בשילוב שירים וקטעי פולקלור הקשורים במימונה. מנחה: נחום עידו.
20.30 שלושה למעלה שניים למטה — הפרק האחרון: לאור המסוט. דפנה שכחה לקנות מתנה לבתה ליום נישואיה. ג'יילס מציל את המצב ומשיג לה מתנה, שמשמחת כל כך את לב הבת, עד כי היא נוטלת אותה עמה לחופשת סוף־שבוע בצרפת. בבדיקה במכס מתגלה, שהמתנה היא חלק מרכוש גנוב. בינתיים דפנה זוכה לביקור מן המשטרה, ומגלה, כי ארוסה החדש ובעל הרעיון המקורי להעניק כמתנה את המסוט המפואר — נעלם ואיננו.
21.00 מבט לחדשות.
21.15 תשדירי שירות.
21.20 חיים שכאלה — עם שייקה דן — חלק שני — (ראה הפניה).
22.35 מיאמי — מחלק מוסר — בלש משטרתי. סדרה אמריקנית סוני קרוקט וריקארדו טאבס הם צמד השוטרים העומדים במרכזה של הסדרה. השניים עובדים במחלק המוסר של משטרת מיאמי שבפלורידה. בזהויות שאולות הם חודרים אל עולם הפשע ולומדים להכיר היכרות אישית את סוחרי

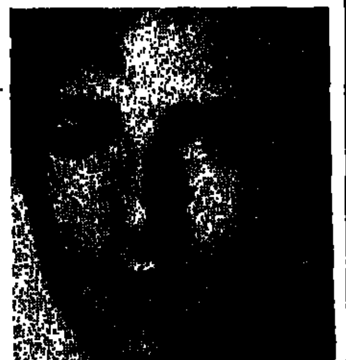
דון ג'ונסון, בסדרת הבלש „מיאמי — מחלק מוסר" (22.35)

הסמים, והיצאנים. קרוקט חי בנפרד מאשתו ובנו, בשל הקשיים שיצרו התמכרותו לעבודה ולמשקה — בחיי המשפחה שלו. הוא מתגורר ביאכטה עם תנין הענה לשם אלביס. למרות הקשיים — אין הוא מאבד את חוש ההומור שלו. טאבס כהה העור הוא טיפוס השואף לשלמות, ועבודתו בראש מעייניו. תשומת לב מיוחדת ניתנה גם לפס הקול של הסרט: משולבים בו להיטים של כוכבי מוסיקת רוק. הפרק הראשון: לב אפל. המשימה המוטלת על קרוקט וטאבס היא לעצור דמות מרכזית בעולם התחתון, העוסקת בהברחות של סרטים פורנוגרפיים. הם מתחזים לקונים המעוניינים בסחורה.
23.20 פסוקו של יום.
חדשות הלילה.

חיים שכאלה — עם שייקה דן (חלק שני). — *סיפורו של אורח התכנית שייקה דן, מתחיל בזוטות המחתרת של הצבא הבריטי וממשיך בצניחתו עם קבוצה שבה היו גם חנה סנש וחביבה רייק. כ־600,000 איש החיים היום בישראל חבים לו ולקבוצתו את היותם כאן. עבודתו של שייקה דן נמשכת עד היום הזה בהעלאת עולים מעבר למסך הברזל. עם המשתתפים בחלקה השני של התכנית: שר החוץ ואז ראש הממשלה — שמעון פרס, רודה ארם כמקריב — רעייתו, אחיו, אחותו ובאנציגים, הנתיאלוף שמואל ארד — קצין צנחנים וחיל רגלים ראשי, ומי שהיה מפקדו של שייקה דן ביחידת המודיעין של הצבא הבריטי הקולונל שוני טיימון (שהיה גם מפקדו של אורד דינבריש).*
שעה — 21.20

שלישי טלוויזיה

21.4.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה.
09.35 הרפסורה — סיפור קיץ נורווגי.
10.00 איזיס — פרק 12: צלילה לעומק.
10.20 רוק בברייטון (חלק ג') — מופע פומבי של להקות רוק וזמרים מפורסמים בברייטון.
10.45 מסע לאיי הדרום — פרק 4.
11.35 דיוקנאות של מוסיקאים — אלבניז — מוסיקאי נודד — הסרט מספר על המלחין הספרדי איזק אלבניז, על נדודיו בעולם, על הקריירה המוסיקלית שלו כפסנתרן וכמלחין, על אישיותו.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.05 שעת כושר.
14.15 סרט קולנוע — ג'יין פנגדיע. מערבון המגולל את קורותיה של ג'יין שנודעה במערב כצלפית ורוכבת סוסים. במרכזו הסרט סיפור הולדת בתה, עליה ויתרה כדי שתגדל בביתו של רב־חובל אנגלי חשוך ילדים ותזכה לחיים הגונים.
16.00 רובוטריקים — פרק 19.
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש.
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף.
17.30 זנב לחדשות — עם האריה ושו הקוף פיפס והארנבת משי.
18.00 מר בלוודר — שם הפרק: שבועת נישואין.
18.25 הגיע זמן לשון — פינה לענייני לשון בהנחיית אבשלום קור הפעם — תיקו וכוסו של אליהו.

גלוריה גיינור, במופע פומבי „רוק בברייטון" (10.20)

18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 תכנית דת מיוחדת לרגל חג הפסחא (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 אין כמו בבית — הפרק השני ארתור משחק טרייסי מביאה הביתה חבר שהוא שחקן. הדבר גורם לארתור להתעניין במשחק כבתחביב לעצמו.
20.30 התפתחות התעופה — סרט תעודה הסרט סוקר את השלבים השונים בהתפתחות יכולת התעופה של חרקים ובעלי חיים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.40 מבט שני.
22.20 ציפורים מתות בסתר — (ראה הפניה).
23.10 בני היל — סדרת תכניות משעשעות בכיכובו של השחקן הקומיקאי הנודע בני היל.
23.40 פסוקו של מקום — מבט אל מערת אליהו שבחיפה.
חדשות הלילה.

ציפורים מתות בסתר — *פרק ז: מארי (קרסון) נפטרת בלידתה. שמעתה בדרוגדה, הכומר ראלף שומע על כך ובא לביקור מתנו. אהבתו למגי לא שככה אך הוא שוב ומותיר אותה. אומללה משוחררת חולפות שנתיים. בתוך קבוצה של פועלים נודדים שמשפחת קלירי שוכרת לעבודה בחווה, נמצא גם לוק אוניל הנאה והדודן. הוא מחזר אחרי מגי, והיא אינה מרשה להיזרדף. כשנודע לה כי הכומר ראלף עומד להתמנות למשרת בישוף בותיקן, היא נעתרת בחופזה להצעת הנישואין של לוק.*
שעה — 22.20

רביעי טלוויזיה

22.4.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
08.05 שעת כושר.
08.15 ארץ מולדת — מעפילים ולוחמים (כ).
08.40 אנגלית ו'.
09.00 מדעי הטבע (יסודי) — הדרים.
09.30 אנגלית ו'.
10.00 שעת כושר.
10.15 מדעי הטבע ה'־ד' — העיכול.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד.
11.00 חשבון ו' — מלבן הקסם.
11.15 אנגלית (י"א־י"ב) — Hello Israel - Women in Israel
11.30 קשת וענן — הכנרי המת (כ).
12.00 טלטקסט — עד כאן — אתמול במשפט דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש. (כ).
12.25 אנגלית י'.
13.00 מדעי הטבע (ע"י).
13.30 גיאוגרפיה — אקלימה של ארה"ב.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.05 האוניברסיטה הפתוחה.
15.00 חופש האוצר האבוד — פרק 2.
15.30 פרפר נחמד — מיהו פופו.
16.00 ציצוחים — שעשועון.
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר.
17.30 ספינות באוויר.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 על ספרות ותרבות (ערבית).
19.00 נשי הבריאות — (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 ציונות דתית עכשיו — מהי

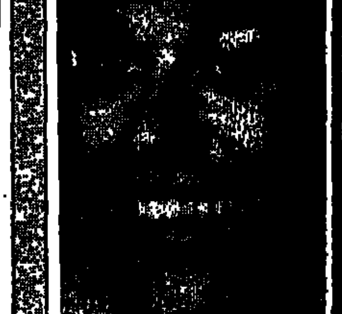
זק בישופ, בסרט הטלוויזיה האנגלי „כסף כחול" (22.05)

ציונות דתית בימינו? המשתתפים: הגב' יהודית הבנר — לשעבר שרת ישראל בנורווגיה, הרב ישראל רוזן — ראש מכון צומת גוש עציון, אברהם שטרן — מראשי הקיבוץ הדתי. מנחה: שאול שיף.
20.30 תצפית — מגזין דו שבועי לענייני מדע, טבע ורפואה איש על אש הוא שם סרט של הבי בי סי העוסק בקורס מיוחד הניתן בלונדון: הליכה ברגליים יחפות על אש. יש הטוענים, כי באמצעות התרגיל הזה אפשר להתגבר על פחדים ולרפא מחלות. קבוצת מדענים בריטיים יצאה לבדוק אם יש מן האמת הטענה כאמונה זו, ואם אמנם הרוח יכולה לשלוט עד כדי כך בחומר.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.40 עוקץ.
22.05 סרט טלוויזיה אנגלי — כסף כחול (ראה הפניה).
23.35 פסוקו של יום.
חדשות הלילה.

„כסף כחול" — *סרט טלוויזיה אנגלי. השחקן טים קרי, הידוע מן הסרט „מופע הקולנוע של רוקי" מגלם בסרט זה תפקיד של זמר־תקליטן, שעובד כנהג מונית, אך שם השאיפה הנשאר בלבו. חלומו הוא לחזור אל במת הזמר. כסף בסך עצום שנשאר במוניתו, גורם לו להתעשר לפתע, והוא זה שמקשה עליו. הדילמה עמוקה כאשר מתברר שהכסף שייך לכנופיית פושעים, שמשם חשקה כי אין יחד גם השקם מרדיפתם.*
שעה — 22.05

חמישי טלוויזיה

23.4.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
08.03 שעת כושר.
08.15 קשת וענן הכנרי המת (כ).
08.40 בלי סודות — שורוק 1.
09.00 ארץ מולדת — עיר קמה (כ).
09.20 מדעי הטבע (הטה"ב).
10.10 אנגלית ה'.
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום.
11.00 אנגלית ו'.
11.15 ערבית מדוברת (ד'־ח').
11.30 אנגלית ח'.
12.00 טלטקסט — עד כאן — אתמול במשפט דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש שידור חוזר מיום ד' 22.4.87. (כ).
12.25 אנגלית ט'.
13.00 הסטוריה (ע"י) — העשרה.
13.30 קשת וענן — הכנרי המת.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.03 שעת כושר.
14.15 קשר משפחתי — בתכנית משוחחות משפחת אסולין מאילת עם זיוית אברמסון על בעיות מיוחדות המתעוררות כתוצאה מייעוץ.
15.00 טאו טאו — המקהלה העליזה.
15.25 רחוב סומסום.
16.00 שעת כושר.
16.10 גברת פלפלת — פלפלת ביריד.
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית.
17.30 באותו עניין — הנושא הפעם: השתחררות מרמות ההורה. מנחה: אלירן אלירז.
18.00 משפחת קמבל — הפרק השנים עשר: נשלח משמים.

„דמפסי ומייקפיס", סדרת סרטי מתח אנגלית (22.20)

18.25 פסוקו של מקום — לקראת יום השואה — מבט אל יד ושם.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 שבועון הטלוויזיה — (ערבית).
19.00 מפגש — תכנית דיון שבועית, העוסקת בענייני השעה (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מבט ספורט.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.35 על נהרות תבל — מסע אל קהילות יהודיות. סדרת סרטי תעודה על חיי היהודים בעבר ובהווה בקהילות שונות, ובעיות הקיום היהודי בגולה.
22.20 דמפסי ומייקפיס — פרק ראשון, חלק ב': קול מן העבר.
23.10 מוסיקה — הסימפוניה השמינית של בטהובן.
23.35 הגיע זמן לשון — פינה לענייני לשון. חדשות הלילה.

תכניות טלוויזיה
ביום שישי 24.4.87

בשעה 21.15 — סיבה למסיבה — *תכנית בידור בהנחיית רבקה מיכאלי*

בשעה 22.15 — סרט קולנוע — *„איש המרתון" — מותחן ריגול המספר על סטודנט צעיר הנאלץ להתמודד בבוקר במנהטן עם פושעי ... יהודי, הוא מוצא עצמו לפתע מעורב בפרשת ריגול מסובכת, הקשורה בהשרדות ... נאצי, הוא נעשה מטרה להתנקשות שורשית של ... ולעינויים לשם מציאת ...*

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 17.4.87
13.00 ורדי ורפקו. 13.30 בית חולים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט „סקרלט פימפרנל". 17.30 ילדי החבובות (מצויר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות — עם ברוק שילדס. 21.00 וובסטר. 21.30 קשרי משפחה. 21.00 חדשות. 21.00 פול גאי. 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

שבת 21.4.87
13.00 הבלשים הצעירים (מצויר). 13.30 הקטנים. 14.00 דניס (מצויר). 14.30 תיקי פוסידון (דוקומנטרי). 15.30 ימי העמק האמורים. 17.00 כדורגל אנגלי. 17.00 כדורסל (נ.ב.א). 21.00 כדורסל. 21.00 כדורגל איטלקי. 21.00 היאבקות. 21.00 סרט — „הגלימה", עם צ'רלטון הסטון. 23.00 מועדון 700.

יום ראשון 21.4.87
13.30 חיים אחרים (סידרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט (ערבית). 17.30 „אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 21.00 סאנקי. 21.30 כפיות של כסף (קומי). 19.00 שישים דקות. 20.00 תכנית מוסיקלית. 21.00 סרט — „התוצאי". 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 21.4.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „שרי הים", עם רוק הדסון. 16.00 היתקליף (מצויר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 21.00 ימים מאושרים. 21.30 לברן ושירלי (קומי). 21.00 חדשות. 21.00 מאגנום. 21.00 סרט — „להיות עשיר". 23.00 מועדון 700, חדשות.

יום שלישי 21.4.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „הטייקון", עם ג'ון וויין. 17.30 ילדי החבובות. 17.00 הבית המעופף (מצויר). 17.30 החבובות. 21.00 נסיעה בחלל. 21.00 חדשות. 21.00 צוות לעניין. 21.00 מקגייבר (בלש). 22.00 ואבאוויר (מתח). חדשות.

יום רביעי 22.4.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „הקפטן קל הרגליים", עם רוק הדסון. 16.30 היתקליף. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 זהו הוליווד. 18.30 משפחת קמבל. 19.00 חדשות. 20.00 סיימון את סיימון (בלש). 21.00 רמינגטון סטיל (בלש). 22.00 קגני ולייסי (משטרה). 23.00 מועדון 700, חדשות.

יום חמישי 23.4.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „סינבד המלח". 16.00 היתקליף. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות — עם פול סיימון. 18.00 משפחת ג'פרסון. 18.30 רוק פילוס. 19.00 חדשות. 20.00 הרקול ומקוריפק (פעולה). (ערבית). 21.00 עובדות החיים (קומי). 21.30 סרט — נידוזארס (קומי). 22.00 לאור הירח (בלש). 23.00 מועדון 700.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 17.4.87
13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 1). 14.30 תן לי שורות (רק בערוץ 1). 15.00 המופע של דין נוט (רק בערוץ 1). 15.45 גוף האדם (רק בערוץ 1). 16.00 שנקנות במרע (רק בערוץ 1). 16.50 סרט עלילה באנגלית (רק בערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 17.50 נשים קטנות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההסטוריה של הדשאה (דוקומנטרי). 20.30 משפחת קוסבי (קומדיה אמריקנית). 21.10 פלקון קרסט. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סיבות לא טבעיות (סידרת מתח).

שבת 18.4.87
17.30 צוקי (רק בערוץ 1). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב ריג'ט' (רק בערוץ 1). 18.30 אשנב לעולם (צרפתית). 18.40 חדשים בשנות האלפיים (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 תיבת המוסיקה (מיטב הלהקות החדשות). 21.10 אישים ומאורעות סידרה דוקומנטרית (רק בערוץ 1). 21.30 הצבא של אבא (קומדיה אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 19.4.87
17.20 סרטים מצוירים (רק בערוץ 1). 17.30 מצלמה נסתרת (רק בערוץ 1). 18.00 כפר בין העננים (תכנית בצרפתית לילדים). 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.40 ההסטוריה של הלבוש (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 התבגרות (קומדיה אמריקנית). 21.10 נשים עם תוספה (דוקומנטרי על איכות הסביבה). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 שר מורין (סידרה אמריקנית).

יום שני 20.4.87
15.50 מועדון מיקי מאוס (רק בערוץ 1). 17.00 הגמדים (רק בערוץ 1). 17.10 על טעם ועל ריח (רק בערוץ 1). 17.40 ישן מול חדש (רק בערוץ 1). 18.00 סיפורי ג' רה מוסטון (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מעגלים נסגרים (קומדיה אנגלית). 21.10 מתלייסינג (סידרה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מעולם אחר (סידרה עם שילי מקליין).

יום שלישי 21.4.87
15.30 סרטים מצוירים (רק בערוץ 1). 16.45 שלום לוסי (רק בערוץ 1). 17.30 פסטיבלים וחגיגות (רק בערוץ 1). 18.00 חיין של אמנסלטה דה להרביני (סידרה בצרפתית). 18.10 עולמו של וולט דיסני (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 שוב אחת, (קומדיה אמריקנית). 21.10 חלומות של אתמול (סדרה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 בגדרק (סידרה).

יום רביעי 22.4.87
18.00 מספר ראות (צרפתית). 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.40 מסע בחלל (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 ירדן היום (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה הם חבורה (קומדיה). 21.10 ... 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 ...

יום חמישי 23.4.87
17.00 המופע של דין נוט — ליצלנים באנגלית (רק בערוץ 1). 18.00 ... (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 מגזין ספורט. 20.40 ... 21.10 ... 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

17.4.1987

קול המוסיקה
06.02 צלילי בוקר.
07.09 בהאונה נינוחה — פרסל בעיבוד סטוקובסקי: „קינת דידו"; בלוך: סקרצו פנטסטי לפסנתר ותזמורת; דאבל: סאבאן; לאלו: סימפוניה ספרדית: אלבן ברג: אינטרלוד למערכה שלישית מתוך „ווצק"; דבוז'אק: סרנדה ברה מינור אופוס 44 לכלי נשיפה, צ'לו וקונטרבס; סטרווינסקי: קונצ'רטו אבוני; ברהמס: רביעיות קוליות אופוס 112 מס' 1־2; רוסיני: וריאציות לקלרנית ותזמורת קטנה; גלינקה: חוטה ארגונית.
09.00 קונצרט בוקר — מנדלסון: פתיחה ל„מערת פינגל"; גריג: 2 מנגינות נורבגיות אופוס 63; פאייה: „לילות בגני ספרד"; סיבליוס: קארליה — סויטה, אופוס 11; דבוז'אק: „מן העולם החדש", סימפוניה מס' 9; קודאי: „מחולות גלנטה"; דביסי: „איבריה"; קופלנד: „אביב בהרי האפלצ'ים".
11.57 מגישים שיר.
12.00 מן הסרטיה — ברהמס: רביעייה במול מינור אופוס 25.
13.05 בהאונה נינוחה — טיכון חרניקוב: ארבעה מחולות מתוך „רב מהומה על לא מאומה"; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 2 אופוס 17 בדו מינור „הרוסית הקטנה"; ביזה: הסויטה הראשונה „העלמה מארל"; היידן: קונצ'רטו לצ'לו ברה מג'ור. הנדל: הסויטה „זיקוקין דינור מלכותיים".
16.00 ניצנים — „ילדותו של לודביג ואן בטהובן".
18.00 לבקשתכם — ויולדי: „עונות

נחום היימן, שר עם חברים (גלי צה"ל 15.05)

השנה"; מוצרט: קונצ'רטו בפה מג'ור ל־3 פסנתרים ולתזמורת, ק. 242 ב. בריטן: „סימפונית האביב".
18.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות ברוניסלב הוברמן בביצועים חיים תכנית ראשונה: מוצרט: קונצ'רטו מס' 4 ברה מג'ור; צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור.
19.00 מוסיקה קאמרית — ברהמס: שלישיית פסנתר בדו מינור; מוצרט: חמישיית כלי קשת בדו מג'ור ק. 515.
20.05 מזמרת הארץ.
20.27 מגישים שיר.
20.30 קונצרט ליל השבת — מוצרט: סימפוניה מס' 36 ק. 425 בדו מג'ור „לינץ"; בטהובן: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור, אופוס 61 לכנור ותזמורת; דביסי: 3 פרלודים מתוך הספר הראשון: פאייה: „האהבה המכושפת"; שנברג: „ליל הוד".
23.00 ברק הברוק ורסיסי רנסנס

רשת א'
07.30 רדיויקל.
08.05 מעמי המזרח.
10.05 והאר עינינו — שירים וניגונים.
11.05 שירים עבריים.
11.30 שירי עמים.
12.05 מעורב ירושלמי — עם גיל עמר.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.05 בראש צעיר — מגזין לילדים ולבני נוער.
15.00 קבלת שבת.
16.05 נושא במעקב — „מכתבי שביתי" — עם פרופ' עקיבא ארנון.
17.10 שיר לילשבת — שירים עבריים.
18.05 מוסף רדיו לספרות.
19.05 זמר לשבת.
20.00 שידורים לעולים.
22.05 כי טוב הזמר — מופע פומבי כשידור חוזר „ברומיה".
23.05 הבו זמר.

רשת ב'
07.00 הבוקר הזה.
08.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי — עם יוסי גרבר.
12.10 שריקת פתיחה — לקראת משחקי הכדורגל בשבת.
13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים.
14.06 הזמנות והנחות בטלות — עם יובל מסקין.
15.06 בשמים לשבת — עם יהורם גאון.
16.05 עובר ושב — עם דוד מרגלית.
17.05 מאחורי הכותרות — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות עורך ומנחה: אברהם מרון.
18.06 הנסיכה אל נסארי — תכנית שניה עורך ומגיש: חיים קינן (ש.ח).
19.05 הטור השבועי.
20.05 ואני תפילתי.
21.05 שיר לדרך.
22.05 עוד לא רקדתי די — ריקודי עם.
23.05 בין שישי לשבת — שיחה בשניים — בין יצחק לבני לבין מוטה גור.
00.10 שיר אינו רק מנגינה — שירים עבריים בנושא אחד.

גלי צה"ל
06.05 אוניברסיטה משודרת — שלוש עשרה שיחות על שחקן — מוסיקה כחולפנה של סטטן דוג עפ"י בן ג'ונסון. מרצה: השחקן ניסים עזיקרי.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מידב אופיר.
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתונאי סוף השבוע.
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 בילוי נעים — מחיפה מגיש: מולי שפירא.
11.05 „קולה של אמא" — עם אודד גרת.
12.05 „סנדלים" — שעתיים עם דורי בן־זאב — מחיפה.
14.05 שיר ערב שבת.
15.05 „הדרן" — לשיר עם נחום היימן והחברים בהופעה שהוקלטה במועדון „הסליק" בת"א. בין המשתתפים: אורנה ומשה דץ, איציק כבר. „השלישיה" בשירי שלישיית גשר הירקון. וש"ח.
16.05 „שיר בשקט בשקט".
17.05 רבעים דוקומנטריים.
18.05 „אבות ובנים" — סדרת תכניות המארחות קציני צה"ל ובניהם. הפעם עם האלוף יעקב לפידות מפקד המכללה לבטחון לאומי ובנו סגן משנה — יעל. מראיין: מיכה שגריר.
19.05 „מראה מקום" — תכניתה השלישית של שרה רוזרן עם דוקטור יוסי ביילין, המנכ"ל המדיני של משרד החוץ החוזר לבית ילדותו.
20.05 „לא על הלוף לבדו" — שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים.
22.05 מרתון עם להקת „סנטה".
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'
06.05 יום שישי חור — שירים עבריים.
08.05 להיות שם — שעה אחת, שפה אחת.
09.05 אגן הים התיכון.
11.05 משהו משהו.
13.05 צפיחית בדבש עם דן כנר.
15.05 לפנות ערב.
17.05 כאן, שם ובכל מקום.
18.05 זמר שכוח — שירים עבריים.
20.05 צליליל שבת — עם לאה ליאור.
22.05 טיול לולי — שירים עבריים.
23.05 איזה לילה — מסיבת ריקודים.

שבת רדיו

18.4.1987

קול המוסיקה

07.11 „שחרית לשבת" — וויליאם בררד: „בצאת ישראל ממצרים"; ויטאלי: שאקון; מוצרט: קונצ'רטו מס' 3 במי־במול מג'ור לקרן ולתזמורת ק. 447; אירלנד: קונצ'רטו פסטוראלי; פרגולזי: קונצ'רטו בסי במול מג'ור למנדולינה ולתז; דבוז'אק: הפתיחה „קרנבל"; וילה־לובוס: „בכיאנס ברזיליירס" מס' 5; דריוס מיו: „בריאת העולם", מוסיקה לבלט.

09.00 „למי סידורה? — לה פה סול" (בשידור חי).

10.00 „קונצרט השבת", מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש — מנדלסון: „אליהו", אורטוריה — (הקלטה מפסטיבל ישראל ירושלים, ספטמבר 82).

12.00 „מגישים שיר".

12.03 „אמן דגול" — גלן גולד.

13.03 „קונצרט לצהרי שבת" — עמי מעייני: „קומראן"; ז'אן ז'ילס: „הללו את ה'", ע"פ תהילים; מנדלסון: סימפוניה מס' 4 בלה מג'ור „האיטלקית"; שופן: קונצ'רטו מס' 2 בפה־מינור לפסנתר ולתזמורת; דליב: „המעיין", מוסיקה לבלט.

15.00 „אינטרלודים" — רצף מוסיקלי.

16.00 „שייקספיר ואמנות הצלילים" — ד. עולמו של שייקספיר במוסיקה.

17.00 „פגוש את האמן הישראלי" — רניאל בנימיני — כנור וויולה / מילכה לקס — פסנתר; באך: סונטה מס' 4 במי מינור; ברהמס: סונטה מס' 1 בסול מג'ור, אופוס 78.

מרים זוהר, „רדיודרמה" (רשת א' 11.00)

18.00 „רדיודרמה" — „צדלי קצ'אולי" — מאת: דני הורוביץ; מוסיקה: יוסי מר חיים; בימוי: דני הורוביץ. משתתפים: דני ליטני, עליזה רוזן, בר רייזר יהויכין פרידלנדר, אסתר קוסוביצקי, איתן כלום וגד קינר.

19.00 „הקונצרט שלי".

21.05 „אופרה" — מוצרט: „החטיפה מן ההרמון".

רשת א'

09.05 „עולם המדע".

09.30 „דעת־קול" — תיבת דואר בעניני מדע.

10.05 „מילים שמנסות לגעת" — „מן השוליים אל המרכז" — מפגש נשים סופרות מכל קצוות תבל, משוחחות על דרכן כסופרות (ש"ח).

11.00 „רדיודרמה" — „אשה שבורה" — מאת סימון דה בובואר, תרגום: מרים טבעון, עיבוד וביומי: בלה ברעם מגישה מרים זוהר (ש"ח).

12.05 „מישדר תעודה" — „האויב השקט" — אונס.

13.00 חדשות ותכנית באנגלית.

13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.

14.06 „בראש צעיר" — פינות, שירים וברכות כבקשתכם בשידור חי.

15.05 „דרכי אדם" — עם רחל הלפי.

16.05 „מושגים" — „בית הוא לא מבנה". משתתפים: ד"ר אריה סלר מן הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים בטכניון ודעל ריסקין, מעצבת פנים.

17.10 „סיפורדיו" — „אושק" — מאת בנימין תמוז, מגישה: מרים זוהר.

17.40 שירים עבריים.

18.06 „מסביב לעולם בשעה קלה" — עורך ומגיש: יצחק נוי.

18.55 „מגישים שיר".

19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה" — המשורר יעקב אורלנד קורא מתוך מחזור השירים „סימטת החבשים".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 „מוסף רדיו לספרות".

23.05 „הבו זמר".

רשת ב'

07.11 „זמר זמר לך".

08.05 „מי ישן" — מגישה: מיכל גזית — „אגדות, סיפורים ופינות הומור".

09.05 „שאלה של טעם" — עם חיים קינן.

09.55 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ.

10.05 יומן השבוע.

11.05 „הקשר המוסיקלי" של כועו שרעבי — מארח: אהוד מנור.

12.05 „האמת, כל האמת ורק האמת" — משחק רדיו במופע פומבי — עורך: זאב ענר.

13.05 „ארץ אחת" — יהודים וערבים בישראל 1987: „שפה היא לא רק מילים".

14.11 „ארץ תמורות".

15.05 „מפיק ודיי" — עם דלית אורמיאן.

15.30 שירים עבריים.

16.05 „כדור בראש" — טרי פרויס וחברים על משחקי הכדורגל.

16.30 „שירים ושערים" — דיווחים על השערים שיובקעו במשחקי הליגה הלאומית בכדורגל.

18.30 „ממגרש הספורט".

19.05 „הקול קולנוע".

20.05 יומן השבוע (ש"ח).

21.08 „פרח בגני" — תכנית בבקשתך לשירים מזרחיים.

22.10 „מלווה מלכה".

23.05 „פסקול".

00.10 „לילה טוב" — עם אלכס טלמור.

גלי צה"ל

06.10 צלילי שבת.

08.05 „מעל ומתחת לשמיכה".

09.05 „מקהלה עליזה" — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון.

10.05 „טוב לשמוע".

11.05 „במצב הנוכחי" — עם יוסי עבאדי ודני וולפי.

12.05 „שירותרום 87" — קטעים ממופע הפתיחה של „השירותרום" שנערך בבנייני האומה בירושלים בהשתתפות תזמורת חיל־האויר בניצוחו של נגסי ברנרס.

13.05 „שאלות אישיות" — יעקב אגמון משוחח עם הסופר יורם קניוק.

14.05 גלי צה"ל מחוף לחוף־שידור חי מאולפן השידור הנייד בקפיטריה בטבריה — משחקי רדיו ומוסיקה.

15.45 „841 נוסע צפונה צפונה" — רומנרדיו.

16.05 פסטיבל „אמריאוס" 2 — התזמורת הקאמרית הישראלית בניצוחו של יואב תלמי עם הפסנתרן קלוד פרנק. קונצרטו לפסנתר בדו מינור מספר 24 ק. 419, קונצרטו לפסנתר ברה מג'ור מספר ק. 503, סימפוניה מספר 33 ק. 319.

18.05 גלי צה"ל מחוף לחוף־שידור חי מאולפן השידור הנייד. „כאן טבריה" — עם דודו דיין.

19.05 גלי צה"ל מחוף לחוף־שידור חי מאולפן השידור הנייד. מצעד לועזי מטבריה עם אברי גלעד.

20.05 „מסורת מסורת" — במוצאי יום מנוחה.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — פרקים באתיקה יהודית — קאנט: הכובש את יצרו והחסיד. מרצה: פרופ' שלום רוזנברג.

22.05 גלי צה"ל מחוף לחוף־שידור חי מאולפן השידור הנייד. מסיבת ריקודים מטבריה.

00.05 ציפורי לילה מטבריה — עם דורי בן־זאב.

02.05 לא רוצים לישון.

05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

07.05 „צלילים למזכרת" — שירי העבר.

08.05 „גוונים" — שירים עבריים.

10.05 „על בטוח" — להיטי כל הזמנים.

12.05 „להיטים לוהטים".

14.05 „כוכבים".

15.05 „אתם וזכרים את השירים".

17.05 „שיר [illegible]".

18.05 „זמר שכוח" — שירים עבריים.

20.05 „[illegible]".

22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים.

23.05 „רדיוסקו" — [illegible].

ראשון רדיו

19.4.1987

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר.

07.09 בהאזנה נינוחה — באך: קונצ'רטו ברנדנבורג' מס' 5; מוצארט: סונטה ברה מג'ור לשני פסנתרים, ק. 448; שופן: מבוא ופולונז ברו מג'ור, לצ'לו ופסנתר; שומאן: אהבת אשה וחייה — מחזור שירים; דריגו: יקיצתה של פלור — בלט.

09.00 קונצרט בוקר — ברהמס: סימפוניה מס' 2; סיבליוס: קונצ'רטו ברה מינור לכנור ותז; ונסאן דנדי: רביעייה בלה מינור לפסנתר, ויולה, כנור וצ'לו; סאזר פרנק: סונטה בלה מג'ור לכנור ופסנתר; בטהובן: סונטה אופ. 2 מס' 3; מוצרט: סימפוניה מס' 28 בדו מג'ור.

11.57 מגישים שיר.

12.00 אמנים באולפן — יונתן שנער - פסנתר; מוצארט: פנטסיה בפה מינור, ק. 397; ברג: סונטה אופ. 1; שופן: סונטה מס' 2 בסי במול מינור.

13.05 בהאזנה נינוחה — מוצארט: הפתיחה לדון ג'ובאני; רוסיני: אנדנטה עם וריאציות לחליל ונבל; פגניני: שלישייה לגיטרה, צ'לו וכנור; [illegible]: סוויטה מס' 1 אופוס 5 לשני פסנתרים; צ'ייקובסקי: רומאו ויוליה — פתיחה פנטסיה; ברהמס: קונצ'רטו לכנור, צ'לו ותזמורת.

15.00 ניצנים — סידרה על מלחינים בראשית דרכם — תכנית רביעית.

16.00 למי סידורה? — לה פה סול (ש"ח).

17.00 מוסיקה ליום ראשון — היידן: הבריאה.

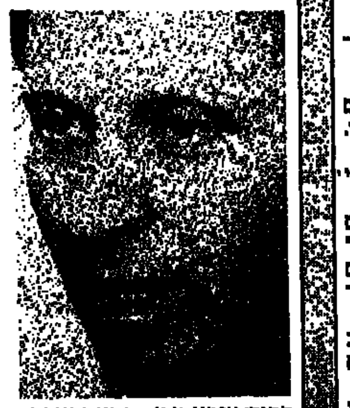

פרופ' עזרא סרן, „בטעם אישי" (רשת ב' 19.05)

18.00 סדנת מקהלות הילדים תשמ"ז. יצירות מאת ר. עורי, שידלובסקי, מ. מינדל, ע. טוביה, א. היידן, ה. רע'יעת, י. גילבוע, א. אוליך.

20.05 קונצרט ליל החג — הנדל: מוסיקה לזיקוקי דינור מלכותיים. בטהובן: סונטה אופ. 28, ברה מג'ור פסטורלית; ווהן וויליאמס: סימפוניה מס' 3 פסטורלית; רספיגי: חגיגות רומא; סטרווינסקי: פולחן האביב.

22.30 מן המקורות — לחני עדות ישראל בהגדה של פסח.

23.00 שירי אביב.

רשת א'

07.30 רדיריקל.

08.05 חוגה — עם בני הנדל.

09.05 טלרדיו — שירות מידע למאזינים.

10.05 פניני בוקר.

11.05 שירים עבריים.

11.30 שירי עמים.

12.05 מעורב ים־תיכוני — עם חופני כהן.

13.00 חדשות ותכנית באנגלית.

13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.

14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.00 לקראת שביעי של פסח.

16.05 „ד.ד.ד." — על המספר שבע ביהדות.

17.10 שירים עבריים.

18.06 שביעי של פסח — בכפיפה אחת עם הסופר יעקב יעקב.

19.05 כי לו נאה.

19.30 שידורים לעולים.

22.05 פעמי אביב — אנתולוגיה של מוסיקה קלאסית, שירי־עמים, שירים עבריים וקטעי קריאה.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.

08.05 עושים עניין — עם גבי גזית ושלום קיטל.

09.05 בראש צעיר — תכנית לילדים בחופשה.

10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי.

11.30 סעו לשלום — עם גדעון הוד.

12.10 אלף־אלף בבית — עם אהוד מנור.

13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים.

14.06 רגעי קסם — שירים ישנים ואהובים.

16.05 דרך המדבר [illegible].

17.05 ושמחת בחגך — שירים ומקראות לפסח עם דן כנר.

18.06 שלח את עמי — פגישות והתכתבויות עם פעילי עליה בברית־המועצות.

19.05 בטעם אישי — עם פרופ' עזרא סרן.

20.05 איילת אהבים — משיריו של המלחין היווני מנוס הג'ידקיס.

21.05 את תלכי בשדה — משירי לאה גולדברג.

22.05 שנה לנוטרות — עורכים: חזוה אלמוג, יצחק נוי ואורה תמרי.

00.10 הוי ארצי מולדתי — שירים עבריים.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — פסיכולוגיה של הקריאה והבנת הנקרא. הבדלים בין קוראים. מרצה: ד"ר יוסי שימרון.

06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.

07.00 תוספת בוקר — עם איתן ליפשיץ.

08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 גלי צה"ל מחוף לחוף־שידור חי מאולפן השידור הנייד. אילה בוקר מטבריה.

10.55 שירותרום 87.

11.05 נכון לעכשיו בשילוב מאולפן השידור הנייד מטבריה — עם רפי רשף.

13.05 גלי צה"ל מחוף לחוף־שידור חי מאולפן השידור הנייד מטבריה. עם ארז וחברים.

15.05 שיר בשקט בשקט.

16.05 עניין אישי — מסיבה למשה שמיר בביתו של יגאל מוסינזון לרגל צאת ספרו עניין אישי עם 35 משוררים. משתתפים: יגאל מר סיגנון, חנוך ברטוב, אבנר טריינין, יהודית הנדל, ע. הלל, שלמה שבא, איתמר יעוז־קסט, אגרב אלון ומשה שמיר. עורך ומנחה: שלמה טנאי.

18.05 שירים לערב חג.

20.05 קונצרט לחג.

22.05 מרתון עם הזמרת עפרה חזה.

02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06.11 בחורה לאושר — להיטים וותיקים.

07.07 שיר בבוקר בבוקר — שירים ופזמונים ישראליים.

09.05 מה, כבר תשע? — עם אבי אתגר.

10.05 שבעים מי יודע.

11.05 אהבה יומיומית — עם יוסי סיאס.

12.05 רק מוסיקה.

13.05 רק כימי חול — עם מנחם פרי.

15.05 לפנות ערב — שירים עבריים.

17.05 שירים הם חברים.

19.05 זמר שכוח — שירים עבריים.

20.05 מחרוזות.

22.05 טיול לילי — שירים עבריים.

23.05 ענוג הוא הלילה.

שני רדיו

20.4.1987

קול המוסיקה

07.09 שחרית לחג — רספיגי: הצפרים, ויוואלדי: בצאת ישראל ממצרים — תהלים קי"ד; מוצארט: קונצ'רטו ברו מג'ור לחליל ונבל, ק. 299; בטהובן: חמישייה במי במול מג'ור לפסנתר וכלי נשיפה, שוברט: סימפוניה מס. 6 ברו מג'ור הקטנה.

09.00 דפי פסנתר, באך: 5 אינבנציות בשני קולות, ברהמס: 3 אינטרמצו, היידן: סונטה ברו מינור, שוברט: אימפרומפטו אופ. 90, מס. 4, בלה במול, דביסי: הילדה עם שערות הפשתן, פרלוד מס. 8 מתוך הספר הראשון.

10.00 הרים מוקאליוה — עכו 1987.

12.27 מגישים שיר.

12.30 אמנים ישראלים — נועם שריף: וידוי לצ'לו סולו (1966), ארתור גלברון: פרטיטה לקלרינית סולו, סתר: שאקונה ומקרצו (1955).

13.05 תאודור הולדהיים — איש בית אלפא.

15.00 חגיגת אביב — פרקי זמרה ונגינה.

16.00 מאולמי הקונצרטים בעולם א) משבוע העוגב בנירנברג 1986, המקהלה הקאמרית משטוטגרט/ פ. ברניוס/התז. הסימפ. של במברג. שנברג: שלום עלי אדמות, מנדלסון: תן לנו שלום, פ. מרטין: שלום עלי אדמות — אורטוריה. ב) ימי המוסיקה בקאסל — שיר לכת וכורל מיצירות: מ. דיפרה, מ. קגל, ליסט, פ. בריינגלי, רגר, ווירן.

18.00 מוסיקה קאמרית.

19.00 תזמורות כלי נשיפה.

20.05 אינטרלוד — רצף מוסיקלי.

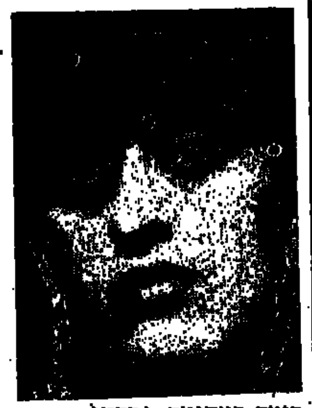

ריטה במחזמר „גבירתי הנאוה" (רשת ב' 14.06)

20.27 מגישים שיר.

20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו קונסורט המוסיקה. שידור חי ממוזיאון תל־אביב המדריגל הוירטואוזי מיצירות: מונטוורדי, שיק, וואורד, לואוס.

23.00 מחזורי יצירות, באך: סונטות לחליל, שומאן: יצירות לפסנתר.

רשת א'

09.05 חידושים במחקר החקלאי.

10.05 סיפורדיו — הדוד דוד הולך לראות כלה מאת לאוריסלאב גרוסמן, מגיש אילי גורליצקי.

10.35 בהילוך קל.

12.05 מושגים — על מכות טבע בתוך כדור־הארץ ומתרצה לו, עם פרופ' צבי בן־אברהם ופרופ' עקיבא פלכסר ועל עשרת השבטים והגעגועים הנצחיים — עם ד"ר אלי בר־גל.

13.00 חדשות ותכנית באנגלית.

13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.

14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.05 בצלצלי שמע — הרים מכנס המקהלות.

16.05 אביב בפולקלור.

17.10 חוגה — לקט עם בני הנדל.

18.06 ביצועיסט חסר תקנה — פגישה עם יוחנן פלץ.

19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה — אביב וכמימים ימימה — עם המשוררת אסתר אטינגר.

19.30 שידורים לעולים.

22.05 פעמי המולדת — המצעד השנתי של הזמר המזרחי.

רשת ב'

07.09 זמר לחג.

08.05 בראש צעיר — תכנית לילדים בחג.

09.05 שאלה של טעם — מהדורה מיוחדת לחג.

09.55 לאן נטייל בחג.

10.05 שלכם לשעה קלה — המערבונים והאהובים של שייקה אופיר.

11.05 חפצים אישיים — נעמי שמר מגישה את שיריה החדשים בתקליטו של משה בקר.

12.05 מקום — תכנית לחג — עם הסופר ישראל אלירז.

13.05 פנחס ספיר בין השורות — עם הגרפולוגית רומה אבישי.

14.06 גבירתי הנאוה — עם ריטה, עודד תאומי, אריק לביא ואחרים — הקלטת המחזמר בהיכל התרבות.

16.05 ושירוע לשאול — עם שמואל רוזן וחידון לחג בשידור חי.

17.05 אביב ואהבה — פגישת חג עם המשורר יואב חייק.

18.06 שני צידי המטבע — תכנית על החברה למדליות ולמטבעות.

19.05 צריך לצלצל פעמיים — משיריו של משה וילנסקי.

20.05 נאפאלי — השירים המפורסמים של ג'ילבר בקו.

21.05 חיילים יצאו לדרך — מבחר הלהקות הצבאיות.

22.10 למוצאי שביעי של פסח.

23.05 מעורב ים־תיכוני — עם מרגלית צנעני.

גלי צה"ל

06.05 צלילי חג.

08.05 שירים לפסח.

09.05 מקהלה עליזה לחג.

10.05 נשארים במנגינה עם שרהלה שרון.

11.05 קבוץ קטורה — תכניתו של זיו יונתן משודרת לרגל הענקת פרס יושב ראש הכנסת לאיכות החיים (ש"ח).

12.05 שלמה ארצי במופע שצולם בפארק הירקון בת"א. קטעים מהמופע שנערך הקיץ, בפני רבבות צופים.

13.05 להמשיך את החיים — מסע עם הרמטכ"ל היוצא רא"ל משה לוי. מראיין: מיכה שגריר.

14.05 בצהרי חג.

16.05 פסטיבל אמריאוס (1) — התזמורת הקאמרית הישראלית בניצוחו של יואב תלמי, סולנים — הפסנתרנים דניאל גורטלר, ויזל. קונצרטו לפסנתר במי במול מספר 9, קונצרטו בלה מספר 12, סימפוניה פראג.

17.00 משחק המלאכים — שיחה עם דן צלקה.

18.05 גלגלי צה"ל.

20.05 מסורת מסורת — במוצאי חג.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — פרקים באתיקה יהודית. [illegible] המוסר והחשיבה האני. מרצה פרופ' שלום רוזנברג.

22.05 על הדבש ועל העוקץ — שעתיים של מוסיקה לקראת הממונה.

00.05 ציפורי לילה — עם גילה מאס. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.

02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

05.05 צלילי בוקר — השירים עבריים.

רשת ג'

07.09 בוקר של חג — שירים עבריים.

09.05 כרטיס בכיוון אחד.

11.05 בציר־טוב — שיריהפים של אילן וירצברג.

13.05 נעימה וזמר.

15.05 בוא שיר עברי.

17.05 שיר שלי ושלה.

19.05 זמר שכוח — שירים עבריים.

20.05 מחרוזות.

22.05 טיול לילי — שירים עבריים.

23.05 ענוג הוא הלילה.

שלישי רדיו

21.4.1987

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר.

07.09 בהאזנה נינוחה — ם. טארגנה: קטעים מתוך זכרונות [illegible] סרנדה אופ. 141 א. לחליל כנור וויולה; ק. הומליוס: רביעייה אופ. 58 בסי במול מג'ור, [illegible]; באך: קונצ'רטו ברו מג'ור לעוגב; מוצארט: סימפוניה מס. 39 במי במול מג'ור; [illegible]: שלושה פרקי רביעייה לקרנות.

09.00 קונצרט בוקר — בטהובן: פתיחה לאגמונט מס. 3; ברהמס: סונטה לויולה ופסנתר; ם. פראנק: וריאציות סימפוניות לפסנתר ותזמורת; מוצארט: [illegible]; שומאן: [illegible]; דבוז'ק: סימפוניה מס. 7; ראבל: דפניס וכלואה.

11.57 מגישים שיר.

12.00 מן הסרטיה — ברכה עדן + אלכסנדר תמיר — 4 ידיים; [illegible] ברו מג'ור.

13.05 בהאזנה נינוחה — [illegible]

[illegible] משה לוי, „להמשיך את החיים" (גלי צה"ל 20.05)

[illegible] א. דבוז'ק: סרנטינה בסול מג'ור לכנור ופסנתר; מארטינו: סונטה לחליל ופסנתר 1945.

[illegible] — קונצרט המוסיקה [illegible]

רשת א'

07.30 רדיריקל.

08.05 חוגה — עם בני הנדל.

08.27 משפט ומיאוזק — שידור חי מבנייני האומה בירושלים.

13.05 שירים עבריים.

13.30 חדשות ויומן בצרפתית.

13.45 חדשות ויומן באנגלית.

14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.27 השכלה ודעת לכל.

15.57 משפט ומיאוזק — שידור חי מבנייני האומה בירושלים.

19.05 [illegible] — מסכת [illegible]

19.30 שידורים לעולים.

22.05 [illegible] וכל אחד לחוד — [illegible] יובל כץ.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.

08.05 עושים עניין — עם גבי גזית ושלום קיטל.

09.05 בראש צעיר — תכנית לילדים בחופשה.

10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי.

11.30 סעו לשלום — עם גדעון הוד.

12.10 חגיגות המימונה — שידור חי מאולפן קול־ישראל בגן סאקר בירושלים.

13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים.

14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.

14.30 חגיגות המימונה — המשך.

16.05 תוצרת הארץ — שירים עבריים.

16.55 קראתי ספר — קוראים ממליצים.

17.05 יומן כלכלה — עורך: גדעון זלינגר.

17.10 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה.

18.06 אצבע על הדופק — שבועון בעניני בריאות ורפואה.

18.45 היום בספורט.

19.00 היום הזה.

19.35 עולם חדש - מגזין חדשותי לעניני האדם וסביבתו.

20.05 פרקי חזנות בבקשתך — מזמור שיר.

22.05 עוד פעם אחת — תכניות בשידור חוזר — הפעם: נושא המוקד — על עתונות עם אורי אבנרי.

23.05 קפה ראשו — חירוגים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמר ליק רזון.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — שלוש עשרה שיחות על שחקן. רודריגו באותלו של ויליאם שייקספיר, מרצה: שחקן ניסים עזיקרי.

06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.

07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ.

08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 אילה בוקר — עם אלי ישראלי.

10.05 הפסקת 10 — עם מיכל ניב.

10.55 שירותרום 87 — פינה מיוחדת.

11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף.

13.05 מקום טוב באמצע — עם יצחק בקדר ואורלי יניב.

14.05 רו רה יומי — עם דובי לנץ ודני קרסל.

15.05 מה יש — עם ארז טל.

16.05 841 נוסע צפונה צפונה — רומנרדיו.

16.15 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.

17.00 ערב טוב ישראל — עם דן שילון, יעל דן וגני סביר.

18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן.

18.45 משולש — עימות יומי בעניני השעה. מנחה: יוסי עוזרד.

18.57 הודעות לחיילים.

19.05 שירים מכאן, שירים עבריים — עם שירה גרא.

20.05 להמשיך את החיים — מסע עם הרמטכ"ל היוצא רא"ל משה לוי. מראיין: מיכה שגריר. (ש"ח).

20.40 שירי להקות צבאיות.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — שלוש עשרה שיחות על שחקן (ש"ח).

22.05 על הדבש ועל הביסאק — שירים שחוברו אהובים.

22.55 שירותרום 87 — פינה מיוחדת.

23.05 עשרים וארבע — היום שהיה — עם ירון וילנסקי.

23.55 שיחות חצות — עם הכלכלן עמוס רובין.

00.05 ציפורי לילה — עם עזרא לויה תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.

02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים. שידורי צהל 2

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר.

20.05 סבבבבסיס — אינפורמציה, רשי"ם, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות. עם לאה עח.

22.05 על הדבש ועל הביסאק.

23.05 קול הג'אז הזה — עורך ומגיש דני קרסל.

רביעי רדיו

22.4.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".

07.09 „בהאזנה נינוחה" — ברהמס: מחולות הונגריים מס. 1־9; מוצרט: דיברטימנטו במי במול מג'ור, ק. 563; פאייה: „הכובע משולש הקצוות", מוסיקה לבלט.

09.00 „קונצרט בוקר" — בטהובן: „סונטת קרויצר"; שומאן: „פואמה"; ברטוק: קונצ'רטו מס. 2 לכנור ותז. צ'ייקובסקי: „מפצח האגוזים", מוסיקה לבלט.

11.57 „מגישים שיר".

12.00 „אמנים באולפן" — רוחמה דנציגר־סופרן / מרק פורדן — פסנתר; נילסן: שאקונה; הייטה: 7 שירים של רבקה; קופל: 2 שירים תנכיים; מדטנר: סונטת זכרונות.

13.05 „בהאזנה נינוחה" — מוצרט: 2 שירי לכת ק. 408; שוברט: 3 שירי לכת ופרקי טריו לפסנתר — 4 ידיים; גריג: שיר לכת לזכרו „סיגורד יורסאלפר"; בטהובן: 3 שירי לכת; ברליוז: מרש אבל ומרש הונגרי; אלגר: „הוד והדר"; פוצ'יני: מארש פלורנטיני; גולד: „הצדעה לאמריקה"; יוהן שטראוס: „מארש ראדצקי".

15.00 „מוסיקה ויוה" — מתוך סידרת התכניות המיוחדות ליצירות מן הפורום הבינלאומי למלחינים הנתמכים על ידי אונסקו - פאריס 1986; (אוסטרליה) מייקל סמטנין; (דנמרק) איבר פרונברגן; (צרפת) קרלוס חקה אלסינתו; (שוויץ) יורג ויטנבך.

16.00 „מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש מלחינים צ'כיים; אוטמאר מאחה: „לילה ותקווה"; פרנץ קרומר: קונצ'רטו לקלרינית ותז.; מרטינו: קונצ'רטו

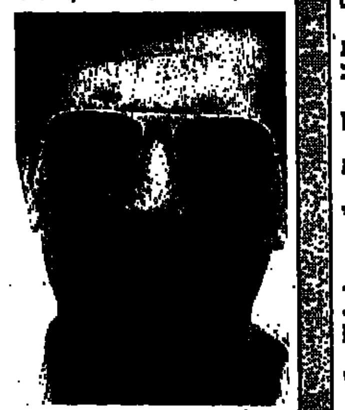

הרצל בן־אשר, „שיחות חצות" (גלי צה"ל 23.55)

לשתי תזמורות, טימפני ופסנתר; דבוז'ק: וריאציות סימפוניות.

18.00 „[illegible]".

19.00 „מוסיקה אהובה עליכם": „מיסה לובה" ע"פ פולקלור קונגו; ברהמס: 3 מחולות הונג'; [illegible]; דבוז'ק: קונצ'רטו בסי מינור לצ'לו ותז.

20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.

20.27 „מגישים שיר".

20.30 „אופרה של יום רביעי": דוניצטי: גבריאלה די ורג'י.

23.00 „מחזורי יצירות" — באך: סונטות לחליל; שומאן: יצירות לפסנתר.

רשת א'

07.30 „רדיריקל".

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל.

08.27 משפט ומיאוזק — שידור חי מ„בנייני האומה" בירושלים.

13.05 שירים עבריים.

13.30 חדשות ויומן בצרפתית.

13.45 חדשות ויומן באנגלית.

14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.27 „השכלה ודעת לכל".

15.57 משפט ומיאוזק — שידור חי מ„בנייני האומה" בירושלים.

19.05 „שאול כעניין".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 „חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי — עורכת ומנחה מלכה לפרו.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".

08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.

09.05 „ביקור בית" — עם חיים קינן.

10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.

11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד.

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.

14.06 „לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.

15.05 „רגע קסם".

16.05 „שירים ושיעורים" — בעריכת יעל בן־יהודה.

16.55 „קראתי ספר" — קוראים ממליצים.

17.05 „יומן כלכלה".

17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.

18.06 „יש שאלות" — עורך ומנחה: איתן אלמוג שידור חי מהמתנ"ס במעלה אדומים.

18.45 היום בספורט.

19.00 „היום הזה".

19.35 „מוסף לעניני צבא ובטחון".

20.05 „מבט לפולקלור" — יום בעיירה קטורה.

21.05 „השושנה פורחת" — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים.

22.05 „מחפשים את המטמון" מנחה: משה טימור.

00.15 „בימה ומסך" — לקט קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — האנוסים — בין נצרות ליהדות. התסיסה הרעיונית בקהילות האנוסים לשעבר. מרצה ד"ר יוסף קפלן.

06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום. עם מירב אופיר.

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.

08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 „א לה בוקר" עם אלי ישראלי.

10.05 „הפסקת 10" — עם מיכל ניב.

10.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.

11.05 „נכון לעכשיו" — עם רמי רשף.

13.05 „מקום טוב באמצע" - עם יצחק בן נר ואורלי יניב.

14.05 „רו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרסל.

15.05 „מה יש" - עם ארז טל.

16.05 „ארבע אחרי הצהריים" — שעה של שירים עבריים.

16.54 „באופן מילולי" — פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון, יעל דן וגני סביר.

18.05 „יעד משודר" - מגאזין לענייני צבא וביטחון.

18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני שעה. מנחה: יוסי עוזרד.

18.57 הודעות לחיילים.

19.05 „שירים מכאן", שירים עבריים — עם שירה גרא.

20.05 „שאלות אישיות" — יעקב אגמון משוחח עם הסופר יורם קניוק.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — האנוסים בין נצרות ליהדות — ש"ח.

22.05 „על הדבש ועל הביסאק" — שירים שחוברו אהובים.

22.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.

23.05 „עשרים וארבע" - היום שהיה — עם ירון וילנסקי.

23.55 „שיחות חצות" עם הרצל בן אשר — דיוקן הסטודנטים במכללת תל־חי.

00.05 צפורי לילה קלאסית - עם אריאל כהן.

02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים. שידורי צהל 2.

19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.

20.05 „סבבבבסיס" — אינפורמציה, ר'שים, משחקי רדיו לחיילים שנשארו בתורנות, מגיש משה מרזה.

22.05 „על הדבש ועל הביסאק" — עורך מאיר להאי.

23.05 „קול הג'אז הזה" — עורך ומגיש דני קרסל.

חמישי רדיו

23.4.1987

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר".

07.09 „בהאזנה נינוחה" — רוסיני: „סמירמיס" — פתיחה; סיבליוס: שיר אביב; צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לפסנתר; גריג: רומנסה נורבגית עם וריאציות; גלזונוב: קונצ'רטו לסקסופון אלט.

09.00 „קונצרט בוקר" התזמורת הפילהרמונית. והסימפ' של וינה ברהמס: סרנדה מס. 1 ברוקנר: סימפוניה מס. 4 „הרומנטית" פגניני: קונצ'רטו לכנור ותז. מוצרט: מיסה חגיגית, ק. 139.

11.57 „מגישים שיר".

12.00 „מאוצר התקליטייה" — ג'ורג' קראמב: 11 בנות קול של סתיו 1965 בטהובן: סונטה מס. 12 בלה במול מג'ור פולנק: ששית לפסנתר וחמישיית כלי נשיפה מעץ.

13.05 „בהאזנה נינוחה" — טלמן: קונצ'רטו פולני; גלוק: קונצ'רטו בסול מג'ור לחליל ותזמורת; מוצרט: רביעיית כלי קשת בלה מג'ור ק. 464; בטהובן: קונצ'רטו ברו מג'ור לפסנתר, כנור, צ'לו ותז. דבוז'אק: סקרצו קפריציוזו.

15.00 „מפגשים".

16.00 „אתנחתא" — שידור חי מאולם ימק"א בירושלים הרביעייה הישראלית שוברט: חמישייה ברו מג'ור, אופ. 163 ברהמס: ששיה בסול מג'ור, אופ. 136.

18.00 „אנתולוגיה בצליל" — המוסיקה הקולית החילונית של הפלמים בתקופת הרנסנס.

19.00 „מוסיקה קלאסית קלה".

20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.

20.27 „מגישים שיר".

20.30 קונצרט מהקלטות התז. הסימפ.

גדעון סאמט, „שיחות חצות" (גלי צה"ל 23.55)

ים רשה"ש טיפט בן 80 — שיחה עם המלחין (30.12.84) „ארם בתקופתנו" — אורטוריה לסולנים, מקהלה ותזמורת. 22.35 „[illegible]".

23.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות ברוניסלב הוברמן בביצועים חיים תכנית ראשונה מוצרט: קונצ'רטו מס. 4 ברה מג'ור צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור.

רשת א'

07.30 „רדיריקל" — תכנית יומית בעברית קלה.

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל.

08.27 משפט ומיאוזק — שידור חי מ„בנייני האומה" בירושלים.

15.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 „השכלה ודעת לכל".

16.05 „ארץ לא נודעת".

17.00 חדשות ותכנית באנגלית.

17.30 חדשות ותכנית בצרפתית.

18.06 „מינחת שיר".

19.05 „שער כעניין".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 „יש לי חלום" — עורך ומנחה: יובל כץ.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".

08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.

09.05 „ביקור בית" — עם חיים קינן.

10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.

11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד.

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.

14.06 „לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.

15.05 „רגעי קסם".

16.05 „שירים ושעורים".

16.55 „קראתי ספר" — קוראים ממליצים.

17.05 „יומן כלכלה".

17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.

18.06 „זרקור" — עורך ומנחה: יצחק גולן.

18.45 היום בספורט.

19.00 „היום הזה".

19.35 שירים עבריים.

20.05 „שורשים" — שבועון לעניני פולקלור ועדות.

22.05 „מקום אחר".

23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי — מנחה: אלכס טלמור.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — פילוסופיה של הטכנולוגיה. פוליטיקה כלל עולמית. מרצה: פרופ' יוסי אגסי.

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום. עם מירב אופיר.

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.

08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 „אילה בוקר" — שעת אקטואליה יומית.

10.05 „הפסקת 10" — עם מיכאל ניב.

10.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.

11.05 „נכון לעכשיו" — עם יוסי עבאדי.

13.05 „מקום טוב באמצע" — עם יצחק בקדר ואורלי יניב.

14.05 „רו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרסל.

15.05 „מה יש" — עם ארז טל.

16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.

16.54 „באופן מילולי" — פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון, יעל דן וגני סביר.

18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן.

18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה, מנחה: יוסי עוזרד.

18.57 הודעות לחיילים.

19.05 „שירים מכאן", שירים עבריים — עם שירה גרא.

20.05 „יעד משודר" — מגזין לענייני צבא וביטחון, עורכים ומגישים: יצחק טוניק ויוסי עבאדי. (ש"ח).

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — פילוסופיה של הטכנולוגיה (ש"ח).

22.05 „על הדבש ועל הביסאק" — שירים שחוברו אהובים.

22.55 „שירותרום 87" — פינה מיוחדת.

23.05 „עשרים וארבע" — היום שהיה — עם ירון וילנסקי.

23.55 „שיחות חצות" — עם העיתונאי גדעון סאמט.

00.05 ציפורי לילה — עם אלי ישראלי.

02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים. שידורי צהל 2

19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.

20.05 „סבבבבסיס" — אינפורמציה, ר'שים, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות.

22.05 „על הדבש ועל הביסאק" — שירים שחוברו אהובים.

23.05 „קול הג'אז הזה" — עורך ומגישו דני קרסל.

רשת ג'

06.11 „בחורה לאושר" — להיטים ותיקים.

07.07 „שיר בבוקר בבוקר" — שירים ופזמונים ישראליים.

09.05 „מה, כבר תשע?" — עם אבי אתגר.

10.05 „שבעים מי יודע".

11.05 „אהבה יומיומית" — עם יוסי סיאס.

12.05 „רק מוסיקה".

13.05 „רק כימי חול" — עם מנחם פרי.

14.06 „[illegible]".

15.05 „[illegible]" — עם [illegible].

16.05 „[illegible]" — עם [illegible].

18.05 „קול־כר" — שבועון [illegible].

20.05 „כל דבר" — שיר [illegible].

21.05 „[illegible]" — עם דליה כהן.

22.05 „הלילה הוא שירים".

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בבעיה שהגיעה מעבר למסך הברזל מופעלות סוללות לבנות במעמד, שהתעייה ובפתרון (5388). היימן מצליח תמיד להפתיענו במטי-עזר מקוריים. בבעייתו חסימות הדדיות של כלים כפותים העומדים להיות מותרים (5389).

5388. אנטונוב
בריה"מ מקורית

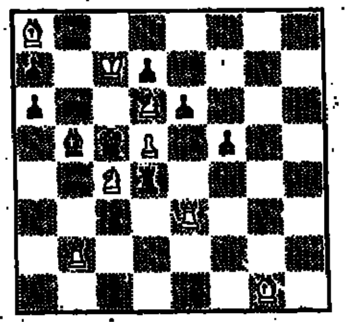

8 + 8 מט בשני מסעים

5389. ז'ן היימן
פרדס חנה מקורית

5 + 7 מט עזר בשני מסעים, תאומים
א. דיאגרמה. ב. על ג5 רץ שחור.

פתרונים אל העורך, דח' רמת הגולן 43 ירושלים 97-703.

אורי אבנר — אלוף תל־אביב

ביוזמתו הברוכה של יוחנן אפק, מנהל פסטיבל השחמט הבינלאומי של תל־אביב, נערכה ביום 8.4.87 במרכז ביכורי העיתים אליפות תל־אביב לפתרון בעיות שחמט. 14 פותרים נטלו חלק בתחרות, שכללה פתרון 8 בעיות (דו־מסעיות, תלת־מסעיות, רב מסעיות (סיום), במשך 150 דקות. בבכורה זכה אורי אבנר שצבר את מקסימום הנקודות (24) במשך 105 דקות בלבד. אורי לא השתתף בתחרויות מסוג זה בשנים האחרונות, ומסתבר שהוא שמר על כושרו. במקום השני זכה במפתיע יורם שחר, בן ה־18 מרמות השבים. גם הוא צבר 24 נקודות, אולם ניצל את כל הזמן שעמד לרשותו. במקום השלישי זכה יואל אלוני עם 22 נקודות (145), ברביעי אמיר הלמן, 19 (150) ובחמישי אלכסנדר אטינגר, 16 (120). למצטיינים יוענקו מגינים ופרסי־ספרים שיחולקו בטקס סיום הפסטיבל, ב־21.4.87. מארגן ושופט התחרות היה עופר קומאי, אלוף העולם לשעבר ואלוף ישראל הנוכחי. הופעה מעודדת היתה השתתפות פותרים צעירים ומוכשרים בתחרות. ביום 8.6.87 תיערך אליפות ישראל לפתרון בעיות. פרטים באחד המדורים הקרובים.

הבעיה הבאה של האמן האמריקני ממוצא יוגוסלבי הכשילה פותרים רבים.

ד"ר מילן וקוביץ 1971

9 + 11 מט בארבעה מסעים

הפתרון: 1. ראא8! צמ11 שחור חייב כמובן לפנות את הדרך למלכה השחורה, ובעה לא יצלח ההמשך הטבעי 2. מח־ב7 (3... מבב2, פח5+). מה־ח2 לבן תביא את השחור לעמדת כפאי, אולם גם לבן בעמדת כפאי, ואין לו מסע נאטרלי. לכן חייב לבן לאבד טמפו, כדלקמן: 2. מח־ג6! (3. מד־א6. מבב5. 4. מח־א2+), מה־ח3. 3. מח־ב7! בבעיה זו מבוצע פעמיים נושא גריסטול (כלי נוסע לאורך קו ומשנה קוה לכלי אחר הנוסע לאורך אותו קו), פעם על־ידי לבן ופעם על־ידי שחור. בעיה מבריקה וקשה!

תיקונים והשלמות

מספר הכלים בבעיה מס. 5385 (סקדוויל) הוא 5 + 4 ולא 4 + 4 כפי שמודפס בטעות.
שמו של שמואל צבון הושמט בטעות מהשימת פותרי בעיות חודש פברואר. הוא צבר 26 נקודות.

קרבות ותחרויות

גרמני והולנדי מוליכים בראש בתל אביב

במוקד הארועים הרבים בפסטיבל השחמט ע"ש משה צ'רניאק ז"ל, הנערך בתל אביב, עומדת תחרות השחמט הבינלאומית. לאחר שישה סיבובים הוליכו בראש אלברט בליס מהולנד וסנקה מאוס, בן 18, ממערב גרמניה עם 4.5 נקודות כ"א. אחריהם: מלקולם פיין מאנגליה — 4 נקודות ומשחק לא גמור נגד ישראל שרנצל. במשחק זה חיו לישראל סיכויים מצויינים לנצחון. מרכוס שטנגל ממערב גרמניה ונתן בירנבוים — 3.5, ישראל שרנצל — 3 (1), מיכאל קגנובסקי — 3, ולאדימיר אלתרמן — 2 (1), הראל אליוסף — 2, מוטי שרנצל — 1.5 (1), דה בואר מהולנד (הבכיר מבין האורחים) — 1.5, מרק גרדשטיין — 1. בירנבוים משחק בתחרות מתחת לכושרו הרגיל. בסבוב השישי נחל את הפסדו היחיד כשנוצח על ידי בליס. מאוס נחל הפסד אחד להראל אליוסף, שזה היה ניצחונו היחיד. התחרות מנוהלת בידי יוחנן אפק ומיכאל רוסטי.

האליפות הפתוחה

במסגרת הפסטיבל נערכת גם האליפות הפתוחה של ישראל בשחמט בהשתתפות 64 שחמטאים, רובם צעירים. לאחר שלושה סיבובים הוליכו בראש האמנים הבינלאומיים גדי רכליס ואליהו שווידלר מבאר שבע וכן האמנים אהוד לחב ורמי סופר עם 3 נקודות כל אחד. התחרות מנוהלת בידי אליהו משר, ראובן מאוער ואהרן אישרס. טקס סיום התחרויות ייערך ביום שלישי 21.4, בשעה 17.00. לאחר מכן תחל תחרות בזק גדולה על פרס „גלוזמן חומרים מתקדמים", הפרס הראשון אלף ש"ח.

ההימור

ישנן תחבולות שהן בחינת הימור, איש אינו יכול לראות מה יהא בסופן. תחבולה כזו ביצע אלוף ישראל בשחמט נתן בירנבוים נגד רב האמן האיסלנדי ג'ון ארנאסון, בתחרות הבינלאומית שנערכה לאחרונה בבאר שבע. התוצאה היתה שבירנבוים זכה בחומר, אך יריבו הפעיל לחץ בלתי פוסק שהביא לניצחונו כפי שנראה להלן.

הגנה סיציליאנית
לבן: ארנאסון. שחור: בירנבוים
באר שבע, מרס 1987

1. ה4, ג5; 2. פ־ו3, פ־ג6; 3. ד4, ג:ד4; 4. פ:ד4, פ־ו6; 5. פ־ג3, ה5; נוסח סוושניקוב, המופיע תדיר במשחקיו של בירנבוים. נוסח זה מקובל למשחקים חריפים ביותר. 6. פד־ב5, ד6; 7. ר־ז5, א6; 8. פ־א3, ב5; (יש המעדיפים לחקדים ולשחק 8. ...ר־ה7) 9. ר:ו6, ז:ו6; 10. פ־ד5, ו5; 11. ר־ד3, ר־ה6; 12. ג3, (מקובלים יותר כאן ההמשכים: 12. ג4, 12. מ־ח5, ר־ז7, ס־ס) 12. ...ר־ז7; 13. פ־ג2, ס־ס; 14. פ־ה3, ו:ה4; 15. ר:ה4, ו5; 16. ר־ג2, ו4! (תדיף מידי, מענין כאן 16. ...ה4!) 17. מ־ח5! צ־ו7;

18. ד:ו4?, מ־ו8; 19. ר־ג2, צ־ו8; (אין טוב מזה) 20. פ:ה3, ד:ה5; 21. צ־ד1! ד־ח6 (יש כאן הרבה אפשרויות, כולן אינן טובות. למשל: 21. ...ר־ז2; 22. צ־ו1 וג3; 23. מ:ז7, מ:ז7; 24. מ:ה3, או 21. ...ר־א2; 22. צ:ד6, מה־ג7; 23. צ־ו6, ועל 21. ...ר־ח4 בא 22. מ:ד6 (22. צ:ד6, מה־ג8); 23. פ:ו7, מ:ו7; 24. ג3! ג3! 25. מח:ג3, מ־ד8; 26. מה־ח4! מ־ז8; 27. ס־ס מ־ה7; 28. צ־ד1, מ־ז5; 29. צ־ג6, מה־ח6; 30. צ־ד6, מ־ג5! (30. ...צ־ד8; 31. צ־ג7+!) 31. מ:ה6! מ־ח3+; 32. מ־ד1, ר־ה4! (גם מסע זה לא יועיל) 33. צ־ג7+, מ־ז8; 34. מח־ז5+, מ־ז8! (34. ...מ־ח8; 35. צ־ה8+) 35. מ־ה7+, מ־ז8; 36. מח־ו3+ והשחור נכנע.

אבי אמיר

פתרונים

5380 (ריטר) א. כוונת המחבר: 1. צ־ג4! אבל יש אי־פתרון 1. ...מוו3! ב. כוונת המחבר 1. מח־ו6! אבל גם כאן יש אי־פתרון משוט 1. ר־ז8+! עם המחברים הסליחה!
5381 (שורקו) 1. צ:ה5, צג2, צד5, מח6 (5א. 1. ר־ג5, מח־ז7, 2. רז4, צח4).

יוסי ריטר

תשבצים

תשבץ 180

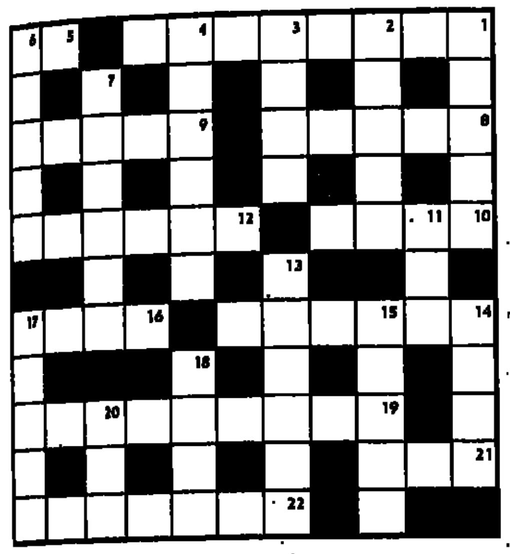

אפקי: 1. מושב במישור החוף התיכון. 5. נצח, תמיד. 8. מכה, טפיחה. 9. יצור פרימיטיבי השוכן בתא החי או הצומח. 10. עזוב, נשכח. 12. קיבוץ בגבול עמק יזרעאל ועמק בית־שאן. 14. כפר ערבי מצפון למאללה. 16. מכשיר להתקנת נעלים. 19. מרה שחורה (כ"מ). 21. שבט אינדיאני בארה"ב. 22. מצב הפנוטי של לפני תרדמה, בהשאלה: אדישות גמורה, קיפאון (כ"מ).

אנכי: 1. תטוטרת. 2. ישוב עירוני מזרחית לירושלים. 3. דמות יהודית אגדית בפולניה (ש"פ: שאול). לפי אגדה יהודית היה מלך ליום אחד. 4. מתנת נישואין. 6. המרקיז שעל שמו נקראת תכונת ההתעללות באחרים (כ"מ). 7. שאריות. 11. חסר טעם. 13. ישוב נטוש ליד באר שבע, היה אחד מ־3 המצפים הראשונים בנגב. 14. מתימטיקאי ופיסיקאי גרמני, המציא את הטלגרף החשמלי (1833), על שמו יחידת ההשראה המגנטית, ועוד. 15. ליטוש, הפרטים האחרונים, החיצוניים, בתוצר. 17. קבוצת זמר. 18. הושם בבית־סוהר. 20. מידת נוזלים עתיקה.

אגוזן 180

אפקי: 1. קרב אסטטי? זה לא ממשיו (עפ"י שוש קוריאט). 5. מי שאינו חזק לא נשאר במקומו (2). 8. המשורר שהתנגד להקלירו? (5). 9. מחלק הדף למדידה (5). 10. האם היה נחמד לקבל תשובה בחזרה? (4). 12. עליזותו כפולה, ואם „המספר" הזה „מסובב" קצת זה מצוין (3,3). 14. אם לא תחזיר אותה תקבל מקום ללון בו בבית הסהרו (6). 16. המון הנמצא במעבר (2,2). 19. הדרך האיומה בה מתכוננים גם לגבות מסים מן העוברים בה? (5,4). 21. יצרו את הבכור (3). 22. בטוי בר תהודה (3,4).

אנכי: 1. השבט הנמצא על הכרים (5). 2. למד לטוס בסיון (5). 3. באשר יהללו את המשורר לא יאריכו (4). 4. נגס אזן ונהנה מאוד (3,3). 6. שעה לא תספיק להכנת הגריל (3,2). 7. תודרים בחום (6). 11. משקע לשורת הצומח (3). 13. קבוצת הקוסמות הדואגות שלא יפלו לנו המכנסיים (6). 14. עודם חוזרים בתשובה (4). 15. קחו חלק מן הבית ועטפו בו את הבית (5). 17. מכילה רעש, ורסיסים (5). 18. נראה ודאי שיש בו משיכה (4). 20. מבקש תוספת בשם האנגלי (3).

פתרונות

תשבץ 179

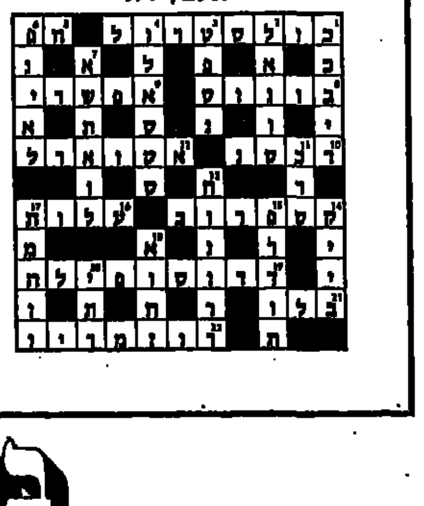

אגוזן 179

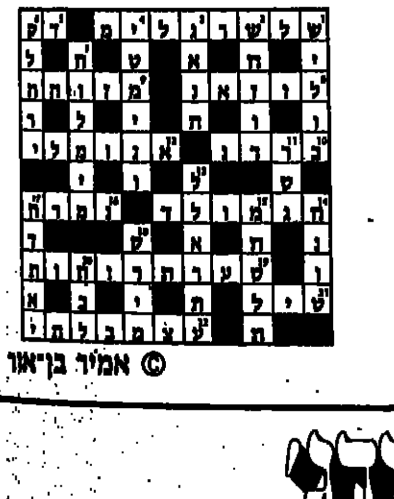

© אמיר בן־ארו

ברידג'

ביצוע כנגד כל הגנה

פעמים רבות קורה שהכרוז משחק בחוזה מסוים, נכשל בביצועו, ועוד בטרם נאספו הקלפים הוא תופס את ראשו בידיו ואומר „הרי החוזה היה מונח בכיסי איזה...אני". היד הבאה היא מסוג זה:

♠ J 9 8
♥ K 10 9 8 7
♦ A Q 6
♣ 6 4

♠ A Q
♥ A Q J 3
♦ 10 8 5
♣ A K 7 5

דרום בחוזה של 6 הארט, מערב הוביל בקלאב. כיצד על הכרוז לתכנן את ביצוע היד כשסידרת ההארט מחולקת 2:2, והמלך ספייד נמצא במזרח. הכרוז שלנו נכשל משום ששיחק דיאמונד, ביצע עקיפה שלא הצליחה, וכשמזרח חזר בדיאמונד, לא ניחש את מצב הסידרה ומסר דיאמונד נוסף. אולם מהי הדרך הבטוחה לביצוע החוזה?

הכרוז זוכה באלוף קלאב בידו, ממשיך במלך קלאב וקלאב נחתך בדומם. הכרוז ממשיך בשמינית ספייד, המלכה בידו זוכה בלקיחה אלוף ספייד; הארט למלך שבדומם, הארט חוזר לאלוף ביד הכרוז, והכרוז ממשיך בקלאב האחרון שנחתך בדומם. עתה משחק הכרוז את הנסיך ספייד ומניח למזרח לזכות עם המלך, כשהוא משליך דיאמונד מידו. מזרח זוכה ונאלץ לחזור בדיאמונד לתוך המזלג של AQ בדיאמונד, או, אם יחזור בספייד או בקלאב, יאפשר לכרוז היתוך והשלכת מפסיד. בכל מקרה החוזה מבוצע ב־100%.

בשולחן שני בוצע החוזה גם כנגד יציאה בדיאמונד, הכרוז שיחק דיאמונד קטן, מזרח זה בנסיך וחזר בקלאב. הכרוז חתך שני קלאבים בדומם ביצע עקיפה בספייד והגיע למצב הבא:

♠ J 9
♥ —
♦ A Q
♣ —

♠ K 10
♥ —
♦ K 7
♣ —

לא חשוב

♠ A
♥ Q
♦ 10 8
♣ —

הכרוז שיחק את ההארט האחרון מידו והשליך דיאמונד מהדומם ומזרח נקלע ללחץ. אם ישליך ספייד ישחק הכרוז את האלוף ספייד יעלה לדומם, באלוף דיאמונד, והנסיך ספייד יזכה.

אם ישליך מזרח דיאמונד, ישחק הכרוז את האלוף דיאמונד, יחזור לידו באלוף ספייד והעשירית דיאמונד תזכה. בין שתי יציאות בדיאמונד, הקראות ממבט ראשון קשלות, אינה עוזרת כשהכרוז שוקל טוב.

אורנה שמאי

מהבחות הקולנוע

מלכודת 52

הבת קנן נרתמת למלחמה בעד שלמות המשפחה. כנראה שבעידן האיידס זה הפך לנושא מוסרי. השחקן רוי שיידר מגלם בסרט גבר אמיד בגיל העמידה שמכנסיו בוערות. הנושא לגברים מתפרפרים הפרולים הצידה ולא מתמתקים בחסדי האשה החוקית (אותה מגלמת אן מרגרט) הוא סחיטה איומה בידי קבוצת פסיכופטים הומואים, בעלי חברה לסרטים פורנוגרפיים, שלשם בידור משתלטים על משפחות הגונות ועתירות ממון מלוס אנג'לס. מסוג הסרטים שנמחקים מהזיכרון תוך לאחר שיוצאים מאולם הקולנוע — ואם לא, מן הדין שיימחק. ביים: ג'ון פרנקהיימר. בקולנוע „חן", תל־אביב.

שם הוורד

1327. במנזר בנדיקטי קודר ומבודד בהרי איטליה נרצחים נזירים באורח מסתורי. המשטרה סבורה שזה עונש מידי שמים על תאווה ועיסוק בכישוף. ראש המנזר (מישל לונסדייל) מזמין את הנזיר הפרנציסקני הלמדן והנאור וויליאם איש באסקרוויל (שון קונרי) שהמנתו הנוטה למרחקים, כדי לפתור את התעלומה. וויליאם זה הוא מעין שרלוק הולמס בגלימת נזירות, וביחד עם חניכו הצעיר העוזר, פרח הנזירות אדסו (כריסטיאן סלייטר) הוא מתמקח כבלש אחר העדויות המרשיעות וחושף שחיתויות, סטיות ותאוות כוח במנזר המימי־בניימי בו התאספו כל העיוותים הפולחניים של הטבע האנושי. לחינגה הפוליטית שמתרחשת בין כתליו מגיע גם רב האינקוויזיציה (פ. מוריי אברהם „אמדאוס") שמחליט לשרוף את הכופרים המכשפה מפני שיום הדין הגיע. סרטו של ז'אן ז'ק אנו (בעבר ביים את „שחור לבן בצבעים" וזכה באוסקר, ואת „ניצוץ החיים") המבוסס על הרומן של אומברטו אקו האיטלקי, שזכה בה נמכר ב־5 מיליון עותקים ותורגם ל־23 שפות (גם לעברית). העלילה מתפתחת על פי כל הכללים של מותחן רגיל ואינה נוחלת בשום אמצעים דרמטיים ומניפול־טיביים זולים ורגשניים על מנת להעמיק את הפחד ולזעזע.

זהו בסרט שילוב מפליא שעובד היטב בין מתח, דרמה, הרפתקה, שחזור היסטורי, אירוניה והרבה זוועות. הבימאי אנו חיפש במשך שלוש שנים שחקנים מתאימים בעלי חזות ופנים נוחיים, ואחרי שסייר ב־300 מנזרים מצא מנזר מהמאה ה־12 ליד פרנקפורט, שבו צולם הסרט. הוא הקפיד גם על צילומים מלכותיים במיוחד ואווירה אותנטית מבהילה, התוצאה אכן חזקה, מתחממת ומרתקת. הסרט זכה בפרס סזאר הצרפתי. בקולנוע „צפון", ת"א.

הארי (רוי שיידר), בסרט „מלכודת 52"

מזרחי צילם את הסרט בארץ, אחרי שלא צילם כאן יותר מעשר שנים. זוהי קו־פרודוקציה ישראלית אמריקנית בשיתוף עם החברה האמריקנית „טרי סטאר", ובהפקת הישראלים שרון חדאל ויעקב קוצקי. הסרט דובר אנגלית ולדינו, ומחוץ לרומיאו ויוליה המגולמים ע"י השחקן האמריקני תום הנקס („ספלאש", „זהירות הבית מתפרק"), וכריסטינה מרסיליאק הספרדיה, ועוד חייל גוי אותו מגלם השחקן הבריטי בנדיקט טיילור, שותפו בסרט שורת שחקנים ישראליים מוכרים שמגלמים את בני המשפחה הענפה: מוני מושונוב, ענת עצמון, אבנר חזקיהו, גילה אלמגור, אורנה פורת, ניסים עזיקרי, משה איבגי, אלון אבוטבול, דוד מנחם, אבי קידר, דפנה ארמוני ודני מוג'ה. בסך הכל סרט חביב שלא מחדש כלום בתחום הסרט הרומנטי. מוקרן בקולנוע „גורדון" ת"א.

האינסטלטור

מספיק טוביה צפיר הוא אינס־טלטור רווק ובודד שיום אחד מוצא את עצמו כשר האוצר בממשלה הישראלית. העלילה קצת מזכירה את הסרט „להיות שם" ע"פ ספרו של יזי קושינסקי שבו פיטר סלרס היה צונסי גארדינר, גנן רופס־שכל שהפך לפיגורה חשובה במימשל. הבמאי מקי בהגן שזה לו סרטו הראשון באורך מלא, ניסה לעשות סאטירה ישראלית שמקצינה את הטירוף הפוליטי. הסרט מתאים יותר לימי ארידור העליזים של שנת 81, וזו גם הבעיה עם סרט סאטירי שמתעסק בחומרי מציאות פוליטית שבזמן הקרנתו האקטואליה הפוליטית שבו מתיישנת. טוביה צפיר גייס את מיטב כשרונו הקומי – ויש לו כזה בשפע – אבל לא הצליח לגאול את העלילה מרפיסותה ושממונה. עוד משתתפים: אסי הנגבי, קלדה דון, רמי ברון, אבי קושניר, אבנר חזקיהו, אופליה שטרהל ושמעון פינקל בתפקיד ראש הממשלה שמסתתר בביתו למעלה משנותיים. בקולנוע „סיוון" בת"א.

40 מ"ר גרמניה

במעט טוב קשים חיי אשה תורכייה. היא נעולה בבית ומנועה מלפגוש זרים. חייבת לשאת את השפלותיו של בעלה־בועלה, ואת הרעלה המסורתית. כל היום מצחצחת את הבית ובלילה בעלה בא עליה כחפצו, באלימות יבשה ובהמית. בחברה המזרחית הפטריאכלית עדיין לא שמעו על שחרור האשה, וחיי נשים משולות בה לחיי כלב. הקולנוע התורכי החדש, זה של יילמאז גיניי וז'קי אקטן הרבה לעסוק במצב האשה התורכית בסרטים „יול" ו„בין החומות", אבל המסר התריף הפך לכתב אישום נגד החברה התורכית השמרנית שעושה דה־הומניזציה מפרטים אנושיים.

לא כן הדבר בסרטו הראשון של הבמאי התורכי הצעיר טאפיק באשר שאת לימודי הקולנוע שלו רכש בהמבורג שבגרמניה. גם גיבורתו הכנועה מסרטו „40 מ"ר גרמניה" חיה בהמבורג אבל אינה זוכה לראות ממנה כלום. מהיום בו מביא אותה בעלה האפילפטי והמגעול לדירתם האפלולית והקלאוסט־רופובית. הסרט מתרחש ב־40 המ"ר של הדירה, בה שוהה הגיבורה כל היום ומנועה לצאת החוצה מפני שבעלה נעל אותה בפנים. „40 מ"ר גרמניה" הוא סרט קודר, שתושף פיסת מציאות, אבל נשאר מרוחק ולא מצליח לגעת בלב. הסרט לוקה בכל המגרעות של סרט ראשון, הוא ארכני מדי ומתנהל באיטיות צביה, וממצה את עצמו בעשר הדקות הראשונות, שאחריהן הוא נמתח כמו מסטיק ומשלב דימויים וסמלים פשטניים על נושא חשוב באמת. סרט שהוא החמצה. בסוזאן ת"א.

ילדים חוגגים לאלוהים

במעט טוב מבוסס על מחזה מצליח שהוצג ברחבי העולם, וגם בישראל, בכיכובו של יהורם גאון. סיפור...

אהבה גנובה

במעט טוב סיפור אהבה בלתי אפ־שרית בין קצין אמריקני סקסטוני שהתנגד לצבא הוד מלכותה לבין נערה יהודיה יפה, בת למשפחה ספרדית מיוחסת ושמרנית, מהאצולה של הישוב הספרדי בא"י. הזמן הוא אי־שם בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. המקום הוא ירושלים המנדטורית. הבמאי משה מזרחי („אני אוהב אותך רוזה", „כל החיים לפניו") שב לביום סיפור אהבה העוסק בפרשה משפחתית הקרובה לו מילדותו, ומתאר בדקדקנות את המסורת היהודית של הקהילה הספרדית הנאה. מלודרמה מוכרת שמשתדלת לתאר בנאמנות את ירושלים המנדטורית, ואת המשפחה הפטריארכלית הספרדית המתנגדת לאהבה האסורה, שבטוח רק תביא צרות, בין בן המשפחה לטייס הגוי.

מורה בין ג'יימס לידס, מורה לחרשים־אילמים, לשרה, נערה חרשת־אילמת שעובדת במוסד כמנקה, למרות האינטליגנציה הגבוהה שלה. ג'יימס מלמד את החרשים בדרכים לא קונוונציונליות כדי להוציאם מעולם הדממה. בראשית הקשר שלו עם שרה הוא מנסה ללמד גם אותה קריאת שפתיים ודיבור. שרה העיקשת, הגאה והיפה, מסרבת ללמוד, אבל הם מתאהבים ונוצר ביניהם קשר יפה גם ללא דיבור. האידיליה היתה יכולה לשכון בין כתלי מעונם הצנוע, אלמלא ג'יימס היה בה להוט ללמדה לדבר, מפני שהוא רוצה לשמוע אותה הוגה את שמו בעת שהם עושים אהבה. בקשה הגיונית, לאז את הסרט ביימה רנדה היינס, שחקנית לשעבר, שזהו לה סרטה הראשון כבמאית. את ג'יימס מגלם ויליאם הארט חתן פרס האוסקר מהשנה שעברה על תפקיד מופלא כהומו מודקן ב„נשיקת אשת העכביש". גם השנה הוא היה מועמד, אך את הכבוד למשפחה הביאה הפעם מרלי מטלין, חברתו לחיים, שחקנית חרשת למחצה, שמגלמת בסרט את שרה. אגב, מבין 16 השחקנים בצוות 10 הם חרשים. הסרט משתדל להסביר את בעיית החרשים, אבל זה לא מנע ממנו ליפול לזרועות הפשטנות ההוליוודית הצנרמנית והמתקתקה. סיפור אהבה ארכני ומשותק היטב. בקולנוע „אורלי" בת"א.

המורדת

טוב שרלוט גינזבורג בת ה־15 בתם המוכשרת של ה־מוסיקאי סרג' גינזבורג והשחקנית ג'ין בירקין, מככבת בסרטו של הבמאי הצרפתי קלוד מילר („ורה בעיר", „חקירה לילית") שהיה עוזר במאי של גרסון, דמי, גודאר וטריפו, ובסרטו אפשר למצוא עקבות השפעה של מוריו הגדולים. „המורדת" הוא סיפור התבגרות כמו הסרט „שבוע עדין". סיפור חופשת קיץ של מתבגרת צרפתייה קטנה בת 13, רגישה וחכמה, שמרגישה דחויה ולא יפה ואינה יודעת כמה שהיא חיננית. שלא רוצה לחיות ועדיין לא יודעת מה היא רוצה להיות. היא מרגישה מבודדת מהעולם, מלאת סתירות פנימיות וכלואה בסבך רגשותיה. העולם נראה לה מפחה וגם דוחה. שרלוט רוצה יותר מכה שהחיים בפרובינציה יכולים לתת לה. את חופשת הקיץ היא מעבירה בקדחתנות במרי־בות עם ילדת שכנים חולנית, עם אביה האלמן ועם שכנה ששומרת עליה ולא מבינה לנפשה. מושא חלומותיה היא ילדת פלא בת גילה, פסנתרנית מפורסמת שבאה לסיבוב הופעות בעיירה ושרלוט מפנטזת עליה ובונה מגדלים באוויר. גם עולם המין משחר בדמותו של בחור בן 20 ששרלוט מתיידדת איתו והוא דורש את מה שעדיין אינה מסוגלת לתת. סיפור ההתבגרות הקטן מגוש באמינות עם הרבה רגעים מלאי אנושיות ועדינה, חום וכאב. אין בסרט שום בשורה חשובה, אולי מלבד שרלוט גינזבורג שקיבלה את פרס סזאר ל„שחקנית הצעירה המבטיחה" – הממלאת את הסרט בנוכחותה המקסימה והאינט־ליגנטית ומפגינה משחק רב־עצמה כשל שחקנית מבוגרת ומנוסה, המשולב בתמימות נעורים רגעה של ילדה. בקולנוע „דיזנגוף" ת"א.

מתוך הסרט „40 מ"ר גרמניה"

נער הזהב

במעט טוב הקומיקאי השחור והצ־עיר אדי מרפי הוא זה שעושה את הסרט „נער הזהב", כמו שלפנים „עשה" את הסרטים „ארבעים ושמונה שעות" ו„השוטר מבוורלי הילס". עלילת הרפתקאות קונוונציונלית, כמה חבורות, בימוי שוליות של הבמאי מייקל ריצ'י, ובמרכז אדי מרפי, אדי מרפי, ושוב אדי מרפי. כל תנועה שלו מצחיקה עד דמעות, אפילו נבולי הפה שאנגלי שחקנים אחרים מעוררים מיתוקים, אצלו משכיבים אותך על הרצפה בגחוך ידוהו. אורגנטי, מוכיר קצת את הקומיקאות של וודי אלן...

● פסטיבל הקולנוע הרביעי של ירו־שלים יתקיים השנה בשבוע שבין 27/6-4/7. יוצגו בו כשמונים סרטים מרחבי העולם. בפסטיבל זה יושם דגש על יצירה צעירה של במאים מרחבי העולם שזה להם סרטם הראשון או השני. אחד האירועים הצפויים בפסטיבל השנה הוא רטרוספקטיבה ליצירתו של אורסון וולס שהלך לעולמו לפני כשנה. לצורך הפסטיבל יגיעו ארצה עותקי סרטים שלא הוצגו כאן מעולם, או שלא נראו מזה שנים כמו: „האמברסונים המופלאים", „מקבת", „הליידי משנחאי", ושלוש מיצירותיו הלא־גמורות של הענק: „דון קישוט", „דיוקנה של גינה" ו„הכל נכון".

● יצא גיליון מס' 3 של „סרטים" – כתב עת לקולנוע וטלוויזיה. בגיליון זה: סרטי מסע ואוונטי פופולו, תרבות ה„קאמפ" הישראלית בקולנוע בעקבות מאמר של סוזן זונטאג, ז'בוטינסקי והדקדוס בקולנוע הישראלי בעקבות הסרט „בר 51", ותרגום ראשון מרוסית למאניפסטים של דז'יגא ורטוב, הבמאי הרוסי המהולל, מנביאי „הסינמה וריטה", שפעל ברוסיה בשנות העשרים בתקופה בה פעל גם סרגיי אייזנשטיין. ורטוב יצר סדרת סרטים, ספק דוקומנטריים, ביניהם „האיש עם מצלמת הקולנוע". את המניפסטים תרגם עמי דיקמן.

מרפי ב„נער הזהב" הוא עובד סוציאלי מלוס־אנג'לס שמחפש ילדים נעדרים בדרכים יוצאות דופן. נערה טיבטנית יפה (טיגר צ'אנג לי) מחליטה שהוא האיש „הנבחר" למצוא את הילד המושלם שהטפו כוחות השחור. השחקן הבריטי צ'ארלס דאנס בנעלי הסיטרא אחרא, מפתיע כאן בתפקיד קומי אחרי שורת תפקידים רציניים ב„הרבה ולא כלום" ו„היהלום שבכתר", אבל גם הוא לא מצליח לגנוב את ההצגה ממרפי. כמו בסרטי שפילברג, גם כאן מתרחשת מלחמה בין כוחות האור לכוחות השחור, ומרפי נשלח במצוות האורקל הקדוש עד קטמנדו למצוא את „נער הזהב" שיציל את העולם. אסור לכם להפסיד את מרפי. שאר הסרט לא חשוב. בקולנוע „תל אביב" בת"א.

שמתי ברז למורה

לא מספיק שוב הגיעה אלינו אחת הקומדיות האינפנטי־ליות של הבמאי ג'ון יוז, המלך הבלתי מוכתר של סרטי הנעורים האווליים: „בת 16 הייתי", „חברים", „מועדון ארוחת בוקר" ו„יפה בוורוד". יוז, אנרכיסט מפוקפק ואינפנטיל מגודל, תוקף כרגיל את מערכת החינוך הקשוחה והרדומה ואת ההורים האידיוטיים, ומהלל את הנעורים המתוקים וחסרי האחריות והדאגות. אין זה פלא שלגיבורי סרטו אין דאגות, כולם ילדי שמנת של הורים עשירים, בין אם זה מתרחש בבוורלי הילס, או כמו בסרט זה – בשיקאגו. פריס בולר, הנער המככב בסרט, הוא נער פארזיט מהסוג שדובר עליו תרגע, שכל מה שמטריד את מוחו הבורגני זה איך להתפלח מהשיעור, כיצד להערים על המנהל המגושם, ובמקום ללמוד – לצאת ולכייף, בזמן שכל חבריו נמקים ומפהקים מול הלוח היוק והנודע לשימצה. אבל לא פריס בולר, הוא שונא כתמי גיר על אצבעותיו. שאלה לחכמים: האם שנאתו התהומית מצדיקה את שפע הטריקים המתוחכמים שהוא ממציא בשביל להתחמק מאיזה שיעור אומלל לטבעו?

אגב, אל הדיו הפתאים הוא מתייחס בסלחנות מהולה ברחמים, כי הם אלו ששומרים על רמת חייו הגבוהה. בקולנוע „בן יהודה", ת"א.

איכות

טובים

בחזרה לעתיד – „לימור", ת"א
ג'ושוע אתמול והיום – „חן", ת"א
דקה לחצות – „תכלת", ת"א
זכרונות אהבה מפירנצה – „דיזנגוף", ת"א
חנות קטנה ומטורפת – „גת", ת"א
חליפת ערב – „לב", ת"א
צבע הכסף – „חן", ת"א
קרוקודיל דנדי – „דקל", ת"א
שבוע עדין – „הקולנוע – בית ציוני אמריקה", ת"א

טובים מאוד

חנה ואחיותיה – „סינמה 1", ת"א
קיץ – „לב", ת"א
שואה – מוזיאון ת"א

יעל ישראל